STEAUA ROBILOR

roman

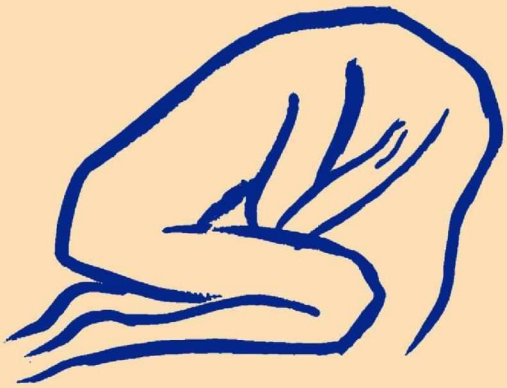

de

HENRIETTE YVONNE STAHL

EDITURA MINERVA

Coperta : *Done Stan*
Desenul copertei și portretul : *Maria Dima*

Toate drepturile rezervate Editurii Minerva

HENRIETTE YVONNE STAHL

STEAUA ROBILOR

Roman

EDITURA MINERVA
București — 1979

Henriette Yvonne Stahl

PARTEA ÎNTÎI

CAPITOLUL I

Sînt lucruri pe care le știi, dar nu ai puterea să le gîndești. Ape ce se tulbură ametite, iar mintea scapă trupul lunecos și viu al gîndului ce se zbate.

Maria știa că se întîmplase ceva, dar nu avea puterea să azvîrle la lumină gîndul chinuitor. Speriată, căuta alt înțeles întîmplării, decît cel adevărat.

În ultima vreme certurile între ea și Alexandru se întețiseră, dar tocmai întețirea lor o putea face să creadă că neînțelegerile dintre ei nu aveau nici o însemnătate, deoarece pînă acuma întotdeauna o împăcare fusese posibilă.

Toate celelalte supărări Maria le uitase complet. Își amintea numai sufletul înnegrit, speriat, greu de schimbul de cuvinte pline de enervare. Iar împăcarea, o cădere lașă în mîngîieri. Buze moi, caldé, așezate pe gustul sărat al lacrimilor, mîini care potolesc un trup și îi adoarme revolta. Ultima ceartă însă și-o amintea deslușit, nu pentru că o înțelesese mai bine, ci pentru că, fără împăcare la urmă, o gîndise de atunci mereu, într-o revenire halucinantă.

Se întîlnea cu Sașa într-o odaie închiriată de el. O alesese într-o stradă tăcută, lăturalnică, în apropierea tribunalului. Odaia nu era departe de unde locuia Maria. Iar pentru el, era în drum ca să meargă la tribunal, sau la Universitate, pentru cursuri. Astfel timpul le era mult economisit.

Nimeni nu bănuia nimic. Oricine i-ar fi întîlnit pe acele străzi, singuri ori împreună, ar fi crezut că sînt pe drumul şcolii sau al treburilor.

Odaia era sus la etajul al treilea. O odaie mică şi banală. Avea însă perdele care puteau aduce un întuneric complet la orice oră a zilei. Aceasta era singura intimitate a odăii, căci, cu toată cazna Mariei de a o face primitoare, odaia se încăpăţînase să fie rece ca oricare odaie de trecere, a întîlnirilor fixe, grăbite, ascunse. Nici unul, nici altul nu reuşiseră, cu toate planurile lor, să găsească în ea liniştea în care se poate citi, lucra, gîndi împreună, ori fiecare în lipsa celuilalt. Dar Maria se mîngîia spunîndu-şi că viaţa asta este provizorie, că mai tîrziu va fi altfel. Acest „altfel" era plin de credinţi, de aşteptări curate, plin de tot ce poate dori un suflet de douăzeci de ani.

De data aceea, a ultimei certe, Maria întîrziase la întîlnire. Se culcase după-masă, obosită, o oboseală care de cîtva timp îi rodea sănătatea şi o dobora. La ea în odaie era cald. În toată casa, linişte. Adormise. În somn ştia că nu trebuie să doarmă, că a întîrziat, dar corpul se adînci în uitare, trăgînd după el pierderea oricărei voinţe.

Cîtva timp odihna fu completă, neagră, definitivă, aşa cum îşi pot oamenii închipui moartea.

Mai tîrziu, o înfiorare o deşteptă. Ochii se deschiseră limpezi şi speriaţi în lumina crudă a zilei. Geamurile odăii erau larg avîntate spre cer. Lumina stăpînea. Orbiţi, ochii priveau fără să vadă, fără să se poată închide, cerul strălucitor, dezgolit de perdele.

Lumina părea nemişcată, de metal transparent, ireal. O imensă nevoie de odihnă o ţintuia pe Maria locului, adîncind-o în liniştea asta supranaturală. Închise din nou ochii.

Atunci, înlăuntrul ei, Maria găsi gîndurile care o purtau zi de zi. Se regăsi pe sine cea obişnuită, cea care va împlini neapărat aceleaşi gesturi ca întotdeauna. Îşi aminti de întîlnire, ştiu că e tîrziu. Tresări, se sculă şi se pregăti de plecare. Bănuia că Saşa o va primi prost. Plecă în goană.

Afară străzile erau scăldate de o căldură densă. Maria luă imediat o trăsură. Caii mergeau cu paşi ce sunau deslușit pe pavajul pietrelor înfierbîntate şi pustii. Birjarul pe capră moţăia, clătinat de mersul leneş al trăsurii. Bucureştii cenuşii, cu case mici, triste, apoi altele alături lor, uriaşe, avea ceva cocoşat. Ferestrele erau toate cu obloanele trase sau orbite de hîrtie albastră.

Ea singură avusese puterea să rupă liniştea oraşului mort şi să se încumete în căldura lui. Dar oboseala, pustiul străzilor, presimţirile rele o năpădeau. Era tristă, în plecarea ei prin victoria sălbatică a soarelui care omorîse viaţa, părea să fi înfrînt vreo lege a naturii, vreun legămînt şi că această călcare a liniştei va aduce o pedeapsă, o frămîntare grea.

— Mai repede, spuse Maria birjarului.

Birjarul biciui uşor caii. Cîţiva paşi merseră mai avîntaţi, dar după o clipă îşi urmară drumul ca înainte, somnambulic, molcom.

Cînd ajunse în faţa casei, plăti birjarului şi apoi urcă scările în goană. Bătu în uşă. Nimeni nu răspunse. Deci Alexandru nu venise. Bucuroasă, căută iute cheia în poşetă, descuie şi intră. În odaie era întuneric. Se opri în prag. Dar deodată tresări, căci în umbra odăii, aşezat pe pat, îl deslușì pe Alexandru. Era nemişcat şi o privea. Albul ochilor se vedea clar. Maria se sperie.

— Erai aici ? De ce nu mi-ai deschis ?

— Nu am avut timp. Ai deschis-o tu înaintea mea.

Glasul îi era enervat. Maria nu răspunse, căci se putea începe o ceartă, dar ştia că deschisese ea, pentru că el, nebucurîndu-se de sosirea ei, nu avusese nici o mişcare vie ca să o primească, pentru că indiferenţa lui, atingînd impolitetea, îi dase ei timp, după ce bătuse în uşă, să caute cheia şi să deschidă. Toate astea le gîndea Maria atunci, însă spuse sfioasă, neputînd respira :

— Să deschidem geamurile, nu este aer în odaie.

— Ştii prea bine că nu trebuie deschise la ora asta.

Maria tăcu din nou, crispată de aceeaşi nehotărîtă teamă, în aerul greu al odăii, dar Saşa era prost dispus şi Maria şopti :

— Bine.

Apoi au tăcut. Maria era în picioare însă, iar Saşa aşezat pe pat părea absent şi foarte important totodată.

Sînt clipe cînd, dacă ai avea puterea să gîndeşti, gînd ascuţit ce pătrunde cu tăişul în viitor, ai putea şti tot adevărul despre tine şi despre cel care îşi stă alături. Dar cine mai are puterea să gîndească în asemenea clipe ? Mintea cade inutilă, cu moliciune de trup neînsufleţit şi ceea ce trebuie să se întîmple, se întîmplă, ceea ce va fi, se împlineşte, dar cu încetul, cu pregătiri dibuite ce nu te lovesc în bloc. E poate mai uşor aşa.

Dar Saşa se înalţă deodată şi spuse cu o furie stăpînită :

— Ai întîrziat.

Acum Maria nu mai putea şti ce va fi. Saşa vorbise şi sfărîmase odată cu tăcerea, gîndul care putea fi clar. Reîncepea ameţirea obişnuită în care se leagănă clipele care trec.

Maria se aşează pe pat. O cădere obosită. Simţea că i se face rău. Ostentativ, Saşa începu să se pregătească de plecare. Îşi căută pălăria şi îşi suci mănuşile cu violenţă.

— Plec ! — strigă furios, văzînd că Maria nu întreabă nimic.

Maria încearcă să murmure cîteva cuvinte :

— Saşa... nu e tîrziu... eu...

Dar Saşa surîse scurt, batjocoritor şi nu răspunse nimic. Atunci Maria înţelese că el tace pentru că vrea să spuie ceva extrem de dureros, care s-o lovească şi că nu găseşte cuvîntul. Maria se înfioră în faţa puterii acesteia care se pregăteşte să izbucnească. Se strînse ca sub ameninţarea unei lovituri. Îl vedea pe Saşa parcă mai înalt ca de obicei. Părul abundent şi negru, azvîrlit spre spate, descoperind fruntea.

Acum Saşa se plimba de colo-colo. Ţinea pălăria şi mănuşile în mînă. Mirosul odăii era descompus, îmbîcsit de flori aduse altă dată, putrezite în apă. Mariei i se mai părea că dacă ar fi avut puterea să deschidă geamurile fără să mai ţină seama de voinţa lui Saşa, totul, odată cu aerul curat, s-ar fi limpezit. Dar nu se putea

mișca, prinsă locului de aceeași oboseală bolnavă și viață inconștientă.

— Sașa ! — gemu Maria.

El se opri sfidător în fața ei.

— Sașa, te rog, nu mă lăsa așa, fără nici un cuvînt. Nu te purta așa cu mine.

Glasul i se făcu umil și slab. L-ar fi dorit cel mai umil și slab, o cerșire, ca să dea putința unei împăcări.

— Dar, pentru Dumnezeu, nu poate omul să aibă nici o clipă de liniște ? strigă Sașa. Pur și simplu : trebuie să plec. Am o întîlnire la tribunal cu maestrul. Ce-ți pare extraordinar într-asta ?

— Bine... dar eu nu pot așa... să-mi vorbești așa. De ce m-ai chemat dacă trebuia să pleci ? Nu am întîrziat decît un sfert de ceas.

Sașa azvîrli mîinile în aer ca și cum, odată cu azvîrlirea lor, ar fi trebuit neapărat să țîșnească și o sumă de cuvinte adunate în piept. Dar nu spuse nimic. Gestul păru amenințător. Sașa reîncepu să se plimbe.

Speriată, Maria plîngea încet, apoi mai tare, ca să audă Sașa, să vină s-o mîngîie. Dar Sașa nu veni. La un moment dat îl strigă chiar pe nume, înăbușit. Dar Sașa nu veni. Asta a fost una din acele clipe cînd viața întreagă pare fără rost.

Apoi, în sfîrșit, furtuna adunată în Sașa se dezlănțui. Sașa se plimba și striga. Maria îi auzea glasul printre hohotele ei :

— ...nu este viață... fără sens... mereu același lucru... deslușit... din senin... oricît... fără sfîrșit...

Maria plîngea. Cu fiecare cuvînt al lui i se încîlcea mintea mai tare. Ar fi vrut să-i spună chinul ei, oboseala, groaza ei, dar nu știa vorbi. Se simțea umilită, slabă, dar răbda tocmai pentru ca totul să întreacă marginile răbdării și atunci să regăsească puterea și să plece...

— ...imposibil de suportat... — striga glasul — imposibil !

„Da, se gîndea ea, imposibil de suportat", și își dădea seama că o doare sufletul îngrozitor, că nu înțelege ce vrea Sașa, de ce strigă așa la ea, ce s-a întîmplat, și că nu va găsi niciodată puterea să plece de lîngă el, oricît ar suferi. O frică i se prelungi prin trup, rece ca un

fior în fața necunoscutului, amenințător. Ceva ce se adîncește negru în fața ta și te va zdrobi. Mintea Mariei bîjbîi să caute, să afle, dar nu găsi nimic, nici o explicație. Golul nu opunea nici o rezistență.

— ...Exasperant... fără înțeles...

Apoi Sașa se potoli de la sine. Căuta să pară încă furios, dar fața îi era destinsă. Maria plîngea. Sașa spuse :

— Trebuie să plec.

Tăcu și apoi, cu glas schimbat, mai șters, o timiditate bruscă, ipocrită, spuse :

— Voi trece zilele astea pe la tine. Ne vom desluși atunci.

Prin mijlocul și pîntecele Mariei trecu o durere.

— Nu are sens să plîngi. Enervant ! — adăugă Sașa, după ce o privi o clipă.

Maria se opri din plîns.

Sașa era din nou în fața ei, înalt. Părul și fruntea sus, umerii largi...

Cînd și-au dat mîna, Maria mai crezu o dată în posibilitatea unei căderi în duioșie. Sufletul se retrăsese lăsînd un gol imens ce aștepta înfiorat să primească înțelegerea. Dar totul rămase nemișcat. Sașa nu avu nici o tresărire. Mecanic, îi înălță mîna la buzele lui, i-o sărută fără atingere, apoi plecă. În timp ce închidea ușa, își potrivea și pălăria pe cap.

Maria rămase singură. În odaie era o liniște deplină. Izbucni în plîns. Se trînti pe pat. Întinse brațele. Găsi perna. O trase, se ghemui, se ascunse în ea. Mirosea ca părul lui Sașa. Maria plînse mai tare. Din nou durerea aceea prin pîntece...

„S-a dat lui și apoi a lăsat-o !“

„Dacă a fost proastă să trăiască cu el înainte de căsătorie !“

Dar gîndurile se zbăteau fără șir, contrazicîndu-se ca un joc ironic.

„O stricată, a trăit cu el și acum nu mai poate scăpa de ea !“

„Sînt femei de care nu poți scăpa ? Ce face o femeie de care nu poți scăpa ? Se putea duce acasă la Sașa și striga acolo că îl iubește ; să-i spună mamei lui Sașa,

sau chiar tatălui ei, care îl va amenința pe Sașa ? Ce face o femeie de care nu poți scăpa ?“ „S-a dat lui și apoi a lăsat-o“.

Maria se înfioră.

Îl revăzu pe Sașa cel din clipa în care, pentru întîia oară, fusese a lui. Întîietatea gestului făcut cu simplitatea curată, cu neîndemînarea emoției covîrșitoare, a grijei de a nu lovi.

— Da, șoptea Alexandru, vrei să fii a mea, vrei ?

— Da.

— Mioara mea !

Și Maria îl primi din nou pe Sașa în clipa aceea, cu aceeași bucurie exaltată ca atunci. Totul reînvie puternic.

— Sașa, strigă și îi întinse brațele. Dar de data asta îi răspunse glasul care batjocorea : „imposibil de suportat...“, striga glasul cuprinzînd din nou odaia „...fără sens...“ Maria, lovită, alergă în urma zilelor după glasul blînd care fusese, dar glasurile alunecau, inflexiunile glasului care mîngîie cu ale aceluia care zdrobește, se prindeau, se amestecau... Același glas care tremurase mîngîind-o, striga acum la ea ca la oamenii care te plictisesc prin simpla lor prezență, te plictisesc pentru că respiră în apropierea ta „...imposibil de suportat...“ Sașa de atunci, el, Sașa, cu ochii lui, cu privirea, cu mîinile lui, cu suflarea caldă pe fața ei înălțată cu încredere spre el, ca spre lumină. Ameți.

— Sașa, strigă Maria și se ridică dreaptă în odaie, Sașa !

Găsi în clipa aceasta puterea ce îi lipsise cînd fusese el de față, de a-i cere socoteală de purtarea lui.

— Pentru ce ?

Căută răspuns în jurul ei ; dar Sașa era plecat, odaia întunecată, goală. Prin transparența lacrimilor o vedea ireală, îndepărtată. Odaia avea pustietatea odăilor de unde a fost scos un mort. Florile își risipeau putrezirea densă. În odaie nu se mai putea respira.

Maria se grăbi să fugă. Dar înainte de a ieși, se întoarse brusc și privi odaia din nou. În clipa aceea, presimțirea avu puterea să recunoască adevărul, clar, gîndul despărțirii să iasă la iveală, să doboare. Maria fugi.

CAPITOLUL II

Afară lumina era orbitoare. Maria umblă cîțiva pași șubrezi, ca pe un trotuar nesigur. Durerea din mijloc se făcu din nou vie.

Străzile se întindeau cenușii, uscate. Lumea mergea încet, dibuind în căldură. Respirațiile erau grele și o ușoară nădușeală pe fețele tuturor dădea ceva umed mișcărilor. Să te grăbești, unde? Sub învelișul hainelor, Maria își simțea trupul înalt, tînăr, inutil. Sașa era puternic. Sașa nu se tîrîie așa pe drumuri. El umblă cu pași mari, întrecînd pe ceilalți în drum.

Îl văzu îndepărtîndu-se și îl simți rupîndu-se din ea. În pîntece, durerea era aceeași, certă. De obicei nu o durea așa. De obicei... nu...

Și deodată, violent, limpede, izvorî din minte un gînd care o lovi atît de tare, încît respirația i se opri, mișcările i se opriră și ele și rămase împietrită locului: dacă era însărcinată?

Închise ochii, ametită. Căută să-și amintească repede data, dar nu o putea prinde. Nu mai putea prinde nici un gînd. Iunie... joi... 12, 13, 14... În pîntece, prin mijloc, durerea se zbătea violentă. Ceva cald o cuprinse, o mîngîiere de soare, ucigătoare, densă, un început de leșin. Nu a refuzat nimic... Sașa a fost al ei... Mîngîierile lui Sașa...

Cînd deschise ochii, fericirea dragostei i se păru îndepărtată, ireală și ea, deșteptîndu-se după timp lung,

în mijlocul acestei vieți fantastice. Pe trotuare, oamenii umblau cu aceiași pași rari. Se îndepărtau...

Se tîrî un pas și cu glas firav întrebă pe o femeie care trecea :

— În ce zi sîntem astăzi ?

— Joi.

— Care joi ?

— Știu și eu ! Apoi de... 17 să tot fie...

Maria căută să stăpînească tremurarea buzelor. Căută să surîdă, dar nu putu destinde fața.

— Mulțumesc.

...17... Maria credea că 14. Totuși, nu putea ști precis. Joi...

Femeia se îndepărtă. Se întoarse și o privi cu o bănuială mirată. Maria încercă din nou surîsul, care nu se putu aprinde.

Trebuia așteptat. Sașa va veni peste cîteva zile. Clipele pătrundeau în plămîni cu aer de plumb. Totuși trebuia așteptat.

„Voi veni peste cîteva zile la tine și ne vom desluși atunci" — a spus Sașa.

Ce se mai putea desluși ? Ce se mai poate desluși ? încercă Maria să se trezească, înălțîndu-și întrebarea rar ; dar ocoli răspunsul și merse mai departe pe trotuarul nesigur.

„Da, se gîndi mai tîrziu, un copil l-ar putea lega și Sașa să nu mai plece". Dar în aceeași clipă își dete seama că Sașa poate pleca și să nu mai vie. Gîndul se înalță clar, ca un țipăt. Evidentul se revărsă deodată nemilos, descătușat din matca fricii, dărîmînd tot ce-i sta în cale. Totul se sfîrșise. Sașa pleca.

Maria simți că se înăbușă. Inima i se zbătea prinsă în trup. Maria începu să fugă, dar ducea cu ea spaima. Se simți transpirată și deodată o destindere în tot trupul, ca atunci cînd ai fost gata să cazi pe trepte omorîtor de înalte.

„Nu ! nu ! striga viața din ea... Nu se poate așa ceva... așa nu se poate... așa... așa, în felul acesta".

Durerea deveni insuportabilă, dar continuă. Putea să înceapă să strige, să cadă jos, să se adune lumea în ju-

rul ei, ca la o nenorocire, ca lîngă oamenii pe care i-a strivit tramvaiul, dar nimeni nu o putea ajuta. Saşa nu o mai iubea. Ea însă, Maria, îl iubea pe el. Totuşi Saşa pleca. Acum ce trebuia să facă ? Ce se mai putea face ?

Îl văzu înalt, rupîndu-se mereu de lîngă ea, trecînd mai departe, plecînd, împărţind priviri cuceritoare pentru toate femeile... Privirea aceea flămîndă... acele priviri care azvîrlă deodată pe femeie şi bărbat în intimitatea aceluiaşi gînd ştiut, a mîngîierilor posibile. Era al tuturor. Femeile surîdeau toate cu lumină în ochi, căci Saşa le dorea şi ele ştiau aceasta. O risipă abundentă, monstruoasă, o înţelegere a tuturor, femei şi bărbaţi la un loc, împotriva sufletului. Aceeaşi ameţeală a singelui care se caută pentru amestecarea trupurilor, a buzelor, a mîinilor, a plăcerii. „Imposibil... imposibil" striga din ce în ce mai depărtat, striga Saşa plecînd ; dar Maria îl vedea încă, aplecat uşor, din umeri numai, într-o mişcare mîngîioasă, ca să fie la înălţimea unei femei, a oricărei femei, ca să poată revărsa acele şoapte care sărută respiraţia, sărută glasul, privirea, gîndul, dorinţa.

„Te iubesc", şopti Maria, dar cuvîntul era inutil şi se risipi zadarnic, fără nici o căldură, glas de nebun care vorbeşte singur în stradă. Topit, glasul abia se auzi. Maria putea crede că şoptise oricine în jurul ei, toţi ceilalţi care treceau în şiruri lungi, tăcute.

Se uită prudentă în jurul ei şi îşi aduse aminte că este însărcinată şi i se păru că asta a strigat. Îi era frică.

Începu să umble repede. Cu fiecare pas vedea mai deslușit copilul din ea. Semăna cu Saşa. Şi mîinile la fel, mici de tot, dar la fel, şi ochii la fel, ochii lui Saşa. Îl purta în pîntece. Cu fiecare pas îl legăna în ea. Saşa era singurul om alături de care ar fi putut plînge sau găsi răspunsurile toate...

Dar Saşa poate că venise între timp. O aştepta la ea acasă. Înţelese că „Voi veni peste cîteva zile" e o nebunie. Cum poţi veni „peste cîteva zile", cînd pînă atunci celălalt poate muri ?

O grabă bolnavă o cuprinse. Alergă, dusă de tremurarea întregului corp.

CAPITOLUL III

Cînd a ajuns acasă și a deschis ușa antreului, lucrurile casei, lucrurile atît de bine cunoscute, o primiră ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic deosebit. O liniște placidă le țintuia locului, în umbră.

Nemișcarea lor o înspăimîntă. Se opri neîndrăznind să intre în casă. Se simțea înfricoșător de singură.

O ușă se deschise. Capul mamei Mariei apăru :

— A, tu ești ! spuse privind prin crăpătura ușii. Ai lăsat la tine în odaie geamurile deschise și s-a făcut o căldură ! Nu știu cînd ai să înțelegi că vara geamurile nu se deschid cît timp e soare, și că nici un om întreg la minte nu iese pe așa căldură cum faci tu. Și apoi te miri că nu te simți bine.

Capul dispăru.

— Mamă, mamă ! strigă Maria, Sașa nu a venit ?

Capul se arătă din nou :

— Cine, Sașa ? Nu, n-a venit. Dacă mai lași geamurile deschise, să știi că au să-ți murdărească muștele tot ce ai în odaie. Grăbește-te, că sîntem la masă. Azi stă și tata cu noi.

Ușa se închise.

Maria alergă pînă la ea în odaie, încuie ușa și un plîns hohotit i se sparse în piept. Nu mai putea respira.

„Ce să mă fac !... Ce să mă fac !“

Umbla de colo-colo. Ar fi vrut să se zdrobească, să-și facă rău. Își strîngea mîinile pînă la durere.

„Nu mai pot, nu mai pot..."

Durerea îi era în trup ca ceva tangibil ce ar trebui luat și scos din ea, azvîrlit, ceva ce are s-o omoare.

„Acum s-a sfîrșit... nu o să mai vină... s-a sfîrșit".

Ca să nu i se audă gemetele, le înăbuși cu mîinile încleștate pe obraz. Se zbătu într-o caznă neputincioasă de a îndepărta dragostea. Dar dragostea stăpînea în toată ființa ei, se făcuse una cu ea, se făcuse copilul acela.

„Iar pe el l-a plictisit, l-a plictisit!"

Își simțea trupul insultat.

Cineva încercă clanța ușii. Maria se repezi să descuie, așteptînd o veste bună. Mama Mariei se ivi în prag enervată.

— Ce faci, nu vii? Sau ai uitat că mîncăm și noi azi? Ți-am spus că a venit și tata.

Dar o văzu pe Maria palidă, tremurîndă.

— Ce, ți-e rău?

Maria îi întinse brațele, copilărește. Fața îi era lucioasă de lacrimi, buzele umflate tremurau.

— Mamă!

Nedumerită, mama ei intră în odaie. Se opri în prag și o privi atentă. Fața ei îmbătrînită înainte de vreme păru cuprinsă deodată de o oboseală extremă, opacă, gata să creadă orice, numai să nu trebuiască să se frămînte. Zise stîngaci:

— Și noi, care ne-am așezat la masă!

— Mamă, stai cu mine, nu mă lăsa.

— Dar ce ai?

— Nu știu, dar nu mai pot, nu mai pot.

Bătrîna o privi foarte atentă.

— Nu mai plînge că-ți face rău, spuse după o pauză și cu un glas deodată foarte blînd, spală-ți fața și vino cu noi. Are să-ți facă bine. Vino. Te așteptăm. Nu te lăsa dusă așa de nervi. Nu trebuie. Nu folosește la nimic. Crede-mă pe mine, nu folosește.

Bătrîna plecă. Maria privi în urma ei, nedumerită. Se putea să nu fi înțeles cu cîtă durere o chemase?

Și pentru că nu primise nici o mîngîiere, lacrimile se opriseră împietrite în ochi. Se făcu tăcere în ea, liniște,

pentru a înțelege lucruri la care nu gîndise niciodată și care acum răsăriseră în fața ei.

Deci, dacă Sașa nu se va întoarce și dacă va trebui să facă un avort, va fi nevoită să mintă, să înșele, să rabde tot chinul, singură, să se ascundă de toți ai casei, va trebui să nu lase să se vadă nimic din tot ce suferă.

Se plimbă prin odaie cu pași foarte înceți. Trecînd prin fața oglinzii, își văzu ochii umflați și sprîncenele deranjate. Gura avea o moliciune de fruct lovit. Se apropie de oglindă, își așeză sprîncenele cu o atenție deplină. Oglinda se aburi sub respirația ei fierbinte. Atunci, nemaivăzîndu-se, își aplecă fruntea căutînd în răcoarea sticlei o potolire. În oglindă, astfel, singuri ochii se mai zăreau : mari și atît de aproape, încît nu mai erau două sclipiri, ci o singură privire imensă, nepătrunsă. Astfel de aproape îi erau ochii lui Sașa în dragoste, astfel de mari. Strigă :

— Sașa, ce ai făcut ? Sașa ! — și izbucni din nou în plîns, dar scurt, nervos. Apoi se simți liniștită, ca și cum ar fi uitat deodată pentru ce suferă. O pierdere bruscă a conștiinței durerii, fără pierderea durerii însă, așa cum poți fi trist dimineața, cînd te deștepți, înainte de a-ți fi adus aminte de nenorocirea din ajun. Ceva copleșitor și cu gustul lacrimilor ascuns în tot corpul. Mașinal, merse la baie, își răcori ochii cu apă, își șterse fața cu pudră, își așeză hainele și se îndreptă spre sufragerie.

Ceilalți erau cu prînzul pe sfîrșite. Mama și tatăl ei mîncau tăcuți. Stela, sora ei, povestea iute, fără să se uite la ei, o întîmplare. Rîdea, iar ochii ei păreau că sar de colo-colo, zburdalnici, odată cu mintea. Mîinile aveau și ele mișcări multe, care nu limitau nimic.

Din fețele părinților nu se putea vedea dacă ascultau ce povestea Stela, ori fiecare își urma gîndurile lui, nesupărați de glasul cu care se învățaseră. Stela, cînd o văzu pe Maria, se opri brusc și întrebă :

— Te mai doare capul ?

Maria nu putea răspunde. Făcu un semn fără înțeles și se așeză. Mama ei o întrebă cu o blîndețe exagerată :

— Vrei să iei ceva ? Să-ți aducă și ție mîncare ?

Fața Mariei tremura. Nu reușea să vorbească. Tatăl ei, uitîndu-se cerc la toți, zise :

— Dar ce are ?

— O fi și ea enervată, ca tot omul ! Fiecare cu ale lui, de ! Poate vrei un ceai, Mioaro ?

Maria făcu un semn că da. Bătrîna sună servitoarea și, înainte ca aceasta să fi avut timp să intre în sufragerie, începu să strige :

— Pune de ceai. Vezi de ia ibricul cel mic, de o persoană. Ăla unde încălzim apă.

Tatăl Mariei surîse ironic :

— La ce ai mai sunat dacă strigi așa ? Desigur că nici nu a auzit ce i-ai spus !

— De ce să nu audă ? Am strigat destul de tare.

Sună din nou.

Cînd intră servitoarea, o întrebă cu o privire severă, apăsată :

— Ai auzit ce ți-am spus ?

— Da.

— Ce ?

— Să fac ceai.

— Bine, du-te.

Și întorcîndu-se către soțul ei, zise mulțumită :

— Ei, vezi !

El, enervat, înalță din umeri și începu să mănînce foarte iute. La fiecare înghițitură parcă spunea : cu cine să te înțelegi ?

Doamna Măneanu, cu ochi nedumeriți de cîine bătut, cu lacrimi în glas, întrebă pe bărbatul ei :

— Și acum, de ce mănînci așa repede ?

O costa că-i displăcuieşte mîncarea, la care se căznise. Gătise pentru el, pentru că știa că în mod excepțional vine la masă. Îi era fața roșie de dogoarea mașinii și era îmbrăcată neglijent, cu un capot care îi stătea prost. Toate păreau ostentativ făcute, ca să arate că muncise.

Obosită, Maria îi făcu semn să tacă. Atunci bătrîna izbucni :

— Acum și tu !

Într-adevăr, totul era intolerabil. Maria se sculă și ieși.

— Na, s-a supărat ! spuse Stela și o clipă rămase nemișcată.

— Nu ar trebui chemat doctorul ? E poate bolnavă. Nu arată bine, spuse tatăl ei.

Sprîncenele lui stufoase se încruntară cercetătoare, glasul însă îi era plictisit.

— Mai știu și eu ce are ? Parcă cu mine vorbește cineva ? El o privi ostentativ uimit, se sculă, își aprinse o țigară cu gesturi largi și liniștite, trecu în odaia de alături.

Doamna Măneanu îl văzu cum pleacă, fără să fi mulțumit pentru masă. Făcu Stelei un semn discret cu capul, oftă adînc și cu înțeles, apoi începu să sune de repetate ori, cu enervare. Servitoarea sosi alergînd cu ceaiul. Doamna Măneanu îl luă din mîini, puse zahăr, lămîie, îl amestecă, îl gustă și se îndreptă spre odaia Mariei.

Pe Maria o găsi în pat, cu fața în sus, nemișcată, dar liniștea aceea cuprindea parcă nesfîrșită putere de a suferi.

— Ți-am adus ceaiul.

Se opri în ușă.

— Bine, mamă, îți mulțumesc.

Bătrîna intră și neștiind cum să înceapă vorba, își găsi de lucru prin odaie. Îndreptă o pernă pe pat.

— Ți-e mai bine ?

— O să-mi treacă.

Și cu un surîs trist, Maria mai zise copilărește, ca o lecție învățată pe de rost :

— Toate trec.

Doamna Măneanu înălță din umeri cu revoltă. Scoase o batistă din sîn și își șterse lacrima ce îi răsărise furișată în colțul ochilor. Apoi se apropie de Maria și își așeză o mînă pe frunte. Maria îi simțea mîna moale, caldă, cu inelele care apăsau mai tare. Mîngîierea o liniști.

— E bine așa, mamă, mai stai.

Cuvîntul „mamă“ îi aminti că este însărcinată. Avu o tresărire violentă. Se agăță într-o mișcare inconștientă de brațul mamei ei și gemu într-o șoaptă înspăimîntată :

— Ce să mă fac ? Ce să mă fac ?

— Dar ce ai, ce e? Ce s-a întîmplat? Vorbește odată!

Maria își dădu seama că de nu se stăpînește îi spune totul:

Într-un strigăt zise, fără suflare, sfîrșită:

— Nimic.

— Dacă și asta e nimic!

Dar Maria tăcu. Bătrîna o mai privi iar cu aceeași atenție, căutînd să înțeleagă.

Maria îi urmări ochii cu înfricoșare. I se părea că gîndurile ei sînt descoperite, că oricine le poate vedea, atît de violente le simțea și atît de unice, neacoperite de nici un gînd străin suprapus. Închise ochii ca să acopere cu întunericul adus de pleoape ceva din dogoarea lor. Șopti:

— Sînt puțin enervată... O să treacă... Nu îmi este așa bine... Tu știi că sînt cam curioasă!

Mama ei încreți fruntea și clătină capul. Zise cu hotărîre:

— Mai bine dezbracă-te și culcă-te. Caută să dormi. Vezi să nu te îmbolnăvești. Ar fi o prostie. Bea puțin ceai. Dacă vrei, stau cu tine pînă adormi.

Îi ajută Mariei să se dezbrace. Maria se lăsă mînuită ca un copil. Doamna Măneanu o culcă în pat și îi trase plapuma pînă la bărbie. Îi așeză hainele pe un scaun. Rochia i-o puse în dulap. Maria închise ochii. Simțea cum mama ei se mișca tăcută prin odaie. Cum deschide geamurile, așază perdelele. Un aer mai răcoros sosi de afară. Bătrîna se duse apoi în baie și aduse un tulpan ud de apă de colonie. O legă pe Maria pe frunte. Căută prin odaie. Găsi o gazetă. O luă și se așeză lîngă patul Mariei. Începu să răsfoiască jurnalul.

Maria stătea tot nemișcată. Simțea aceeași oboseală care îi învăluia durerea, iar mișcările mamei ei o linișteau ca un descîntec. De afară soseau glasuri de oameni care păreau că abia acum au ieșit din casă ca să înceapă a trăi. Maria avea impresia că o boală grea mocnește în ea, o boală care va izbucni îndată, într-o temperatură înaltă și că vor începe zile și zile închise în întunericul odăii, despărțite de oameni, sosindu-i numai ecoul unei vieți ce există totuși aievea. Trupul ei avea o

greutate curioasă, conştientă, pe care nu reuşea s-o aşeze deplin pe elasticitatea patului. Căută cu piciorul răcoarea cearşafului, mutîndu-l de colo-colo. Foarte des, fîşîitul gazetei, pe care bătrîna o sucea în toate sensurile, umplea odaia. Cînd Maria întredeschidea genele, nu vedea decît mîinile mamei ei, trupul şi faţa fiindu-i ascunse de jurnalul desfăşurat, imens. De după jurnal zise :

— Cum or fi traversînd unii oameni strada de-i calcă tramvaiul ? Parcă nu ar avea ochi să se uite în jurul lor ! Nu sînt destule nenorocirile pe care Dumnezeu le dă omului, îşi mai caută şi singur altele, cu lumînarea !

Răsfoi iar gazeta.

Maria simţea că nu poate adormi cu toată oboseala covîrşitoare şi că odihnindu-se aşa pe pat, gîndurile dezmorţindu-se o vor năpădi din nou. Totuşi, trebuia gîndit. Se întîmplase un lucru dureros (lucruri îngrozitoare), cert, care nu putea fi azvîrlit din viaţă, ca un vis la deşteptare. Trebuiau luate hotărîri.

Încet, cu băgare de seamă, aşa cum ai desface o rană, începu să caute. Durerea era tot acolo, în tot corpul, dar mai precisă în pîntece şi în mijloc. Însărcinată ? Acesta fu primul cuvînt de care se lovi. Cuvîntul trecu prin trupul ei cu încetinire, grav. Apoi toată atenţia i se opri la pîntece. Prin încordare i se părea că va putea şti ce se petrece înlăuntrul lui. Copilul acela care privea cu aceiaşi ochi ca Saşa ! I se păru că într-adevăr îl vede. Se revoltă. Prinsese încă una din acele clipe în care, dacă ar fi putut gîndi clar, fără milă, ar fi găsit mijlocul să nu mai sufere. Dar nu îndrăzni să lovească în dragostea ei. Ar fi vrut să se zdrobească ea pe ea, să lase nefolositor afară sîngele din ea, pînă cînd, curată de orice urmă a dragostei, să poată reîncepe viaţa din nou. Şi mai ales să uite, să poată uita povestea ei cu Saşa. Dar totul era însemnat atît de adînc, încît vindecarea ar fi lăsat pentru totdeauna urmă de rană, semne care cresc pe om odată cu viaţa. O înfierare.

Durerea trecu din nou prin mijloc, prelingîndu-se pînă pe pulpe. O durere surdă de muşcătură adîncă.

„Avorturile sînt periculoase... tocmai acum nu am nici un ban... Nu pot cere nimănui... nu cunosc pe ni-

meni... nici doctor... nici un doctor nu o să vrea... Și e imposibil să nu observe mama... poate că o să se învoiască doctorul să mintă, să spună că am cine știe ce boală, că trebuie să stau într-un sanatoriu... totuși o să se afle... Mîine am să încerc poate cu băi fierbinți... chinină... ulei de ricin..."

Și văzu din nou copilul acela mic din ea. Viu. Absolut întreg, ca o ființă omenească, cu inima care bătea încet, cu o față care deschidea ochii cu privire umedă.

Maria se înfioră. Îi era teamă să se miște ca să nu-l lovească. Gîndul că o mînă străină, a doctorului, ar putea umbla cu un cuțit ca să-l scoată de acolo, să-l omoare, o lovi cu o cutremurare. Se zbătu, gemu.

— Bea nițel ceai, Mario.

Maria bău o înghițitură. Uită imediat ce o cutremurase și nu își mai găsi șirul gîndurilor. Se întîmplaseră totuși lucruri îngrozitoare, certe. Neapărat... neapărat trebuia gîndit...

În curtea de alături un gramofon adus afară începu un cîntec banal. Se auzeau rimele care soseau atît de ușoare încît păreau dinainte știute.

„Mîine, mîine — se gîndea Maria — și totul se îndepărtă... Mîine, mîine..."

Se ghemui, se strînse.

Auzi cum, încet, mama ei se ridică, împăturește jurnalul și iese tiptil din odaie. Cînd se închise domol ușa în urma ei, totul se topi în somn.

CAPITOLUL IV

A doua zi cînd se trezi își dădu seama imediat că nu este însărcinată. O recunoștință, o bucurie îi umplu sufletul, așa cum poți simți după dureri mari, cînd, în urma unui anestezic, deodată durerile încetează, dîndu-ți pentru cîtva timp în trup desăvîrșita senzație a fericirii.

„Poate că toate se vor schimba în bine așa, de la sine ! Că Sașa se va reîntoarce, că nu va trebui să sufăr prea mult".

Începu din nou să aștepte.

După-prînz, ca de obicei, toată lumea se culcă și casa fu cuprinsă de aceeași liniște moartă, răsfrîntă pînă în oraș. La ea în odaie, Maria nu își mai găsea locul. Liniștea prinsese timpul și oamenii, în nemișcarea ei, ea singură, Maria, vie și cu gîndurile din ea care se deșteptaseră, aștepta.

„Voi trece zilele astea pe la tine" — spusese Sașa, dar Maria simțea că de nu vorbește acum cu Sașa, de nu îl vede imediat, înnebunește. Orice mai bine decît nemișcarea asta în nesiguranță, orice. „Trebuie să-mi spună în față, să știu cert, orice, dar să știu ceva, precis... Am dreptul să-i cer atîta lucru". Și i se păru curios că nu gîndise mai devreme să meargă la el acasă.

Îndată hotărî să meargă să-l caute. Ora i se părea potrivită tocmai pentru că nimeni nu ieșea pe căldura asta. Îl va găsi pe Sașa acasă.

Graba şi căldura, liniştea casei îi aminti cu identitate ziua din ajun, dar acum acea zi părea îndepărtată.

Se îmbrăcă cu mîini tremurînde şi cu nervii strînşi plecă. Enervarea crescu în tot timpul drumului. Drumul şi el ca cel din ajun, cu aceeaşi căldură a străzilor, cu acelaşi pas al cailor obosiţi de dogoare.

Cînd sună la uşa casei lui Saşa, inima îi lovea puternic în piept.

Prin transparenţa geamurilor şi a perdelelor văzu umbra servitoarei care vine şi îi deschide.

Maria întrebă cu glas nesigur şi respiraţia întretăiată, de parcă ar fi alergat cu vestea rea, pe scări multe :

— Domnul Alexandru este acasă ?

— Nu.

— Nu ?

— Nu.

Dar Maria nu putea pleca. Îi era imposibil să plece. S-ar fi culcat jos la uşă...

— Doamna, mama dînsului, nu este acasă ?

— Este.

— Doarme ?

— S-o fi sculat acum.

— Eşti sigură că domnul Saşa nu este acasă ?

— Dumnealui a plecat chiar adineauri. Mă mir că nu l-aţi întîlnit. Eu i-am dat pălăria.

Dacă Alexandru la ea plecase ? Că poate au trecut unul pe lîngă altul fără să se fi văzut. Voia acum să plece imediat, să alerge să-l ajungă din urmă. Privirea servitoarei aţintită asupra ei părea batjocoritoare. Poate servitoarea mintea. Saşa era acasă...

— Dacă nu doarme doamna aş intra...

Femeia o privea cu o lumină de ochi verzi, inconştienţi, de animal obraznic.

Maria intră în casă.

Salonul era răcoros, umbrit de perdele dese. Mobilele erau acoperite cu huse gălbui.

După o clipă, uşa se deschise. Maria se ridică crezînd că e mama lui Saşa, dar pe uşă intră tot servitoarea :

— A spus doamna că poftеşte îndată.

Servitoarea plecă.

Maria rămase singură. Se întreba continuu pentru ce a rămas și ce îi va spune mamei lui Alexandru.

„O să vadă că sînt tulburată. Poate o să înțeleagă că sufăr și mă va ajuta. Poate că e mai bine că nu l-am găsit pe Sașa, aici. De nu ar fi fost întîmplarea asta, nu aș fi avut niciodată îndrăzneala să vin la ea. Da, trebuie să-i vorbesc... Ea îl cunoaște mai bine pe Sașa... O să mă poată ajuta... Pentru ce să se poarte Sașa astfel cu mine? Nu dai cu piciorul așa... nimănui... așa, fără nici un cuvînt... E imposibil ca deodată să nu mă mai iubească... poate că se înșală... Cîți oameni n-au vrut să dea divorț unul de altul și totuși nu au putut să se despartă toată viața! Poate nici Sașa nu își dă seama ce face acum... cu mine..."

Maria se plimbă de colo pînă colo prin odaie. Pe o măsuță, printre alte multe fotografii de prieteni, cunoscuți, văzu și o fotografie de a ei. Se bucură. Se simți mai puțin străină, mai îndreptățită să ceară o lămurire bătrînei, ca și cum fotografia ar fi fost o admitere a Mariei în acea casă.

Văzu apoi o altă fotografie, unde era Sașa mic, trei-patru ani. Avea o rochiță de catifea și un guler mare, alb, de dantelă. Fața lui Sașa avea aceleași trăsături ca acum, dar mai mici și blînde. Maria ameți. Astfel își închipuise copilul lui Sașa, cel pe care atît de perfect îl simțise în ea în ajun. Mariei i se păru că prinde ceva din imponderabila moarte a timpului care se pierde pentru că a existat. De mult, Sașa fusese mic... o dovedea fotografia. Apoi alt timp, cînd Sașa o iubise pe ea, Maria... o dovedeau amintirile. Dar acum totul era iremediabil trecut. Împotriva lucrurilor astea nu e nimic de făcut...

Maria tresări. Pe ușă intrase doamna Velescu, mama lui Sașa. Părul ei alb aduna lumină strălucitoare. Se îndreptă către Maria cu mîna întinsă, privind-o cu oarecare uimire și parcă cerînd socoteală acestei vizite neînțelese.

Maria, dîndu-i mîna, și-o simți foarte rece, subțire, într-ale bătrînei, care erau moi și calde ca un cuib în

care s-ar fi ascuns prielnic o boală neștiută încă de nimeni. Doamna Velescu o sărută pe Maria pe frunte. Maria se reținu să nu izbucnească în plîns. Ar fi vrut mîngîiere, ocrotire. Doamna Velescu însă părea învăluită într-o politețe formală, cu surîsul pe buze ca în fața oricărui străin, și cu aceeași uimire ostentativă în ochi, dar neîntrebînd nimic, vădit tot din politețe.

— Ce mai faci ? spuse.

Maria se stăpîni. Ochii însă îi erau fierbinți de lacrimile care voiau să curgă. De ar fi strîns pleoapele, s-ar fi prelins două picături ; dar ridică ușor capul și rămase o clipă așa. Cînd privi din nou în odaie, ochii îi erau măriți, lucioși. Spuse încet, înfiorată :

— Am venit... să vă văd. Dar nu te-am găsit decît pe dumneata acasă. Saşa a plecat, nu-i așa ? Voiam să-i spun ceva.

Nu îndrăzni să întrebe dacă Saşa a plecat la ea, dar se gîndea că dacă bătrîna ar ști, i-ar spune. O rușine intensă o sugrumă.

— Da, a plecat mai adineauri. Desigur, s-o fi dus la Șosea cu prieteni, cu automobilul... Îmi pare bine de cîte ori îl văd că se mai distrează și el puțin. Acum, la vîrsta voastră, vă trebuie distracții, spuse doamna Velescu surîzînd cu același surîs factice, blînd.

— Sigur.

Și Maria șopti, ca la un sfîrșit de rugăciune „amin". Înțelesese.

Doamna Velescu își urmă vorba cu același ton. Ca întotdeauna, de cîte ori vorbea de Saşa, părea că prin toate mijloacele vrea să arate lumii întregi că Saşa e un copil cu care ea s-a căznit așa de mult, ca nici o altă mamă, încît nimeni nu se poate îndoi că ea are dreptul să aștepte de la Saşa o dragoste tot atît de mare.

— ...Tot ce îi trece prin minte crede că este realizabil. Eu a trebuit întotdeauna să am grijă de toate... Nimeni nu își poate închipui ce grea e viața pentru o femeie rămasă singură cu responsabilitatea unui copil...

Așa cum vorbea doamna Velescu nu se putea ști dacă Saşa are șase ani sau tot așa va vorbi despre el cînd va avea patruzeci-cincizeci.

— Da, şopti Maria, dar ar fi vrut să izbucnească fără înconjur. Să-i spună, de pildă, că este însărcinată, un copil de-al lui Saşa, să o sperie că îi va spune aceasta şi tatălui ei. Să-i spună că timp de un an de zile Saşa îi spusese că o va lua de nevastă... Dar îi era o scîrbă de ei amîndoi, de Saşa şi de bătrînă, scîrbă şi de ea, că poate gîndi aşa. Nu avea sens că venise aici, că o lăsase pe bătrînă să bănuiască o cerşire din partea ei, milă. Nu avea sens că venise să-l caute pe Saşa, nu avea sens că încă mai aştepta. Totul era inutil şi înjositor. Trebuia suferit cu încleştarea gemetelor care nu trebuie să se audă.

Pe uşă intră servitoarea cu apă şi dulceaţă pe o tavă. Femeia se fardase şi se pieptănase. Atunci Maria a fost cuprinsă de o gelozie tulburătoare şi neînţeleasă. De mult, Saşa voia să scape de ea, Maria, şi dacă relaţiile dintre ei încă mai durau a fost pentru că ea nu înţelesese că este de prisos, că se înjosise cu fiecare lacrimă, fiecare ceartă, fiecare împăcare, aşteptare, încredere, cu fiecare îmbrăţişare în care trupul ei căutase trupul lui Saşa.

Servitoarea îi stătea în faţă. Surîdea cu o expresie, cu o privire impudică şi fără gînd.

Doamna Velescu întrebă îngrijorată :

— Dar ce ai, pari foarte obosită !

— Am venit... pe jos.

— Bea apă. E bună şi rece.

Maria bău apă fără însă să poată atinge dulceaţa. Servitoarea plecă.

— Stai şi te odihneşte puţin. Aici este răcoare.

— Da.

— Nu deschid geamurile decît după asfinţit.

„Nu o să-i murdărească muştele lucrurile", gîndi Maria. Apa îi făcuse bine. Îşi şterse fruntea. Şopti :

— Şi mama face la fel.

— Şi uitai să te întreb, ce fac ceilalţi ai casei, mama, Stela ? Nu ştiu de cîtă vreme tot ţin să vin să vă văd şi mereu am fost luată de cîte ceva.

— Sînt bine, mulţumesc.

Acum pe Maria o cuprinse graba să plece, să fie departe, singură. Dar lașă, cu mintea încîlcită, cu trupul lovit, nu se putea mișca și nici nu știa dacă plecînd așa brusc nu ar fi părut stranie, zăpăcită. Poate că tot ce bănuise că vede — ipocrizie crudă — în purtarea doamnei Velescu, fuseseră văzute așa de ea, tocmai pentru că era tulburată, pentru că așteptase o înțelegere deplină, caldă. Întîrzia, țintuită locului de frămîntarea și dorința de a fugi din locul ăsta al chinului.

Doamna Velescu așeză pe tavă paharul cu apă. Întrebă afabilă :

— Mai vrei poate apă ?

— Da, puțină.

— Poftim.

Îi dădu paharul.

— Bea încet, e foarte rece.

Și pînă la plecare cuvintele lor sosiră stîngace, învăluite într-o politețe inutilă și neputîndu-se înjgheba între ele.

Cînd plecă Maria, îi spuse totuși cu glas slab :

— Te rog să-i spui lui Saşa că am fost aici.

Căută să surîdă, dar buzele nu se destinseră. Strigăt de vis, sfîșietor și mut, sub cuțitul care taie în carne adormită dar nu moartă.

— Desigur, spuse bătrîna.

Răspunsul era liniștit, natural și totuși mai mult ca oricînd, Maria știu de data asta deslușit că Saşa și cu mama lui se înțeleg atît de bine, încît poate nici nu avuseseră nevoie să se învoiască. Gîndurile lor erau aceleași.

La plecare, Maria evită obișnuita sărutare. Dîndu-și mîna li se întîlniră privirile scurt, o fulgerare de lumină în îmbîcseala cuvintelor banale, dar se feriră amîndouă, cuprinse fiecare de altă silă, ce nu voia limpezirea privirilor întregi.

Înainte de a închide poarta din stradă, Maria o văzu pe doamna Velescu în picioare în cadrul ușii rămase deschisă. Părul ei, în orbitoarea lumină aurie a zilei de vară, făcea o pată albă. Maria se gîndi : „E poate cea din urmă dată că o mai văd, poate că nu am să mai vin

niciodată aici", și simți că bătrîna îi fusese dragă. Ultima privire către ea și casă i se întipări în minte.

Vag, cîțiva pași, îndepărtîndu-se, a fost cuprinsă din nou de amețeala aceea a trotuarului șubred, a unei căderi în care ai putea găsi, odată pentru totdeauna, liniștea.

Se trezi la realitate după cîtăva vreme. Umbla. Se îndepărtase mult de casa lui Sașa.

CAPITOLUL V

A doua zi, la deșteptare, înainte chiar de a se limpezi chinurile somnului și-ale viselor nopții, Maria a fost năpădită de o nemărginită deznădejde.

Știa că va putea suferi așa toată viața, implora, striga, dar privirea lui Sașa nu se va încălzi cu nici o tresărire. Totul era zadarnic. Totuși, îl aștepta. Sașa trebuia să vină. Făgăduise.

Dimineața trecu și ea grea, molcomă, vîscoasă, drumul cleios al melcului ce se tîrîie.

La masă, cînd mașinal începu să mănînce, îi era gura atît de uscată, gîtul strîns, încît nu putu înghiți mîncarea. Bău un pahar cu apă. Apa pătrunse în corp, răcoritoare, stingînd o căldură bolnăvicioasă. Își dădu seama că îi era de mult sete.

— Iar nu mănînci ? — întrebă mama ei, privind-o pe sub gene.

— Nu mi-e foame, dar am să stau așa cu voi.

Vorbi încet și rar. O văzu pe Stela înălțînd din umeri plictisită, totuși Maria nu găsi puterea să plece de la masă, îi era groază să stea singură la ea în odaie. Obosită, rămase nemișcată, fără gînduri. Tresărea cîteodată la ciocnirea mai vie a unui pahar, farfurie sau alt lucru de pe masă. Apoi uită complet că e la masă, că nu este singură. Deodată, fără nici un cuvînt, se sculă și merse spre odaia ei. În drum își dădu seama de mirarea ce o pricinuiește plecînd astfel și se întoarse tăcută

la locul ei. Ar fi vrut să explice ceva, dar era prea obosită. Mașinal, bău din nou apă. Plecase de la masă ca să caute o fotografie de-a lui Alexandru, făcută în primele zile ale dragostei lor. O fotografie mică, pe care Alexandru se iscălise cu litere mari și apăsate „Saşa". Mariei îi părea că dacă s-ar uita bine la fotografie, ar înțelege... ce anume nu știa precis... poate pentru ce Saşa nu o mai iubește... sau poate... aceeași căutare a adevărului, care s-ar putea deodată descoperi uimitor de limpede. Dar copleșită de oboseală, Maria nu se mai gîndi nici la asta... Totul era zadarnic și hotărît. Orice înțelegere inutilă. Saşa tot pleca.

În ritmul zgomotelor, al șoaptelor de la masă, gîndurile ei amorțiră, se topiră. O clipă încă se mai gîndi că ar trebui totuși, poate, să-și reazime capul în mîini, să-și ascundă fața, ca să nu ghicească cei din jurul ei ce gîndește, dar nu avu puterea nici măcar să ridice mîinile și rămase împietrită, cu ochii mari deschiși în gol.

Gîndurile se diluară, se întinseră difuze și o învăluiră. I se umplu sufletul de grijă. Fața lui Alexandru flutura din nou prin apropiere, căutînd să se așeze asupra ei. El îi spunea în șoaptă, blînd: „Mioara". Maria tresări și căută să-și adune privirea ca să-l vadă. De ce să-l vadă? Nu, mai bine să nu-l mai vadă niciodată. Închise ochii sfîrșită. Îi era teamă ca nu cumva, din cine știe ce pricină, să trebuiască să se deștepte din amorțirea asta. Acum totul era atît de vag, de relativ, de adormitor. Infinit de leneș și îndepărtat. I se părea că niciodată nu fusese așa de fericită. I se părea că e bolnavă, lovită de moarte și chiar ea de veghe la căpătîiul ei. Nu îndrăznea să respire, ca să nu deștepte durerea care o pîndea din ascunzișurile sufletului, ca un animal viu și crud. Apoi începură să-i sclipească în ochi lumini. Întîi îndepărtate, stele răsărite din lumina zilei, pe un cer albastru, veșted. Pîlpîiau prietenoase.

„Steaua robilor" — gîndi Maria și sub puterea cuvîntului o stea unică se înălță. Trupul Mariei se topi în lumina asta, ca setea în apă. Steaua creștea răsărind într-o înflorire lichidă. „Steaua robilor" a răsărit, se legănau gîndurile, ziua de muncă a sfîrșit. Noaptea aco-

peră oboseala trupurilor. Sufletele însă așteaptă încă steaua care aduce odihna desăvîrșită.

Maria, de data asta, cu voință, căută să se îndepărteze și mai mult de realitate, ca să știe dacă poate sau nu poate înnebuni. Totul era șubred și posibil.

Acolo ar fi oare liniștea asta, fericirea completă și definitivă, fără nici o reîntoarcere? Niciodată Sașa nu ar mai veni, iar Maria ar uita că vreodată ar fi trebuit să vină. Să se înalțe „Steaua robilor" mai sus, să se aprindă mai aprinsă, să se spargă gîndurile, să se risipească dincolo de trupul care doare, trupul care vrea să țipe știind că totul este zadarnic. Din depărtare, un glas sosind ca un vînt rece stinse luminile toate...

Era glasul ascuțit al surorii ei:

— O să ajungă somnambulă! Maria! Mario! Ia priviți ce ochi face!

Maria deschise ochii mari și întrebă în șoaptă:

— Ce?

Stela izbucni în rîs. Maria privi și rîse și ea încet, rîs de copil bolnav, dar de îndată ce-și dădu seama că rîde, își simți sîngele zvîcnind în obraz, clocotind. Ieși în grabă afară.

La ea în odaie se trînti pe pat. Epuizată, căută în somn uitarea și într-adevăr căzu în vidul unui somn fără vis, o pierdere definitivă, neagră, a oricărei conștiințe de viață, adormi.

O deșteptă glasul servitoarei, care cu toate că șoptea, Mariei i se păru că strigă la ea intolerabil de violent.

— A venit domnul Sașa. E în salon. Vă așteaptă. Vă roagă să poftiți. E domnul Sașa.

Maria se sculă încet. I se părea că îl așteptase vreme nemărginit de lungă și că între timp totul se schimbase, că murise lume multă. Mîinile îi tremurau. Își pieptănă părul, își așeză pudră pe față.

Cînd intră în salon, Alexandru se sculă brusc. Îi sărută mîna și odată cu Maria se așeză din nou, tot brusc. Fața îi era crispată, privirea flutura nesigură, zdruncinată. Privindu-l, Maria înțelese că într-adevăr totul s-a sfîrșit, că el a hotărît. Se simțea cu mîinile

reci, sufletul dezgolit, inima lovind deslușit în piept. Ar fi vrut să fugă. Și cum Maria nu spunea nici un cuvînt, începu el, stîngaci, cu glas greoi :

— ...N-am venit zilele astea la tine... dar trebuia... trebuia să fiu singur... noi... noi... trebuia să fie... eu am observat...

Maria simțea o șuviță rece curgînd prin trup, de nesuferit. Îi spuse în șoaptă :

— Mai repede, te rog !

— Nu înțeleg !

— Te rog să vorbești mai repede, mai repede, te rog.

— Bine.

Și Alexandru se simți jignit că Maria îl întrerupe. De trei zile pregătea felul în care va vorbi.

— În definitiv, eu...

Cuvîntul „în definitiv" o pălmui pe Maria în față. Crezu că o chinuiește în plină voință. Zise cu un rîs ce stăpînea hohote de plîns, un rîs ce porni din cea mai adîncă durere și care totuși sună penibil de teatral :

— În definitiv, în definitiv...

— Maria, ce înseamnă asta ? Nu ajunge suferința mea ? Pentru ce acest rîs ? !

Maria ridică o privire mirată, înlăcrimată...

— Mario, trebuie... trebuie să ne despărțim... tu știi că eu te-am iubit...

Atunci Maria țipă — dealtminteri aceasta fu singura ei izbucnire :

— Sașa, dar... Sașa... eu... te iubesc încă !

Alexandru răspunse ponderat, liniștit, mulțumit că s-a ajuns la matca conversației hotărîte de el pentru o despărțire :

— Tocmai aici este greutatea...

Și făcu o pauză, pregătindu-se să continue. Se așeză altfel în scaun.

Mariei îi păru că Sașa o trîntește jos, că o calcă în picioare, fața, trupul, mîinile, pîntecele zdrobite... toată ființa ei... apoi deodată liniște. Parcă murise ea, ori ceva din ea. Acum totul era hotărît, deci orice cuvînt, gest inutil.

Alexandru, văzînd-o deodată atît de liniştită, se uită la ea nedumerit. Îi era teamă să continue, cu toate că i se părea că vorbise bine şi că liniştea Mariei e o dovadă, însă linişte întrecînd marginile prevăzute de el, se simţi dezamăgit, stingherit. Îşi închipuia o despărţire cu totul altfel. Se enervă, îşi pierdu cumpătul, vorbi cu necaz. Zise :

— Bine, văd că eşti destul de pregătită pentru despărţirea noastră şi cu toate că aş fi vrut să-ţi spun unele lucruri, să te asigur de unele lucruri... de unele sentimente care le am pentru tine...

Se emoţionă, continuă mai trist :

— Nu mă aşteptam din partea ta, Mario... la atîta răceală... credeam...

Deodată se soulă şi cu privirea zăpăcită îi spuse :

— Plec... Nu crede... Dacă totuşi ai avea vreodată nevoie de mine...

Maşinal, Maria se ridică şi ea calm, ca pentru un sfîrşit de vizită. Tăcut, plîngea ceva în ea. Zise în şoaptă :

— Bine.

Saşa nu ştia cum să plece : de-andaratelea sau brusc să-i întoarcă spatele. Îşi simţea umerii grei de povara îndoielii.

Apoi Maria, fără să-şi dea seama că o face, îl întrebă răspicat, cu glasul straniu, strangulat, forţat :

— Ce ai face de aş fi însărcinată ?

Alexandru deveni palid, iar mîinile nesigure se mişcară ca vrînd ele să răspundă şi negăsind expresiile, bîlbîiau :

— Însărcinată ? Eşti însărcinată ? Cum, eşti însărcinată ?

Se apropie de ea, de faţa ei, într-un gest de cercetare. Se simţea în gest că femeia fusese a lui şi că acum n-o mai doreşte ; o privire impudică, lipsită de jenă. Îşi dădu seama de aceasta şi Maria, dar văzînd că îl chinuieşte gîndul sarcinii, repetă privindu-l adînc, înspăimîntată de tot ce vedea în el :

— Da, însărcinată... de-aş fi însărcinată... un copil al tău... al nostru...

— Bineînţeles... bineînţeles... ne-am căsători.

Dar Maria răspunse neașteptat de leneș, nemaiinteresînd-o deloc discuția :

— Nu sînt însărcinată, da, nu sînt... Poți pleca.

Alexandru, nedumerit, căută să-i sărute mîna la plecare. Maria se trase înapoi.

— Du-te, acum du-te.

Și a închis ochii să nu-l vadă plecînd.

A auzit toate ușile, una cîte una. Primele încet, atente, cele din urmă brutal, concentrat și apoi nimic.

— Sașa !... și mai repetă o dată numele încet, cu uimire, ca un nume nou, neauzit pînă acum, sosit dintr-altă lume.

— Sașa ! ...și apoi nu mai avu nici o preocupare, nici un rost și goală viața, goală și pentru totdeauna fără sens. Atunci înțelese că se stricase nu numai dragostea, dar și sufletul, adînc. Ea, cea de pînă acum, murise.

În odaie se întunecase. Putea fi pîndită din toate colțurile. Ieși fuga să scape. Urcînd scara, i se păru că-l va găsi acolo unde va ajunge, pe Sașa mort, nemișcat. Intră furișîndu-se cu spaimă în odaia mamei ei. O văzu pe bătrînă călcînd rufe lîngă geam. Teancul alb era liniștit, luminat de lumina lîncedă a serii. Maria se așeză pe pat. După o vreme, mama ei o întrebă :

— Cine a fost, Sașa ?

Maria răspunse.

— Da.

Îi era gura îngrozitor de uscată, gîtul strîns.

— A plecat ?

— Da.

Cuvîntul luă proporția materială de otravă ce i-ar sta putredă în gură. Bătrîna ridică privirea și văzînd-o pe Maria se sperie :

— Ce ai ?

— Mamă, Sașa... Mamă...

— Ce ai ? Mario ? Ce ai ?... Vrei apă ?... Bea puțină apă...

Cînd bău apă, Maria începu să plîngă, dar fără zbucium, cu lacrimi mari, limpezi. Șoptea :

— Acum e gata... gata... s-a isprăvit...

— Ce s-a isprăvit ?

— Totul... totul... acum gata... n-am să mai plîng... s-a isprăvit totul.

Plîngea cu capul lipit de mama ei, slabă, fără nici un gînd, nici o dorință decît aceea de a sta așa, ca un copil. Astfel o ținea cînd era mică, aceeași căldură lîngă trupul ei puternic, același miros al hainelor, pe care îl cunoaște atît de bine...

— Fetiță mică... fetiță mică...

Dar Maria știa că liniștea aceasta e numai a clipei, a oboselii și că acum, îndată, va începe din nou zbuciumul ei.

Înspăimîntată, plîngea.

CAPITOLUL VI

Cînd Alexandru Velescu a plecat de la Maria, odată ajuns în stradă, a rămas locului, neștiind încotro să meargă.

Era una din acele după-mese tîrzii de vară, care se sting triste, aprindere luminoasă a zilei, înăbușită de seară, foc sub cenușă.

Brusc, Alexandru se hotărî și o porni cu pas grăbit spre partea pustie a orașului.

O bucată lungă de drum merse fără gînd. Trupul mecanizat căuta să se îndepărteze cît de repede, cît de mult, de casa Mariei.

După cîtăva vreme însă, gînduri stingheritoare îl năpădiră totuși. În minte i se întipăriseră glasul și fața Mariei din clipa din urmă a despărțirii. I se părea că fusese dat afară. „Cu toate că eu am vrut despărțirea" — gîndea, ca să liniștească vanitatea lovită.

Credea că o cunoaște bine pe Maria, atît de bine, încît hotărîse despărțirea pînă în cele mai mici amănunte, cuvinte, gesturi, socotind precis răspunsurile și reacțiile Mariei. Purtarea ei atît de neașteptată îl ametise. Acum se trudea să se regăsească el pe el, așa cum dorise să fie, cum hotărîse că va fi. Mai des ca orice îi răsăreau în minte mîinile Mariei. Mîini firave și care, în clipa în care Maria stătea înaltă și neclintită în fața lui, au tremurat ușor, ca un plîns tăcut. Imaginea asta revenea

ca să doboare mulțumirea pe care credea că o va resimți despărțindu-se de Maria.

„Dacă sufăr — își spuse — înseamnă că am iubit-o totuși mai mult decît mi-am închipuit, deci cu atît a fost mai mare sacrificiul pe care l-am făcut despărțindu-mă de ea, căci trebuia să ne despărțim. Da, desigur că trebuia, și pentru mine, dar și pentru ea".

Vag, căuta să-și amintească pentru ce trebuia, dar nu își putea preciza motivul. Explicația, în clipa asta, aluneca din amintire, așa cum alunecă un nume sau cuvînt binecunoscut, jucîndu-se enervant cu mintea care vrea să-l prindă. Dar tot așa cum te potolești știind că vei găsi cuvîntul, numele, mai tîrziu, fără caznă, într-o răsărire extrem de simplă, tot așa Alexandru se potoli, crezînd că dacă hotărîse despărțirea lui de Maria, însemna bineînțeles că avea pentru ce o face.

„Ce curios — își mai spuse — trăiești atîta timp lîngă un om și crezi că îl cunoști perfect, pînă la saturare, și deodată vezi că nu știai nimic. Probabil că nu m-a iubit niciodată și de aceea a avut puterea să se despartă astfel de mine".

Aici, Sașa simți ceva neplăcut.

„Să nu mă fi iubit ?"

Mintea i se azvîrli în căutarea vreunui semn. Însă amintirea clipelor în care Maria îi dăduse dovada dragostei printr-o privire, intonație, mîngîiere, nu îi erau suficiente. Voia o dovadă materială, palpabilă, o dovadă pe care ar fi putut-o arăta oricui, așa cum arăți un act de vînzare sau însuși obiectul.

„Dacă s-a despărțit atît de rece de mine numai din vanitate, dacă în vanitate a găsit atîta putere încît să vrea să pară că mă dă ea pe mine afară, atunci înseamnă că în orice caz dragostea ei nu prea a fost mare lucru. Poate că toată dragostea ei nu a fost decît un joc interesat, inconștient poate, totuși interesat. Îmi dau perfect seama că sînt, în definitiv, o partidă bună, mai ales peste cîțiva ani și mai curînd poate... cînd voi începe să cîștig".

Alexandru era mulțumit de acuitatea cu care se gîndește. Se simțea inteligent și pătrunzător, dar neliniștea sufletească nu se potolea. Deodată simți lipindu-se

de el trupul Mariei. O mîngîiere simplă de copil încrezător şi bun.

„Nu, îşi spuse, nu pot crede că mi s-a dat ca să mă forţeze astfel s-o iau de nevastă. În ziua de astăzi lucrurile astea nu mai au sens. Şi apoi mă cunoaşte destul ca să ştie că nu sînt eu acela care m-aş putea încurca cu asemenea lucruri. În definitiv, oricare ar fi explicaţia, cu atît mai bine că a avut puterea să se despartă astfel de mine. Aşa ne-a fost mai uşor la amîndoi. Mai comod decît scene displăcute".

Alexandru a mai făcut cîţiva paşi. Prin faţa gîndurilor îi flutură din nou tremurarea mîinilor sensibile şi apoi se distinse iar privirea aceea a Mariei care, în clipa despărţirii, cuprinsese toată faţa, părînd în aprinderea asta că niciodată blîndeţea pleoapelor nu o vor mai putea stinge.

„Ce ai face dacă aş fi însărcinată ? Da, însărcinată... îi striga Maria. Şi acum să pleci, du-te".

„Să fie oare cu adevărat însărcinată ? Sau mi-a pus o astfel de întrebare ca să-şi bată joc de mine ? Dar cum poate cineva, în asemenea clipe, să facă astfel de... glume ? Într-adevăr, nu mă aşteptam din partea ei la aşa ceva ! Desigur că a simţit că m-am tulburat. Era şi greu să nu te tulburi cînd privea aşa. Niciodată nu am văzut-o privind aşa. Cred, după cîte îmi amintesc, că i-am spus chiar că aş lua-o de nevastă. Ce imbecil ! Atunci a găsit prilejul să mă dea afară. Întotdeauna a avut predilecţie pentru scene... penibile. Dealtfel, o sarcină nu comportă neapărat o căsătorie. E mult mai uşor şi mai comod un avort. Deci, dacă este însărcinată, o priveşte. Maximum putea să-mi ceară să suport cheltuielile. Şi apoi, în definitiv, am făcut fiecare ce am vrut. Dacă a fost a mea, nu a părut deloc că se teme de consecinţe".

Ceva oarecum neplăcut sosea din nou în gînduri, le ocoli cu dibăcie, cum ai căuta locuri mai uscate, mai înalte, ca să treci printr-o băltoacă.

„Acum sîntem liberi amîndoi. Liberi !"

Şi Alexandru se sprijini pe acest gînd. O evadare dintr-o realitate neplăcută, într-un vast cîmp de dorinţe şi speranţe. Imaginâ mulţime de femei, care puteau fi toate ale lui. Soseau într-o mişunare imprecisă de trupuri,

de sexe, de mîini, de rîsuri, de glasuri. Femei frumoase care se legănau umblînd.

Gîndul Mariei se strecură din nou, cu o mișcare timidă, înfricoșată. „În definitiv, nici nu fusese o adevărată femeie Maria !“ Alexandru cuprindea o dorință brutală, rigidă, de femei care se vor da lui într-un ritm voinic și fără complicații sentimentale de sensibilități acute, cu priviri ireale, cu mîini prea blînde.

„Ce de timp, ce de timp am pierdut“ — își spuse Alexandru cu furie și ură.

O nevoie violentă de viață i se lărgi în trup. Se destinse senzual, încordă umerii, respiră adînc și privi în jurul lui.

Femeile toate puteau fi ale lui, toate ale lui. Lumea întreagă plină de femei. Fardurile de pe obraz, rîsul dinților, rochiile în jurul trupului, pălăriile pe cap, inelele de pe degete, toate astea nu ascundeau nimic. Femeia goală, orbitor de goală, era pretutindeni. Și dacă nu erau ale lui aici în stradă, ci trebuia să te ascunzi, totul avea un sens plăcut și distractiv, ca și fardurile de pe obraz, ca și hainele de pe trup, ca și pălăriile de pe cap, ca și rîsul impudic, făgăduitor.

„Femei“ șopti Alexandru.

Casele întregului oraș așteptau întîlnirile. Gîndi să se ducă la una din casele acelea pe care le știa, dar își surîse iertător, ca unui copil care ar vrea să se joace cu toate jocurile deodată. Se domoli. Dealtfel, îi era frică și de boli. Atunci brusc se întristă, iar femeile care treceau și cele toate care așteptau ascunse în case, îi părură îndepărtate și învăluite nu în farduri, pălării, rochii, pantofi, ci în mulțime de complicații care cereau altă cazną ca să fie îndepărtate decît efortul de-a dezbrăca o femeie.

„Pleacă, pleacă“ — îi striga Maria și privirea ei se aprindea din nou, nimicind fața.

Alexandru umblă mai repede.

„Parcă nu o să-și găsească și ea altă dragoste !“

Atunci Alexandru a fost gelos, dar lucrul i se păru atît de ridicol, încît rîse încet, batjocoritor :

„Othelo poate !“

Buzele i se crispară în efortul ce îl făcea să păstreze rîsul lăuntric.

„Bineînțeles că o să-și găsească și ea o dragoste nouă ! Că doar nu o să ne călugărim. Sau să ne sinucidem în masă din pricina dragostei !“ — își striga Saşa cu violență, distrugînd cu brutalitate sentimentele ce se înălțau în el, așa cum și-ar fi tras palme sau s-ar fi ciupit ca să se trezească.

Grăbi iar pasul.

CAPITOLUL VII

Cînd Alexandru Velescu a ajuns acasă, întunericul nopții coborîse. Gîndurile îi erau acum mai șterse din pricina oboselii. În aerul cald și negru, cu mișcări furișate de lene și mîngîiere, se plimba o adiere răcoroasă care îi trecea pe frunte plăcut.

Cu toate că era tîrziu și găsi poarta intrării încuiată, zări la fereastra mamei lui o lumină care se strecura afară îmblînzită de rețeaua dantelată a perdelei.

Alexandru se simți deodată grăbit să meargă să vorbească cu ea. Pătrunse în casă descuind ușa violent. Prin odăi căută să treacă repede. De mic copil resimțea aceeași impresie dezagreabilă de frică de îndată ce era singur într-o odaie întunecoasă, ca și cum închiderea pereților peste întuneric ar fi adunat o pîndă care se putea azvîrli asupra lui. De data asta, remușcările se amestecau cu frica, amplificînd-o. Alexandru, cuprins de panică, se opri în mijlocul odăii și se căzni să rămînă nemișcat. Se simțea șubred. Umerii lui mari, trupul înalt, nu foloseau. În piept simțea inima bătînd repede, speriată, mică.

Clipa de voință, de forțată stare pe loc, îi deslușì toată slăbiciunea lui. Își simțea obrajii roșii de necaz și mîndrie lovită. Totul îi păru o pedeapsă. Plecă repede, înfricoșat. Pe culoar alergă fără să mai aprindă lampa, cu toate că era înspăimîntat și de gîndul că s-ar putea

lovi de ceva și astfel să se sperie îngrozitor, ca într-o prăbușire noaptea în vis.

O găsi pe mama lui în pat, citind. Alături de ea, o lampă mică își revărsa lumina liniștită asupra părului ei alb, strălucitor.

După ce îi dădu bună seara, Sașa se trînti pe scaun și spuse cu voce schimbată :

— Credeam că nu îți este bine, de aceea am intrat... E tîrziu... Era lumina aprinsă...

Bătrîna nu răspunse. Îl privea cu îngrijorare. Aștepta.

Atunci Alexandru văzu că mama lui, ca de obicei, știe tot ce se petrecuse cu el, toată cazna lui. Se simți ocrotit. Nervii i se destinseră, inima i se potoli.

— Mamă — șopti — aș vrea să vorbesc cu matale.

Bătrîna se înălță ușor pe perne, atentă.

— M-am despărțit de Maria, spuse în șoaptă Sașa, după o pauză.

Era prima dată cînd îi vorbea de Maria mamei lui.

Bătrîna însă, foarte gravă, fără nici o mirare în glas, îl întrebă ca și cum ar fi urmat o conversație de mult începută :

— De ce, Sașa ?

— Pentru că mi-am dat seama că nu o iubeam destul, spuse brusc, cu violență și odată cu răspunsul acesta regăsi motivele pierdute ale despărțirii. „Da, trebuia", afirmă și se simți ușurat, gata să înfrunte interogatoriul oricui, cu solemnitate.

Fără să-l privească în ochi, bătrîna întrebă încet, o încercare plină de teamă :

— Ești sigur ?

— Da, mamă — răspunse Alexandru cu o fermă hotărîre.

Atunci bătrîna simți o mare bucurie. Din tonul lui Alexandru își dădu seama că într-adevăr despărțirea era definitivă, că Alexandru nu o iubește pe Maria. Totul era lămurit și aceasta fără să fi fost nevoie de amestecul ei. Ar fi vrut să-și facă semnul crucii, așa cum obișnuia de cîte ori o nenorocire fusese înlăturată. Dar aducîndu-și aminte de tulburarea Mariei, stăpîni bucuria glasului și întrebă cu aceeași sfială :

— Dar ea ce spune ?

Saşa se avîntă :

— Nu îşi poate da încă seama de ce am făcut ceea ce am făcut. Mai tîrziu însă, cînd va putea judeca, eu cred că va fi mulţumită. Mai bine acum despărţirea decît mai tîrziu. Mai tîrziu ar fi fost mult mai... ar fi fost prea tîrziu.

Privirea înlăcrimată a Mariei răsări în mintea bătrînei. Ochii aceia speriaţi, cu groaza morţii în ei...

— Ea... nu te iubeşte ? întrebă doamna Velescu cu acelaşi glas şoptit. Nu suferă ?

Dar Saşa răspunse rar, neputîndu-se lămuri. Reîncepea frămîntarea din stradă :

— Nu ştiu. Poate că nu ştie nici ea. În tot cazul, a primit despărţirea noastră cu destulă... cu foarte multă stăpînire de sine... răceală chiar.

— Răceală ?

— Da, răceală.

— Ieri, cînd a venit, părea tulburată... Nu ţi-am spus, pentru că sînt de părere că în lucrurile astea nu trebuie să se amestece nimeni. Nu voiesc să mă amestec.

— Era tulburată, zici ?

— Da.

„Mă iubeşte“ — se gîndi Alexandru şi o vanitate satisfăcută, victorioasă îi cuprinse trupul. Atunci începu să vorbească repede, repetînd ceea ce mai spusese :

— Nu puteam face altfel. Trebuia să ne despărţim. Trebuia. Mai tîrziu o să-şi dea şi ea seama de aceasta. Va fi mulţumită...

Bătrîna îl privea atentă şi urmărea cu uşurinţă printre cuvintele lui repezi, tot ce gîndea cu adevărat şi ce voia să ascundă. El încă spunea :

— Mai tîrziu ar fi fost nenorocită... Nu sînt făcut pentru viaţa pe care putea să mi-o dea ea... Nu ţi-am vorbit niciodată de lucrurile astea, pentru că ştiam că ai toată încrederea în mine... În judecata mea... că nu te-ai fi opus chiar dacă nu aprobai. Ştiam şi ce responsabilităţi îmi luam căsătorindu-mă cu ea... şi ce responsabilitate puneam şi pe umerii dumitale. Această încredere care ai avut-o în mine m-a făcut poate mai precaut. Ştiu şi ce responsabilitate mi-am luat şi acum, despărţin-

du-mă de ea. Sînt timpuri foarte grele... abia am început cariera mea, totuşi îmi dau perfect de bine seama...

Tot ce spunea Saşa erau tocmai argumentele care o făcuseră şi pe ea să dorească o despărţire a lor. Cert, mai tîrziu Saşa va putea face o partidă mult mai bună. Era păcat ca din pricina unei simple întîmplări să te laşi dus de viaţă. Bătrîna doamnă Velescu îl asculta pe Saşa cu satisfacţie. Aceleaşi lucruri, dacă le-ar fi spus ea lui Saşa acum cîteva luni, el ar fi fost în stare să ia apărarea argumentelor contrarii, a puterii pe care o poate da dragostea de viaţă, a potrivirii cu Maria... etc. Şi bătrîna surîse ironic de parcă nu ar fi fost vorba de despărţirea lui Saşa de Maria, despărţire pe care o dorise atît, ci de o întîmplare care deslușea întreaga batjocură adusă dragostei în viaţă. Gabriel Velescu, bărbatul ei... de pildă...

Saşa simţi surîsul. Crezu că faţa lui trădase minciuna cuprinsă în cuvintele spuse de el şi toată vanitatea gîndului că Maria îl iubeşte încă. Tresări.

— De ce mă priveşti aşa ? Nu eşti de părerea mea ? — întrebă cu o violenţă obraznică. Ţi se pare că nu am dreptate ? Vezi bine că sînt tulburat încă. Am nevoie de ajutorul dumitale, nu de ironie. Îţi spun drept că mă aşteptam să fii mulţumită de despărţirea mea de Maria.

— Dar cine ţi-a spus că ai făcut rău, Saşa ?

— Te asigur că nu e lucru uşor ce am făcut ! Sînt obosit... sînt deprimat. Mă simt singur...

I se păru chiar că regretă ce a făcut, că Maria poate totuşi l-ar fi înţeles mai bine ca oricine. Îşi ascunse faţa în mîini, coatele rezemate de genunchi.

Bătrîna îl chemă uşor :

— Saşa.

Saşa ridică o privire tulbure.

— Vino aici, Saşa.

Bătrîna îi făcu loc la marginea patului. Saşa se aşeză lîngă ea.

— Ai făcut bine, Saşa. Chiar dacă suferiţi amîndoi acum, e mai bine aşa. Eu am aşteptat despărţirea asta. Era o nebunie ce voiai să faci... la vîrsta voastră să vă luaţi asemenea responsabilităţi ! Era păcat să începeţi de

acum cu greutățile vieții... Ce a fost frumos în dragostea voastră, începutul, ușorul, l-ați avut, mai departe, greutățile trebuiau neapărat înlăturate. Nu sînteți nici unul destul de bogați ca să fi putut fi fericiți. E grea viața în ziua de astăzi, ai dreptate.

Cuvintele amorțeau remușcările lui Sașa. Se simțea cuprins de o moleșeală plăcută, leneșă, adormitoare.

— Da, mamă, cred că am făcut bine. A fost necesar.

Bătrîna îl văzu pe Sașa liniștit. Atunci, obosită de minciuna cuvintelor ei, închise ochii. Acum însă o vedea pe Maria deslușit și deslușit vedea și cît suferă Maria, rămasă singură. Vedea țipetele adunate în fața aceea care stăpînea cu greu plînsul păstrat adînc, ca un izvor sfînt al durerii... și privirea fierbinte, luminată de gînduri omorîtoare pe care o înălțase spre fața ei îmbătrînită, spre părul ei alb, cerșind ajutor și încredere. Sașa însă era liniștit. Deschise ochii și îl privi. Avea fața lui de totdeauna. Tot ce făcuse, pentru el făcuse. Nu avusese niciodată nici o altă bucurie decît numai pe Sașa. Acum, în el, avînturile erau îndreptate spre viitor, spre încrederi. Remușcările trebuiau înăbușite.

Sașa, lîngă ea, nemișcat, se simțea liniștit. Și singurul lucru pe care l-ar fi dorit, ar fi fost să nu trebuiască să plece din odaie, să se miște, să trezească iar cine știe ce gînduri neplăcute.

Cînd a plecat din odaia mamei lui, căută să păstreze în trup acea moleșeală plăcută.

În odaia de alături însă era întuneric. Alexandru, fără să aprindă lumina, se strecură binișor printre lucrurile ce stăteau în obișnuitele lor locuri. Dar, în întuneric, fu cuprins din nou de teama aceea a vidului care îl amețea. Ca să scape mai repede, scara o urcă în goană și urcînd, simțindu-și inima bătînd, își aminti de odaia unde se întîlnea cu Maria și de scara care ducea la odaia lor. Scara aceea o urcase de multe ori în goană și, ajuns sus, așeza mîna Mariei asupra inimii care lovea violent. Asta era la început, la început de tot, cînd era îndrăgostit.

„De ce bate așa ?“ întreba Maria rîzînd.

„Vine la tine“.

Și Maria săruta locul.

Cu grabă, Saşa căută ultimele trepte cu piciorul, fiecare treaptă pînă în fund. Dibui apoi cu mîinile întinse. Nu mai ştia unde se află. În întuneric i se păru că aude o respiraţie străină prin apropiere. Se înfioră.

— Cine e ? şopti îngrozit, oprit locului, fără să ştie cît mai are de urcat. Un surîs uşor îi răspunse gudurîndu-se :

— Eu, Lina.

Femeia aprinse un chibrit. Atunci, în lumina slabă, văzu la un pas spre stînga, pe Lina, fata din casă, care rîdea cu stîngăcie şi spunea în şoaptă cu acelaşi glas gîdilat :

— Eu sînt... V-am pregătit patul !

Şi cu ultima licărire a chibritului pe care îl ţinea aprins, ochii ei luciră verzi.

„Sînt liber — îşi spuse Alexandru — sînt liber".

În întuneric, Alexandru, în loc să treacă singur în odaie, ca de obicei, cuprinse brutal corpul puternic al femeii.

Bătrîna doamnă Velescu, înainte de a adormi, încrucişă mîinile şi se rugă pentru Alexandru, apoi şi pentru Maria, pentru potolirea Mariei. Se închină şi adormi cu remuşcările mult alinate, îndepărtate.

PARTEA A DOUA

CAPITOLUL VIII

Doctorul Lucian Panu căuta să-şi lămurească pentru ce pe Maria o socoteşte cu totul altfel decît pe ceilalţi oameni.

„Poate pentru că sînt îndrăgostit de ea, cu toate că mai curînd aş crede că m-am îndrăgostit tocmai pentru că lîngă ea am simţit din capul locului o emoţie pe care nu mi-a dat-o încă nimeni altcineva. Mi-a fost aproape înaintea oricărui gînd. Parcă nu am cunoscut-o, ci am recunoscut-o ; iar din clipa aceea gîndurile mele sînt puternice în posibilităţile lor, şi, cu toată exaltarea, rămîn sănătoase, clare, naturale. Oamenii care ne dau puterea să credem în viitor sînt cei care ne leagă, şi un surîs de mulţumire i se strecură pe buze. Am deosebit-o tocmai pentru impresia imediată şi clară pe care mi-a făcut-o. Totul a fost fără caloul, fără aşteptare, fără pregătire voită.

Nu înţeleg însă de ce se poartă cu mine atît de ciudat, ca şi cînd între noi ar exista o neînţelegere, o supărare veche.

E ameţitor cînd te gîndeşti că ea ar putea trece pe lîngă o întîlnire ca a noastră fără să-şi dea seama de raritatea întîlnirilor de felul acesta ! Şi totuşi nu se poate să nu fie a mea, e imposibil ! Toată atitudinea ei rece nu poate fi decît o faţadă aşezată între ea şi mine din cine ştie ce motive, necunoscute de mine, şi care vor dispărea, vor trebui să dispară.

Maria. Numele îi este clar și cuprinde perfect sentimentul meu pentru ea.

Pot gîndi rece asupra acestei îndrăgostiri, însă de cîte ori numele ei ia forma amintirii întîlnirii noastre, imaginea este totdeauna năpădită de aceeași emoție a inimii care își schimbă ritmul. Nu mai repede, ci surd, dureros, și cu un sînge mai cald, care amețește.

Maria.

Sînt două săptămîni de cînd emoția asta e nemișcată, exactă, aceeași, cu aceeași intensitate uimitoare și niciodată simțită pînă acum pentru nimeni altcineva.

În dragoste, nimic nu poate fi afirmat cu certitudine, totuși, cred că această îndrăgostire, această recunoaștere violentă a omului care îți place cuprinde o forță care dă încredere în alegere. Cu toate că, dacă această alegere, pe care o face instinctul, ar dovedi implacabil și perfecțiunea alegerii, atunci ar însemna că întotdeauna aceste îndrăgostiri să fie reciproce. Nu se poate perfecțiune în dragoste fără reciprocitate. Se poate acuitate, însă nu perfecțiune.

Că ne-am văzut numai de puține ori și niciodată singuri, asta nu ar trebui să împiedice bucuria întîlnirii noastre... Să te întîlnești întîmplător pe stradă și să ai certitudine... O privire e suficientă ca totul să fie lămurit...

Nu am înțeles însă nici privirea ei, atunci, în prima clipă a întîlnirii noastre. A fost o privire ostentativă, violentă, uimită totuși, adusă la suprafață parcă dintr-altă lume, a altor înțelegeri și așteptări. Totul pentru o clipă, ca să plece apoi din nou, fără să accepte să primească nimic. Eu însă cred că știe precis ce simt pentru ea. Știe.

Privirile îi sînt întotdeauna făcute din sclipiri reci care vor să acopere, să nu lase nimic la suprafață, nimic dezvelit dintr-un adînc cald. Priviri furișate ale omului care ascunde un gînd".

Lucian Panu caută să-și amintească privirea întîia a Mariei, ca o prezență reală. Dar amintirea aluneca și Lucian nu putea prinde decît emoția lui, certă. În această

căutare, Lucian se dădea din nou întreg. O îmbrățișare intensă a dorinței, a vieții lîngă Maria.

„Maria". Dar violența dorinței întrecu gîndurile și se avîntă într-o lume făcută numai din absoluta nevoie a împlinirii. Hotărîrea lui Lucian era iremediabil luată.

„E a mea — își șopti — e a mea".

CAPITOLUL IX

— În definitiv... spuse Maria.

— În definitiv, ce ? întrebă Stela.

— În definitiv, nimic. Am spus numai așa.

— Dacă ai ști ce enervant este obiceiul de a vorbi „numai așa".

— Dacă îți place, dacă nu...

— Dacă nu ?

— În definitiv...

— Ești insuportabilă.

— O ! În definitiv !

— De cîtva timp ești de nesuferit. Nu se mai poate apropia nimeni de tine. Parcă ai turbat.

— Mulțumesc.

— Pentru puțin. Dacă vrei, te mai pot servi cu cîteva complimente de felul acesta.

— N-au să folosească.

— Știu.

Maria simțea în ea nemărginită putere, însă nu știa ce face cu puterea asta inutilă, care o durea.

— În definitiv — murmură din nou.

Stela înălță din umeri și o privi așa cum ai privi pe un nebun, cu milă și curiozitate totodată. Continuă apoi să se fardeze în fața oglinzii.

Maria își zise : „Cînd Alexandru a plecat, am suferit îngrozitor, intolerabil. Simțeam durerea atît de plină în suflet, de mare — înăbușeam — încît, bineînțeles, nu

puteam gîndi. Acum totul este gol şi dacă sufăr, sufăr din pricina acestui gol. Totul îmi este indiferent. Nu am pentru ce gîndi. Ştiu că totul este fals. Nu doresc nimic. Dacă aş fi continuat să sufăr tot atît de intolerabil ca atunci cînd Saşa a plecat, m-aş fi omorît ; dar acum aş dori să mor pentru că inutilitatea asta în care trăiesc mi-e intolerabilă. Cînd era mai bine : atunci, ori acum ? Nici atunci, nici acum. Dar ce ar fi mai bine ? Nu ştiu, pentru că nu doresc nimic, nu doresc absolut nimic, decît să se sfîrşească totul".

— Stelo, eu am să stau cîteva zile nemîncată...

— Ai înnebunit ? Asta ce mai e ?

— Am să stau nemîncată — urmă Maria cu glas tărăgănat, pînă cînd o să-mi fie atît de foame încît am să doresc să mănînc. Noaptea am să visez mîncare, ziua am să mă gîndesc la mîncare. Gîndul o să ia nişte proporţii de intensitate acută. Am să te chem aici şi o să vorbim despre mîncare. O s-o rog pe mama să gătească în zilele acelea tot ce-mi place mie mai mult, să fie casa plină de miros de mîncare. Am să vin cu voi la masă şi am să vă privesc cum mîncaţi... Am să ies în oraş şi am să trec prin faţa bodegilor... prin faţa farfuriilor pline cu tot felul de mîncăruri... Ştii cum miroase în faţa bodegilor ?

— Ai citit toate astea într-un roman ?

— Nu.

— Şi crezi că dacă ai să stai nemîncată, o să-ţi folosească la ceva ?

— Da, o să mă distrez.

— Eşti complet dementă.

— Tu nu poţi să înţelegi cîtă nemărginită tristeţe este în a te distra, închipuindu-ţi că mori de foame.

— Pe tine o să te pedepsească Dumnezeu odată.

— Să-ţi imaginezi, adică să ştii că există oameni care mor de foame, iar tu cauţi să-ţi închipui că eşti fericită pentru că ai ce mînca. Eu trebuie să fiu fericită. Ce îmi lipseşte ? Nu îmi lipseşte nimic. Pot merge în cămară şi mînca pe săturate.

— Şi după ce ai ce mînca, faci celor din jurul tău viaţa imposibilă. Veşnic eşti îmbufnată ori dementă. Te tîrîi de colo-colo şi deodată parcă ai dinamită în tine şi ai să explodezi. Trăim terorizaţi de tine.

Maria tăcu. Într-adevăr, știa că ea nu face plăcere nimănui trăind. O ceață i se coborî pîclă pe gînduri și îi închise orizontul. Rămase nemișcată. Știa că tot ce vorbește nu are sens. Îi era rușine că vorbește astfel. Printre gene o privea pe Stela. Stela semăna cu o pasăre. Are mișcări de pasăre, iar în glas și în rîs, fîlfîiri de aripi. Stela e rea? Nu, dar nu e nici bună. Stela ce vrea? Stela nu vrea aproape nimic. Vrea să se mărite. Cîteodată se bucură puțin sau se întristează ușor, așa cum ciugulesc păsările firimituri de pîine. Stela, Stela. Fața Stelei seamănă cu a Mariei. Vag. Totuși seamănă. Stela e sora ei. Toți oamenii sînt frați între ei. Toți oamenii seamănă între ei. Vag. Ce vor oamenii? Vor să fie fericiți, dar asta nu se poate. De ce vor oamenii să fie fericiți? ! Fără fericire nu se poate trăi?...

— Mario, tu ce rochie îmbraci azi?

— Indiferent.

— Serios că vrei să stai nemîncată?

— Da.

— Nici după-masă la ceai nu iei nimic?

— Nimic.

— Dar după cîteva zile iar începi să mănînci?

— Da.

— Poate vrei să slăbești? O să se supere mama.

— Nu vreau să slăbesc.

— Atunci de ce nu vrei să mănînci?

— Ca să mă distrez.

Pauză. Stela continuă apoi:

— După-masă vine și doctorul Lucian Panu. I-am telefonat și a primit imediat.

Maria tresări ușor.

— Bine, să vină.

— Mi se pare că este îndrăgostit de tine, Mario!

— O să-i treacă.

— De ce să-i treacă?

— Vrei să vorbim despre altceva?

— Cum dorești.

— Și cine mai vine?

— Veroniade, Gigi Veroniade, pictorul, cu fratele lui Niki. Mai vine și Angela Boeru și vine și locotenentul Florin Negrea.

— A, vine și Florin, Floricel Negrea cel frumos! Bravo, bravo! Frumos băiat! Vine din ce în ce mai des. O să ajungă să vină zilnic.

Stela se înroși. Avea o față îmbujorată de copil surprins făcînd năzbîtii.

— Da, vine...

— Mi se pare că este îndrăgostit de tine.

Stela tăcu. Maria continuă :

— O să-i treacă și lui.

Stela sări :

— Ești de nesuferit. De ce să-i treacă ?

Maria urmă :

— Sau îți închipui că o să-l țină dragostea viața întreagă ! Vrei să-l iei de bărbat ? Nu te sfătuiesc să iei un militar.

— Mario !

— E foarte... frumușel, e drept lucru. Are cizme frumoase, e lucru și mai drept. Dar ce ar fi să nu-i ajungă zestrea pe care ți-o poate da tata ? Te-ai gîndit la asta ? Că știi, în definitiv, nu sîntem bogați. Dar vezi, Stelo dragă, defectul cel mare al lui Florin Negrea e că el nu ar înțelege deloc să se distreze stînd nemîncat cîteva zile. Dealtfel, ar trebui ca lucrul să nu te întristeze, căci nici tu nu înțelegi. O să vă învoiți foarte bine. Tu crezi că își bate ordonanța ? Eu cred că da. Fiecare cu distracțiile lui. Îi dă palme peste obraz. Probabil că mai are și alte distracții tot atît de interesante. Totuși, îți pot spune cu certitudine că nu este un om rău. E numai inconștient. Lucrul se vede din primul moment. Nu e nevoie să mergi la cărturăreasă să-ți spună viitorul tău cu el, ascultă-mă pe mine. Un om inconștient poate face tot atîta rău ca un om rău. Apropo, încă o bănuială asupra lui, în defavoarea lui, bineînțeles, lucrurile bune nu am să ți le spun : umblă mult pe la femei de stradă și în compania lor se simte spiritual. O plăcere pe care desigur o va cultiva toată viața.

Stela avea ochii speriați.

— De unde știi ? — bolborosi cu spaimă.

— Nu trebuie să te sperii. Ce îți spun nu e precis decît în măsura în care părerile mele nu vor da greș. Ceea ce nu este exclus. Ți le spun toate astea nu din rău-

tate, cum s-ar părea, ci ca să-ți fac un bine : *un homme prevenu en vaut deux*. Deci...

Fața Stelei se crispase. Plecă trîntind ușa violent. Maria rămase ușor obosită, profund deprimată.

„Dar Sașa, cu cine o fi trăind ? Tot cu femeile de stradă ? Ce curios, cu toate că ne-am despărțit, totuși aș vrea să știu dacă atunci cînd era cu mine mă înșela sau nu ? Nu am să pot afla niciodată. Cîteodată mi se pare deslușit că da, cu oricine. Cu servitoarea aceea de la ei din casă, cu femei întîlnite seara pe drum, cu oricine. Acum însă e cert că da. Acum mă înșală. Cît timp îl voi iubi, cît timp voi fi obsedată, înseamnă că mă înșală.

Totuși, cred că am făcut bine vorbindu-i astfel Stelei. Pare într-adevăr pe punctul de a se îndrăgosti de acest Floricel, enervant și prost ; iar el pare foarte la largul lui în postura de bărbat iubit de toate femeile. În definitiv, te pomenești că se potrivesc amîndoi. Desigur că acesta este punctul principal : potrivirea".

Deodată răsări în mintea Mariei, clară, fața doctorului Lucian Panu.

„Domnișoara Maria Măneanu, domnul Lucian Panu".

Atunci, din partea lui a fost o învăluire definitivă și profundă a Mariei. Ea nu-și putuse ascunde tulburarea și privirea ei a trebuit să răspundă. Privirile s-au întîlnit, au pus stăpînire una pe alta. Într-o clipă fusese totul hotărît cu o intensitate unică și prețioasă, dar în clipa următoare, Maria se revoltase de această supunere a ei și găsise gînduri care să răcească totul. „Doctorul Lucian Panu ? Da, un om poate mai bine ca ceilalți, deci un om mai periculos ca ceilalți". Iar acum, gîndindu-se la el, la elanul privirii lui, Maria are aceeași zbatere în aceeași aprigă apărare ca în clipa aceea, cînd, înaintea oricărui gînd, simțise azvîrlirea ei către el.

„Mi se pare că este îndrăgostit de tine" a spus Stela, dar Maria răspunde, acum și mereu, cu o încăpățînare violentă, distrugătoare : „O să-i treacă".

Și o să-i treacă, Maria știe. Atîta lucru a putut învăța din plecarea lui Sașa.

Locotenentul Florin Negrea se preface că este îndrăgostit de Stela. Doctorul Panu de Maria, căci dragostea nu există decît în măsura în care te poți preface, dar

sînt mincinoși care cred în minciuna lor — mint cinstit — bineînțeles atîta timp cît le convine această minciună, apoi trec la o nouă și obraznică încercare de sinceritate pentru clădirea unei noi minciuni : o dragoste nouă. Bineînțeles, Sașa, chiar cu femeile de stradă, minte. E imposibil altfel. Și pentru ele se găsesc cuvinte care să le facă plăcere, tot atîtea cuvinte ca pentru orice dragoste, desigur. Intonațiile și expresiile care au fost pentru ea, întoarse acum către alte femei, aceleași mîngîieri. Maria se strînse și azvîrli imaginile cu spaimă. Diferența dintre doctorul Panu și Negrea locotenentul este imensă. Totuși, diferența asta „imensă" nu înseamnă nimic. Toți sîntem frați, strigau gîndurile Mariei, toți oamenii sînt frați între ei. Totul este inutil, și înjositoare e numai slăbiciunea sentimentală, care se complace în dorințe care nu se pot împlini. Trei atitudini sînt posibile în dragoste : ori ai puterea să te omori de îndată ce vezi că nu se poate găsi dragoste (pentru ce să nu te omori, dacă nu poți trăi fără dragoste ?), ori ai puterea să-ți clădești o nebunie în care să crezi împotriva oricărei realități (sînt nebuni care la margine de drum caută împlinirea cuvîntului „iubesc" cu oricine, viața întreagă), ori dacă nu, trebuie să primești totul așa cum e, fără revoltă. Pentru ce Stela să nu se căsătorească cu Florin Negrea ? Tatăl și mama ei cum trăiesc de atîția ani de zile, putînd răbda să se privească în ochi, acum, cînd știau că au mințit întotdeauna ? Există în salon o fotografie unde ei amîndoi, tineri, sînt unul lîngă altul, capetele apropiate, surîzători. Fotografia aceasta o privește toată lumea și îi vede și pe ei acum, dușmănindu-se. Dintre Lucian Panu și Florin Negrea, apoi Florin Negrea locotenentul trebuie preferat. Are dreptate Stela. Acest Florin este ușor de ghicit. Toată scîrba este la suprafață. E suficient să te uiți la cizmele lui ca să știi ce vrea de la viață. Nu te poate înșela cu nimic ; cu nici o exaltare, cu nici un ideal. Simplu. Simplu de tot, îngrozitor de simplu, dar asta trebuie primit. Cine nu s-a omorît sau cine nu a înnebunit, trebuie să aibă puterea să-l primească pe Florin, adică viața așa cum e, iar nu complicațiile privirilor mistice, care s-au recunoscut înaintea oricărui gînd. Sașa a spus : „Mario, te iubesc, tu ești viața mea", apoi a ple-

cat. Oricine are dreptul să spună „te iubesc" și apoi să plece.

Cu ce se deosebesc oamenii care au sensibilitate de cei care nu au sensibilitate, dacă și unul și celălalt pot trăi la fel ? Să te omori pentru că nu poți curăța durerea de pe pămînt, sau să te mulțumești cu ajutorări mărunte, care nu te deranjează, două minute tăcere pentru cei ce suferă, doi lei unui cerșetor ?

Sașa o întreba pe Maria, la începutul dragostei lor : „Te doare capul ? Nu îți este frig ? Stai bine ? Vrei să-ți ajut să urci scara ?" Apoi, cînd nu a mai iubit-o, nu a întrebat-o cînd a plecat : „Crezi că ai să mori ? Crezi că vreodată ai să mai poți avea o bucurie în viață ? Încredere, vreodată ?"

Sașa acum întreabă pe alte femei : „Nu îți este frig ? Vrei haina mea ? Te supără prea multă lumină ?..." Și mergînd la restaurant dă doi lei unui cerșetor cînd trece pe lîngă el.

În tot cazul, parcă mai ușor ar suporta ea, Maria, durerea pe care i-ar putea-o aduce un Florin Negrea, decît subtilele posibile cuvinte adresate de doctorul Lucian Panu, care cer demență ca să le poți răbda. Poate ea, Maria, chiar de-ar muri strigînd, să-l aducă pe Sașa înapoi ? Atunci pentru ce Lucian Panu ? Pentru ce să stai lîngă acei oameni care te omoară plecînd ?"

Maria aruncă asupra lui Lucian toată revolta adunată din pricina lui Sașa.

„E inutil și revoltător. Se poate întîmpla ca el, Lucian, să fie de o sută, de o mie de ori mai potrivit cu mine ca Sașa, să-l pot iubi mai mult, mai mult, dar atunci mai departe să plece, mai inutil totul".

Privirea clară a ochilor lui Lucian însă o urmărea ca bătăile inimii revoltate, iar blîndețea mîinilor lui calde și sigure îi căutau trupul. Maria înțelese deslușit dorința ei.

„Iar dacă eu, care îl iubesc pe Sașa, căci îl iubesc încă, mă pot gîndi la Lucian Panu, atunci de ce mă plîng că Sașa a plecat ? E natural ca orice dragoste să cuprindă posibilitatea asta îngrozitoare a duplicității ? Și totuși nu doresc nimic altceva mai mult pe lume decît dragoste unică... Aș vrea să pot muri din pricina lui Sașa, pentru Sașa, ca să pot crede în dragoste, ca să găsesc măcar

în mine o dragoste perfectă. Aştept oare pe altcineva ca să-mi dea dragostea aceea perfectă, acum, cînd s-a distrus încrederea ? Cu al doilea, cu al treilea, cu al zecelea, în aşteptarea dragostei unice ?"

Se auzi soneria de la poartă, stridentă, clară, în liniştea casei. Maria tresări violent şi formulă : „Dacă a venit în clipa asta Saşa, dacă s-a întors, atunci înseamnă că există dragoste şi că voi fi toată viaţa cu Saşa. Încă mai e timp ca totul să fie bine".

Maria chemă servitoarea.

— Cine a sunat ?

— Domnul locotenent Negrea.

— Bine, mulţumesc.

Nu era Saşa, era Florin, Florin cel frumos. Florin rîde cu dinţi mulţi şi albi, care sclipesc umezi. Florin are sprîncenele destinse ca aripi în zbor. Florin e mai frumos ca Saşa. Dacă Saşa ar vedea-o pe stradă cu Florin, poate că ar fi gelos. Bineînţeles, adineauri, cînd a sunat soneria, nu putea să fie Saşa... Bineînţeles, în afara vreunei minuni. Dar minunile sînt rare. Totuşi, fără dragoste nu se poate trăi. Toată lumea vrea dragoste. Cînd o să vină Lucian Panu, o să-i spună Mariei imediat ce vor fi singuri : „te iubesc". El nu aşteaptă decît clipa asta, să fie singur cu Maria şi să-i şoptească „te iubesc". Din toate privirile lui se vede desluşit aceasta. Ea, Maria îi poate cădea în braţe, poate închide ochii şi primi mîngîierile toate. Dar tot aşa de bine îi poate spune şi Florin Negrea : „te iubesc", cu toate că Florin este îndrăgostit de Stela. Dar asta nu are importanţă. Lucrurile trebuie văzute aşa cum sînt. Foarte bine, le poate iubi pe amîndouă, sau de-a rîndul pe fiecare.

Maria se sculă brusc şi ieşi din odaie. Intră în salon aproape alergînd şi cu respiraţia întretăiată, ca şi cum ar fi fost urmărită.

Locotenentul Negrea, Stela şi mama ei erau împreună. Toţi trei rămaseră nemişcaţi la intrarea asta a Mariei. Dar Maria avu timpul să surîdă :

— A, bună ziua !

— Ce mai faceţi, duduie ?

Locotenentul Negrea cînd spunea „duduie" părea că te tutuieşte.

— Mulțumesc ! E răcoare afară ?

— Da, curios, cîteva picături de ploaie și s-a răcorit timpul, spuse locotenentul Florin.

— Într-adevăr. Merg să iau și eu ceva mai cald pe umeri. Maria ieși.

Alături, în sufragerie, găsi pe masă, pe o tavă, unde era totul pregătit pentru ei, un păhărel cu rom. Îl duse la gură și bău. Își simți gura și gîtul arse. Fierbințeala coborî în trup, în gînduri.

Se auzi din nou soneria.

„Poate să fie Lucian Panu de data asta".

Și Maria își simți inima bătînd febril, ca în așteptare.

„Dacă e Lucian, înseamnă că într-adevăr mă iubește, că există dragoste, că orice s-ar întîmpla, totuși, va fi al meu".

O bucurie tremură în trupul Mariei cu pîlpîiri de foc.

„Mi se pare că am băut cam mult".

Se grăbi să vadă cine a venit.

În hol îl văzu într-adevăr pe Lucian Panu. El era. Maria se opri locului. Erau față în față.

— Sărut mîinile, spuse Lucian. O privea. Fața ei părea luminoasă în semiumbra antreului, iar ochii, mari.

— Dumneata ai observat că fiecare om sună altfel ? spuse Maria repede. Cei timizi sună extraordinar de ușor, o atingere. Oameni de o calitate proastă, portarul, servitorii, sună îngrozitor de lung, repetat, fără să lase timp să li se deschidă, ca și cum s-ar fi întîmplat vreo nenorocire. Enervanți sînt însă cei care, după ce au sunat meschin, imperceptibil, au răbdare stupidă pînă se hotărăsc să sune a doua oară, ca plînsul acela de copil care își pierde respirația pe un timp atît de lung, încît la al doilea hohot ai avut timpul să crezi că te-ai înșelat și să te sperii auzindu-l din nou.

Niciodată Lucian nu o văzuse vorbind astfel. De obicei era tăcută. Acum vorbea repede, batjocoritor, amețitor. Îl ținea în picioare în antreu, fără să-i fi dat încă mîna. În privire avea ceva dement. Lucian căută să răspundă, dar nu găsi nimic, nici o putere, decît să mențină surîsul, care se agățase crispat de buzele lui. Își simțea fața de lemn. Emoția stăpînită îi încetinea mișcările.

Apoi, Maria înaintă ușoară și îi întinse mîna, ca pentru o împăcare tîrzie.

Lucian se simțea ridicol. O violență clocotea în el. De ce nu-l privea în ochi cînd îi vorbea ? De ce această primire, cînd venea pentru prima dată la ei în casă ? Pentru ce clipa asta, cînd pentru prima oară se găsesc numai amîndoi, să o transforme într-o clipă de ridicol ! Toate astea trebuiau sfîrșite, lămurite, și cît de curînd. Astea sînt lucruri care nu se pot răbda. Pentru nimic în lume.

Maria intră în salon, Lucian o urmă.

Se simțea deprimat pînă la oboseală. Îi rămăseseră în minte ochii Mariei, care, căutînd să nu-l privească, aveau străluciri dezordonate la suprafață și adînc în ei o spaimă obosită.

„Să nu i se întîmple o nenorocire" — se gîndi Lucian, dar căută cu violență să doboare orice exagerare a sensibilității.

De cum intră în salon și îl văzu pe Florin Negrea, care era în picioare și perora, îl găsi profund insuportabil în mediocritatea lui îngîmfată. Avea o privire care, cu toate că pornea din niște ochi foarte mari, avînd însă la suprafață ceva mat de care te izbeai, mărgineau gîndurile, într-un luciu de mediocritate simplă. Stela însă era fericită pînă la emoție că poate prezenta un ofițer atît de înalt și frumos. Întreaga ei ființă părea că spune : „E al meu. Pentru mine vine".

Maria îl lăsă pe doctorul Lucian Panu în grija mamei ei, iar ea trecu lîngă Florin Negrea și Stela. Ostentativ, Maria începu să cocheteze cu locotenentul Florin. Vorbi fleacuri cu intensitate. Florin, bine dresat, răspundea exasperant de surîzător, strecurîndu-se cu îndemînări înflorite printre dublu-sensuri madrigalate.

Doamna Măneanu privi cu oarecare uimire înfierbîntarea Mariei, și uitînd să stea de vorbă cu Lucian Panu, îi dădu posibilitatea de a asculta ce vorbea Maria cu locotenentul Florin. I se părea că nu aude bine, că e imposibil să fie adevărat ce aude.

— V-ați schimbat coafura... *La dona e mobile*... Cochetăria asta... Dealtfel, vă stă bine.

— Cochetărie ?

Florin o privi cu admirație teatrală.

— Coafura. Și rîse cu înțeles. Profilul este avantajat. Mai picant.

Stela, ca să ascundă gelozia, căută să surîdă zglobiu. Se crispă. Se sculă enervată de lîngă ei și începu să se ocupe în mod inutil cu ceștile de ceai.

— Vrei ceva, Stelo ? — întrebă mama ei, urmărind cu îngrijorare pentru porțelanuri mișcările ei distrate.

— Da, lapte.

— E totul pregătit pe bufet în sufragerie.

Se auzi din nou soneria. După cîteva clipe apăru pictorul George Veroniade.

Ceva simpatic se degaja din făptura lui, totuși rămînea complet impersonal. Din acei oameni care sînt greu de descris ori de făcut o caricatură a lor. Părea croit după formularele pașapoartelor : ochii potriviți, nas, gură, păr, statură potrivită. Semn distinctiv nu are.

Înaintă, sărută mîna doamnei Măneanu, vorbi două cuvinte cu Stela. Cînd se îndreptă însă către Maria, fața i se lumină într-un surîs mulțumit.

Lucian Panu văzu și acest surîs. Fu cuprins de un nou sentiment de neliniște. Poate între Maria și omul acesta care surîde există o înțelegere. Dar văzu cu destindere că Maria nu îl reține pe George Veroniade cu nimic, că îl privește fără să-l vadă, complet străină, urmînd aceeași inutilă conversație cu locotenentul Florin Negrea. George Veroniade se îndepărtă imediat. Mișcările îi erau încete. Alături, în sufragerie, doamna Măneanu pregătea ceaiul. Se auzeau zgomotele ceștilor, ale farfuriilor.

— Totdeauna sînt mai multe boli iarna, spunea Stela.

— Mai mult răceli, răspunse Lucian neatent.

— Cum, răceala nu e tot o boală ? se miră Stela.

— Ba da, surîse Lucian amuzat.

— Domnișoara Stela se ocupă de medicină ? întrebă George Veroniade apropiindu-se.

— Nu, dar întreb numai așa.

Toți trei vorbeau neatenți, căutînd să prindă, în același timp, ce discută Maria cu Florin Negrea. Stela se gîndea : „Nu îl poate suferi, ea mi-a spus-o, și cu toate astea, stă de vorbă cu el ca să-mi facă necaz. E rea Maria, e foarte rea. Înainte nu era așa". Iar lui Lucian Panu, purtarea Mariei îi părea din ce în ce mai inexplicabilă. Știa că pe cît se plictisește el cu Stela, în aceeași

măsură ar trebui ca Maria să se plictisească cu locotenentul Negrea.

„Apoi, Stela pare îndrăgostită de acest locotenent stupid, tulburată de purtarea Mariei, geloasă. Se putea ca Maria să nu-şi dea seama de toate acestea ? Şi dacă da, pentru ce acest joc ? Ori într-adevăr să fie prinsă de frumuseţea acestui locotenent încît să nu se mai poată stăpîni ? Dacă stă cu acest locotenent, cu toate că probabil îşi dă seama cît e de prost, nu o poate face decît pentru că se simte bine lîngă el. Nu o forţează nimeni şi nimic. Acest locotenent e probabil dintre acei bărbaţi care plac femeilor. Şi totuşi, ce intolerabilă, revoltătoare mediocritate e aşezată pe faţa lui ! Cînd stă locului e încă suportabil, însă cînd începe să surîdă şi să vorbească, e de luat la palme. Dacă într-adevăr îi poate plăcea Mariei „aşa ceva", atunci m-am înşelat îngrozitor asupra ei şi niciodată nu voi putea desluşi cum de am putut găsi, spera, crede atît de mult într-o înţelegere completă, definitivă între ea şi mine. Fiecare umbră a feţei ei pare să cuprindă o aviditate de conştient. Se poate oare ca aceşti doi oameni să se potrivească, se poate ca ei să fie la fel, se poate ca aceste diferenţe extreme ale expresiilor să nu cuprindă nici o diferenţă de sensibilitate ? Se poate ca o faţă de om să te înşele atît de mult ? Se poate ca o potrivire sexuală să ascundă orice diferenţă de calitate ? Sensibilitate ? Sensibilitatea nu face parte din sexualitate ? Se poate ca oamenii aceştia să se dorească, cu toată nepotrivirea lor şi această dorinţă să acopere toată profunda lor discordanţă ?"

— Orice femeie e o enigmă, şopti locotenentul Negrea Mariei, ca o mîngîiere.

— Cum, o enigmă ? întrebă Maria.

— O enigmă feminină. În fiecare femeie zace o enigmă, îi surîse locotenentul.

— Lucrurile cele mai simple par enigme, spuse Maria apărîndu-se repede. Vedea că toţi sînt atenţi la ce vorbeşte cu Florin Negrea şi o jenă începu să-şi facă neplăcut loc.

— Da, dar şi cele complicate, hazardă Florin Negrea cu un surîs cuceritor, deplin satisfăcut, privind în jurul lui mulţumit că este ascultat.

Lucian prinse din nou cîteva fraze :

— A, nu — spunea acum — sînt de părere că femeile sînt inferioare bărbaților din capul locului. Lucrul nici nu mai trebuie discutat. Ele trebuie să fie dominate de bărbați. Ele sînt făcute să asculte, să se supună. Nu vedeți și la dans, bărbatul conduce, femeia urmează.

Cuvintele locotenentului Negrea umplură cu amploare liniștea care se făcuse în odaie. Maria se simțea înjosită. Privirea batjocoritoare a doctorului Panu, ce stătea asupra ei cu o hotărîtă apăsare, o tulbura. Toată lumea asculta. Doamna Măneanu dădea din cap afirmativ. În Maria clocotea ura împotriva acestui om, care nu era în stare să vorbească fără să desfășoare toată meschinăria lui. Dar, deodată, Stela spuse cu un glas care se azvîrli răutăcios în tăcerea de o clipă a odăii :

— Maria vrea să stea nemîncată trei zile.

— Cum ? — întrebă doamna Măneanu, foarte îngrijorată și se opri în prag cu o ceașcă de ceai în mînă.

— Da, spuse Stela, Maria vrea să stea cel puțin trei zile nemîncată. Poate chiar mai multe. Vrea să vadă cum este.

Maria se înroși. Lucian Panu văzu tulburarea Mariei.

— E lucru sănătos și destul de la modă, spuse.

— Dumneata, ca doctor, trebuie să știi, hotărî tăios doamna Măneanu, așezînd apăsat ceașca cu ceai pe masă, eu însă ca mamă aș spune totuși că dacă ești sănătos, nu are nici un sens să nu mănînce și să se îmbolnăvească cu dinadinsul. E și așa destul de nervoasă și de slabă.

Lucrurile luau proporții mai mari decît era necesar. Scenă familială penibilă pentru cei străini.

Fața Mariei se strînsese și părea mai mică decît de obicei. O duioșie caldă îl cuprinse pe Lucian. Se întoarse către ea :

— Pentru ce ai hotărît așa ? — întrebă blînd și mîngîios.

Maria primi glasul ca un val cald.

— Originalități — spuse doamna Măneanu îndîrjită. Cuvîntul sună insultător.

— Duduia vrea poate să postească, să i se ierte cine știe ce păcate — surîse cu înțeles Florin Negrea.

Maria se revoltă, aspră :

— Nu.

Se sculă și se îndepărtă de lîngă el. Îi era scîrbă, Stela ațîța insinuant :

— Ca să se distreze, mi-a explicat. Vrea să înțeleagă pe cei ce suferă de foame și de ce, cei care au de mîncare, nu sînt fericiți.

Maria știa că dacă ar vrea să se apere, nu ar putea decît cu o izbucnire. Își simțea dinții strînși în efortul pe care îl făcea ca să nu vorbească. Se vedea deslușit furia clocotind în ea, iar Stela, pornită și încîntată de efectul răzbunării ei, părea că nu va ceda ușor. Fața îi strălucea de o bucurie copilărească.

Pictorul Veroniade se apropie un pas și începu cu glas domol :

— Cu trei zile de post, ajunări, poți înțelege pofta de mîncare, dar nicidecum foamea. Foamea mizeriei e cu totul altceva. Lucrul nu poate fi înscenat. Motivul, starea sufletească cînd rabzi de foame are o importanță covîrșitoare. Nu înseamnă a suferi de foame cînd știi că oricînd vrei, poți mînca, cînd știi că poți intra în cămara îmbelșugată sau la restaurant, cînd știi că rabzi atît cît vrei și că oricînd poți pune capăt așteptării, cînd nu-ți este teamă că din slăbiciune nu ai să mai poți merge să ceri. Rabzi atîta timp cît îți face plăcere. Chiar cei care fac greva foamei, și totuși gestul are altă însemnătate decît cei ce suferă, cei ce rabdă mizeria. Conștiința gestului, voința lui, face ca totul să treacă pe un plan moral care te susține, ceva ce nu are deloc legătură cu mizeria revoltătoare și fără scuză...

— Cum, fără scuză ? întrebă doamna Măneanu, ametită.

— Da, fără scuză, repetă Veroniade, apoi deodată tăcu, ca și cum ar fi hotărît că nu mai trebuia vorbit.

Vorbise cu liniște, rar și atît de răspicat, încît ar fi fost exclus să poată fi întrerupt. Glasul lui păru că-i liniștește pe toți. Acum toți păreau că se preocupă de o problemă, iar nu de o ceartă.

Stela întrebă :

— Cum adică, dacă îți este foame...

Maria se crispă presimțind o banalitate intolerabilă.

Se auzi din nou soneria. Stela se întrerupse. O clipă parcă rămase în vîrful picioarelor, gata de zbor, apoi deodată izbucni cu bucurie, uitînd fraza începută :

— Probabil că a venit Angela. Credeam că nu o să mai vină.

Le merse în întîmpinare cu o vioiciune drăgălașă.

— Da — spuse doamna Măneanu — probabil a venit Angela, și surîse mulțumită.

În ușă apărură, odată cu Stela, Angela Boeru și Niki Veroniade, fratele pictorului George Veroniade.

Cei doi frați nu semănau deloc, Niki fiind foarte brun, pînă la violență, accentuat în brun, cu trăsături vizibile, nas acvilin și ochii mari, prelungi, negri, cu sprîncene dese. Cu Angela Boeru care era slabă, firavă, de un blond decolorat, cu o privire albastră uimită ; se completau așa de bine în contrastul lor, în mișcările lor, încît era imposibil ca ei să poată ascunde înțelegerea lor. Erau făcuți pentru a forma un cuplu. Lucrul se vedea deslușit din primă clipă, așa cum în teatru recunoști cu ușurință pe naiv, de șiret. Angela Boeru și Niki Veroniade erau într-adevăr logodiți.

Stela îi urma, vorbind febril :

— Ce bine că ați venit ! Credeam că nu o să mai veniți. O mulțime de timp de cînd nu ne-am mai văzut...

Îl prezentă pe Florin Negrea cu aceeași încîntare. Odaia se umplu de zgomot, murmur, mișcare...

Lucian Panu, rămas în fundul odăii, îi vedea pe toți deodată cum vorbeau în același timp. Singură Maria, cu toate că era lîngă ei, părea părăsită. Ca să ascundă neatenția, surîdea vag. „Nu are ce căuta aici“ gîndi Lucian. Se simțea puternic, dar înduioșarea pe care o avea pentru Maria îi dădea ceva cald în trup, ca într-o deșteptare, atunci cînd amintirea încă nedeslușită a unei bucurii știute din ajun, răsare luminoasă din noapte. „E a mea“ — șoptiră gîndurile prinzînd înțelesul amintirii. „E a mea“. Chiar în momentul acesta s-ar fi apropiat de ea și simplu, cu simplitatea lucrurilor care trebuie să se întîmple, ar fi luat-o de mînă. În înțelegerea lor ar fi rămas singuri deodată, despărțiți de ceilalți toți prin imensa bucurie care ar fi pus liniștea între ei și zbate-

rea lumii întregi. Maria era, într-adevăr, în fața lui, gestul posibil deci. Dar o tremurare a sufletului îl cuprinse. Nu știa nimic din ce gîndește Maria.

„Da, voi vorbi cu ea, neapărat și fără nici o întîrziere. Mîine chiar. Nu are nici un sens să mă îndoiesc. Cînd vom fi singuri, amîndoi, totul se va desluși de la sine. Chiar dacă voi brusca lucrurile și dacă purtarea mea îi va părea curioasă, asta nu trebuie să împiedice nimic. Trebuie să faci ceea ce vrei, chiar dacă ce vrei este neobișnuit. Tocmai aceste gesturi neobișnuite dau cele mai bune rezultate, pentru că nimeni nu s-a pregătit să le opună vreo rezistență. Viața cere astfel de avîntări ca să reușești".

— Cu două bucățele de zahăr ? — îl întrebă doamna Măneanu, întinzîndu-i o ceașcă de ceai fierbinte.

— Nu, mulțumesc, una ajunge.

— Lămîie ?

— Da, dacă se poate.

— Desigur.

Maria se simțea singură. Zgomotul acela al vorbelor spuse de toată lumea deodată și care nu voiau să lămurească ceva, o supăra. Nimeni nu auzea ce spunea celălalt și fiecare vorbea altceva. „Totul e minciună", își șopti.

Încet, se retrase spre geam. Perdelele lăsau acum cu greu să mai treacă lumina din ce în ce mai stinsă a înserării. În curînd în odaie vor trebui aprinse luminile. Îi văzu pe toți sorbind din ceștile de ceai, mîncînd prăjituri. Toți păreau mulțumiți, atenți, ca și cum înțelesul vieții s-ar fi concentrat deodată în gestul mărunt de a soarbe ceai. Ea simțea aceeași putere inutilă care o înăbușea. O exaltare bolnavă o cuprinse brusc. Totul era inutil și totuși exista. Se simțea în stare de orice ca să se desprindă din acea stare pe loc. S-ar fi azvîrlit pe fereastră, s-ar fi dat cu furie și scîrbă oricui. Astfel l-ar fi înșelat pe Sașa. Sașa care exista și totuși nu era aici, nu mai putea fi aici. Totul era intolerabil... În perdeaua lîngă care stătea, zări un ac de cusut. Îl luă și își zgîrie brațul, încet și apăsat, pînă la sînge. Se uită cu uimire la picăturile roșii, fine care apărură emoționant de vii.

— Nu vrei ceai ? o întrebă un glas şi glasul era atît de aproape de ea, încît i se păru că o atinge ca o mînă. Se întoarse. O ceaşcă de ceai îi sta în faţă, ţinută de două mîini pe care le privea cu uimire. Mîinile aveau o mişcare totodată îndemînatică şi violentă, ca şi cum fragilitatea ceştii putea fi zdrobită la cea mai mică apăsare sau poate mîngîiată cu emoţionantă grijă. Maria ridică privirea şi întîlni privirea lui Lucian. Albastrul ochilor lui era de o claritate insuportabilă, înălţată într-o luminare de conştientă voinţă şi aşteptare.

— Dumneata erai ? — şopti Maria.

Ameţeala se potoli şi o linişte moartă coborî.

— Ai sînge pe braţ — îi răspunse glasul în şoapta senzualităţii izvorîte brusc. Maria îşi privea braţul cu picături care începeau să se închege şi îşi spunea : „Da, da, am să mă dau lui, nu se poate altfel. Trebuie. E indiferent. Oricine".

Lîngă ea, glasul mamei ei întrebă :

— Ce s-a întîmplat ?

— M-am zgîriiat.

— Cum aşa ? Cu ce ?

— Cu un ac.

— Dar cum ?

— Nu ştiu — şi Maria continuă să-şi privească braţul cu aceeaşi uimire.

Apoi îi simţi pe toţi în jurul ei. Respiraţiile lor, prea aproape, calde, fade, curioase, insuportabile, inutile.

„Ce s-a întîmplat ?"

Stela strigă :

— Vai de mine, ce tare te-ai zgîriat ! Trebuie bandajat. Să nu te sperii că nu este nimic. O să-ţi treacă numaidecît. Trebuie iod. Doctorul Panu o să facă pansamentul.

Doamna Măneanu o privi pe Maria şi îi spuse brusc :

— Mai bine na, bea puţină apă, şi îi întinse un pahar.

Atunci Maria îşi dădu seama că se simte palidă şi i se păru că trăieşte o clipă trăită odată, o clipă ce se repetă identică, o clipă pe care a uitat-o, pe care o va uita din nou şi care totuşi se va putea repeta identică de cîte ori o nenorocire s-a întîmplat... Paharul de apă era în-

tins... Mama ei aproape... „Gata, acum e gata“... şoptea amintirea şi recunoştea cuvintele fără să le prindă înţelesul.. „Ce e gata ?“... „Totul... totul...“ şi aceeaşi sfîşiere, aceeaşi. A, da, plecase Saşa... atunci, iar acum o altă nenorocire iremediabilă se întîmplase... orice, oricare, căci totul era indiferent. Cei din jurul ei o priveau. Se simţea cu atît mai singură. Le-ar fi strigat să plece, dar groaza cea mare era tocmai că toţi vor pleca. Totul era inutil.

Bău apă. Îşi auzi tremurul dinţilor pe marginea subţire a paharului rece. Apa o potoli. Acum îi era ruşine. „Ce inutil şi de prost gust“, gîndea. Totuşi, poate că nu înţelesese nimeni nimic.

— Am vrut să pun şalul pe mine... probabil un ac... m-am zgîriat...

— Duduie, spuse Florin, te-ai zgîriat în lungul braţului, e semn bun.

Doamna Măneanu se îndreptă iar spre sufragerie. Părea foarte nemulţumită.

— Cum, şi dacă te zgîrii în lat e semn prost ? întrebă Stela.

— Da, prost, afirmă Florin. O privea pe Maria şi îşi spunea : „Probabil că este isterică. Pare să aibă temperament“.

— Atunci o să-ţi meargă foarte bine, Mario, spuse Stela, uite ce în lung te-ai zgîriat !

Ca o răsfrîngere de lumină convalescentă, Maria într-adevăr se bucură.

— Totuşi, ar trebui dezinfectat, spuse Veroniade, căutînd să înţeleagă ce are Maria, pentru ce e atît de speriată. Zgîrietura nu părea prea dureroasă.

— Să aduc iod ? întrebă Stela pe doctorul Panu, ca şi cum ar fi fost vorba de o rană gravă şi de o neapărată intervenţie a unui doctor.

— Puţin alcool e suficient, spuse Lucian Panu. Glasul îi era uscat.

Stela plecă, iar Florin Negrea trecu în sufragerie s-o ajute pe doamna Măneanu. Maria şi Lucian rămaseră unul în faţa celuilalt, uitînd că Veroniade e lîngă ei.

Privirea lui Lucian Panu căuta ochii Mariei cu încăpăţînare. Atunci, privirile li se întîlniră. Maria se zbătu.

Se revoltă. I se părea că e ținută de mîini, imobilizată într-un moment cînd tocmai ar fi dorit independența întreagă, totală, strigătoare, revoltată.

Totuși, emoția se aprinse între ei.

„Mîine, își spuse Lucian Panu, neapărat voi găsi orice pretext și voi vorbi cu ea". Se îndepărtă de Maria.

Veroniade, alături, tăcut și nebăgat în seamă, surprinsese intensitatea privirilor lor. I se păru că a înțeles deslușit totul. „Nu am noroc, își spuse, întotdeauna vin prea tîrziu", și un surîs vag și fără înțeles i se așeză pe buze. O resemnare oronică. „Cel mai greu însă va fi acum peste un sfert de oră, cînd voi pleca, știind că nu mă voi întoarce niciodată în casa asta". Rămase nemișcat.

Stela sosi cu o sticlă de colonie și tifon.

— Am adus tot ce trebuie, domnule doctor.

— Nu e nevoie să fie bandajat. Dacă e dezinfectat, e suficient, spuse Lucian Panu din celălalt colț al odăii.

Maria luă sticla din mîinile Stelei și așa, cu vîrful degetelor, spălă brațul. Veroniade o privea încă. I se părea că nu mai vede nimic altceva decît locul acela al brațului cu însîngerarea lungă și degetele ușoare care treceau pe locul rănit. Suferea.

Deodată, sunet de pian, acorduri care caută un contact al melodiilor posibile, se înălță.

Veroniade tresări. Se desprinsese din locul lui și se îndreptă spre pian. Se apropie de fratele lui, care răsfoia notele de pian.

— Vrea Angela să cînte ? întrebă și își așeză mîna pe umărul fratelui lui. Avea nevoie să nu fie singur.

— Da, spuse Niki Veroniade, înălțînd o privire caldă și fericită către George Veroniade, o să cînte.

O clipă după aceea întreaga odaie se umplu de muzică.

CAPITOLUL X

Plecase toată lumea. Acum, în odaie era liniște. O liniște ce se răsfrîngea din toată casa, pînă afară în stradă, în oraș, în lume. O liniște deplină. Maria știa că este tîrziu, noapte după miez, dar nu se hotăra să meargă să se culce. Ar fi vrut, dimpotrivă, să rămînă încă așa, împietrită, cu mîinile căzute, ceasuri întregi, o liniște din ce în ce mai densă, pînă cînd să fie totul topit în moarte, fără mișcare, fără voință.

„Nu simți cînd trece viața decît cînd stai locului, cînd te gîndești la viață, nu cînd o trăiești... Dacă după ce oi muri, am să mă pot gîndi, abia atunci am să înțeleg totul... Dar o să fie, bineînțeles, prea tîrziu...

Eu pot să stau aici mult, să mi se pară mie cel puțin că e mult de tot, dar încet o să se facă iar zi... eu am să stau nemișcată... O să vină Stela :

«Maria a înnebunit !»

Și tata :

«Întotdeauna a fost ea așa».

Iar mama :

«Lăsați-o, săraca».

Atunci nu ar mai trebui să mă omor, căci totuși nu aș mai trăi. Cel puțin nu aș mai trăi viața nimănui. Și asta este o moarte. Ar putea să vină și Sașa :

«Domnișoara Maria este acasă ?»

«Domnișoara Maria doarme».

Azi, mîine, mereu. La sfîrșit ar crede că sînt moartă. Mi s-ar lăsa de mîncare prin colțuri, pentru noapte, așa cum se lasă morților la țară. Dar nimeni nu ar ști cînd m-au îngropat".

Privi speriată în jurul ei. Toată lumea dormea. Ea singură era trează. În toată casa era întuneric. I se umplu sufletul de un gol nemărginit, îi era amețeală în ea însăși. Nu se putea opri ori rezema de nici un gînd, totul aluneca, scăpa, se amesteca într-o oboseală fără drum. Închise ochii. Fîșii de lumini și întuneric se înălțară. Erau în șiruri lungi, se deschideau într-un unghi ce cuprindea infinitul. Acolo se pierdeau. Maria se strînse tremurînd.

Deodată tresări violent, înfricoșată. Liniștea fusese spartă de niște bătăi în geam.

Șopti :

— Cine e ?

Rămase însă nemișcată.

Dar bătaia se repetă prietenoasă, glumeață, în ciocăniturii mici și ritmice, ca de marș.

„Cine poate fi ? — se întrebă Maria. De afară nu se vede în odaie. Cine bate nu știe că sînt singură. Așa nu ar bate așa. Exclus..."

Maria ajunse în dreptul geamului. Îndepărtă ușor perdeaua, cu teamă.

La început, întunericul de afară îi opuse rezistență neagră, dar deodată ghici o uniformă ofițerească și apoi niște dinți albi, luminați de răsfrîngerile geamului. Era Florin Negrea. Rîdea.

Cînd o văzu pe Maria, mai bătu o dată în geam, încet, curtenitor. Maria deschise geamul. Aerul răcoros, curat al nopții o cuprinse îmbătător, amețitor, ca un plîns de dor pe o față de lumină.

— Sărut mîinile ! Treceam tocmai pe aici și am văzut „a giorno" în salon. Am vrut să spun bună-seara la toată lumea. Sînt într-adevăr plăcute serile petrecute așa în familie.

— Sînt singură.

— Și ce face frumoasa duduie singură noaptea ?

— Stau.

— Singurică ?

— Da.
— Şi nu-i e urît ?
— Nu.
— Nu te cred.
— Cum ?
— Va să zică singurică... Bravo... Iar eu pe stradă... şi cu dorul singurel...

„Doamne, ce cretin !“ — se gîndi Maria.

Apoi, după o pauză, văzînd că Maria rămîne cu geamul deschis, nemişcat, Florin întrebă în şoaptă nesigură :

— S-ar supăra cineva, dacă aş intra o clipă să-i ţin de urît duduii, să vorbim oleacă ?

Maria nu răspunse.

Florin rîse. Sclipiră şi sabia şi cizmele şi dinţii şi fireturile. Se îndreptă către uşă.

Maria închise geamul Simţea deslușit că tremură. Spuse aproape cu glas tare : „Sînt idioată“. Merse şi deschise uşa brutal.

Florin pătrunse cu corpul în dungă. Călca în vîrful picioarelor şi surîdea. I se lovi uşor sabia de uşă.

— Duduiţă ! Se aplecă exagerat în faţa Mariei şi îi sărută lung mîna, ţinîndu-i-o apăsat pe buzele lui, mînuţa a îngheţat !

Scoase chipiul şi sabia. Le aşeză la cuier. Maria îl privea şi căuta ceva jignitor să-i spună, dar nu găsea nimic, absolut nici un gînd. Tremura. Atunci intră brusc în salon. Florin o urmă. În odaie, ceştile, farfuriile, linguriţele risipite peste tot, dau ceva murdar odăii. Mirosea a mucuri de ţigări stinse, reci. Maria căuta să stăpînească tremurarea întregului ei trup. Nu îndrăznea să vorbească. Îşi simţea dinţii clănţănind nervos, a spaimă. Florin îi luă mîinile între ale lui.

— I-a fost frig, frig de tot duduiţii ?

Îi strînse mîinile cu violenţă.

— Frig, frig unei duduiţe aşa de frumoase !

Maria se întreba încă : „pentru ce fac tot ce fac ?“ — dar tremuratul cuprinsese şi gîndurile. Rămase nemişcată.

— Unei duduiţe aşa de frumoase... aşa de frumoase !

Îi sărută mîinile din nou, des, apăsat, muşcat. Maria întrebă cu un glas răguşit, cu respiraţia întretăiată :

— Sînt frumoasă ?

— Vai de mine, cum de nu !

Şi îi sărută mîinile mai aprins. O apropie de el, îi încălzi mîinile de obrazul lui.

— Cu adevărat frumoasă ? — insistă Maria, cu acelaşi glas răguşit de apăsarea nervilor şi căutînd neapărat ceva de spus şi o respiraţie suportabilă.

Florin se zăpăci.

— În tot cazul, mult mai simpatică şi nostimă decît multe dudui mai frumoase decît duduiţa mea.

— De ce îmi spui că sînt frumoasă ? Aşa, din obicei, nu ? La toate le spui la fel !

Glasul voise să fie ironic, dar nu cuprinsese decît o tristeţe moartă.

Florin însă, deodată, ca şi cum ar fi fost gata să cadă şi cu acest gest şi-ar putea regăsi echilibrul, o cuprinse pe Maria în braţe.

— Răutăcioaso !

O sărută pe gură. Respiraţia îi sacada fierbinte. Maria încleştă dinţii. Ar fi vrut să fie zdrobită, omorîtă. Dar el o ridică uşoară în braţe şi aşa cu ea, merse pînă la uşă şi cu gesturi violente, hotărîte, stinse lumina şi încuie uşa.

O clipă, Florin se opri cu Maria în braţe. În întuneric, nu îşi putea aminti în ce parte a odăii este canapeaua. Liniştea casei era deplină. Dibui un pas, se lovi de un scaun. Atunci, hotărît, se aplecă cu Maria şi o aşeză jos pe covor.

Cînd îl simţi, Maria tresări, opri în gît un ţipăt ca sub o înjunghiere. El o ţintui locului, cu greutatea întregului trup. O mîngîie cu violenţă şi grabă, cu spaimă. Mişcări ca pentru un drum greu, omorîtor, de vis înăbuşitor. Iar scîrba îşi cerea drepturile, fără încetare, fără odihnă, ca o răzbunare, căutînd adîncuri de unde nu va mai putea fi scoasă. Se prelinse în trup, cleioasă, cu lacrimi mari, calde, străine şi înfricoşătoare... Drumul se împlinise.

Erau tot acolo, trîntiţi jos. Maria se simţea înăbuşită sub greutatea lui. O durea întregul trup, ca şi cum ar

fi fost călcată în picioare. Cu un gest de sufocare îl răsturnă de lîngă ea. Se simți ușurată de o greutate incomensurabil de mare și inutilă, lespede de mormînt. El rîse încet, satisfăcut. Maria își simțea întregul trup fierbinte, așa cum îți ard obrajii cînd de rușine se înroșesc. Singură vie în trup, i se părea inima. Se putea sta așa, trebuia stat așa, fără mișcare.

În întuneric se auzi fîșîitul hainelor, scîrțîitul cizmelor. Maria se sperie cutremurată. Florin era în odaie. În liniștea nopții, glasul lui întrebă :

— *Chérie,* nu aș putea să merg pînă la baie ? Sau e la etaj ?

Maria se înălță cu fața întinsă în întuneric, mișcare de orb înspăimîntat.

— Ai înnebunit ? strigă.

— Crezi că s-ar scula ai tăi ?

Maria simți că sub greutatea scîrbei și revoltei, vocea i se înecă.

— Pleacă... du-te, să pleci... auzi, să pleci. Îmi este scîrbă, scîrbă...

Cuvintele o dureau, îi jupuiau gîtul în drumul lor.

Se făcu tăcere. Apoi, Florin tuși, își drese glasul și răspunse jignit :

— Mai liniștită oleacă nu se poate, că sculăm casa ? Ia te uită ce Cleopatră nerecunoscătoare.

— Să pleci... să pleci.

— Că n-o pot lua în goană dezbrăcat ! Oleacă de răbdare, că am să plec eu și fără să mă rogi atîta, nu e nevoie să strigi ca după un viol. Ce de mofturi, duduiță, pentru atîta lucru ?

Glasul îi era acum pălmuitor. Maria tăcu ghemuită. Îl auzi plecînd prin întuneric, fără să mai aprindă vreo lampă, dibuind furios. În antreu sabia i se lovi de mobile. La ieșire pocni ușa. Ajuns în stradă, cuprins de răcoarea nopții, batjocorit, dat afară și cu o dispoziție de ar fi luat la palme pe oricine, înjură. Ura clocotea împotriva femeii. „Am să-i arăt eu ei !“ șopti. Ar fi zdrobit-o.

Încă nu știa ce va face, dar era sigur că va găsi o răzbunare. Se îndepărtă fluierînd ostentativ.

Maria rămase trîntită în întuneric, pe jos. Auzi înjurăturile și fluierul cu care plecase Florin. Se simțea sfărîmată, murdară. Dar nu se putea mișca.

După cîtăva vreme auzi o cheie în ușa intrării și ușa se deschise. Recunoscu pasul tatălui ei. Călcînd încet, pasul sui scara.

Acum, dacă întîmplător ar fi intrat și în salon, s-o găsească acolo, lucrul i-ar fi părut Mariei indiferent. Nici moartea nu ar mai fi putut însemna ceva.

Apoi se ivi un început de zi și de lumină, dar totul atît de spălăcit, îmbîcsit, încît Mariei i se păru că nu îi este scîrbă numai de ea însăși, ci și de tot ce va fi de acum înainte. Zise încet: „ziua care vine, e o zi murdară" și i se păru atît de ridicol ce spusese, încît se zvîrcoli. Nu avea sens nici să stea așa, trîntită jos. Era ridicol și inutil. Se sculă, urcă scara și merse la baie. Își dezbrăcă hainele, rufele, aproape smulgîndu-le de pe ea. Le înghesui ghemotocite în coșul cu rufe murdare. Se spălă și puse o cămașă de noapte curată, luată proaspătă din dulap. O desfăcu și o îmbrăcă cu mulțumire. Apoi trecu la ea în odaie. Încuie ușa și se vîrî în pat. Îl simți atît de rece, încît părea umed. Adormi imediat și complet.

CAPITOLUL XI

Se sculă a doua zi de dimineață destul de tîrziu. Din odaia de alături o auzea pe Stela cîntînd.

În primele clipe, Maria nu își aminti nimic, sau vag, visuri urîte și nelămurite, pline de otravă.

Glasul Stelei, slab, o mișca. Părea că sosește de departe, schimbat, ecoul unui glas cunoscut.

„Ce impresie grozavă au, desigur, acei care aud la gramofon vocea cuiva pe care l-au iubit și care a murit".

Și imediat, își aminti visul cu o ușurință perfectă: nu visase nimic, totul era adevărat.

Alături însă, Stela cînta. Din timp în timp întrerupea cîntecul și apoi îl reîncepea din nou, din același loc, cu aceeași voce slabă. Glasul părea că șchioapătă.

Maria sări din pat cu violență. Trecu în odaia de baie. În cazan era apă caldă. Încuie ușa și umplu baia. Se privi goală în oglindă. Trupul era curat, fără nimic urît, înălțat fraged pe glezne fine și picioare albe. Maria intră în baie. La suprafața apei, sînii mici, cu vîrfurile trandafirii, răsăreau cu delicatețea unor flori acvatice. Închise ochii. Îi deschide repede: nu trebuia să se gîndească la nimic. Își spuse: „după aceea am să stau la mine în odaie. Am să fac și patul, apoi am să merg în oraș. Am de tîrguit o mulțime de lucruri... după aceea e ora mesei, după-masă... după-masă... în fine, am să găsesc eu neapărat ceva de făcut".

Maria ieși din apă și își isprăvi toaleta cu grabă.

Cînd intră la ea în odaie auzi glasul Stelei, care cînta încă. Atunci hotărî că va pleca imediat în oraș, fără să așeze nimic. Începu să se îmbrace. Mișcările îi erau energice și repezi.

Dar cîntul Stelei tăcu și Maria auzi o încercare ușoară la ușă.

— Mario !

Maria nu răspunse. Inima îi bătea violent. Aștepta ca Stela să plece.

Stela însă înălța glasul :

— Mario, vreau să-ți spun neapărat ceva ! De cînd aștept să ieși din baie ! Deschide ușa, nu auzi ? Mario !

Maria deschie ușa. Stela intră în odaie. Părea de o veselie exuberantă. Ochii ei aveau sclipiri copilărești de fericire. Bucle de păr negru îi stăteau risipite pe frunte. Gura îi era întredeschisă și umedă.

— Bună dimineața, leneșo ! A, ce rochie frumoasă ți-ai pus ! Ghici cine a telefonat adineaori și vrea să vorbească neapărat cu tine ?

Amețite, gîndurile Mariei, prinse deodată și pe Sașa și pe Florin. Îngînă :

— Te rog să vorbești deslușit...

Gîtul i se uscase brusc.

— Iar ești prost dispusă ! Ce te uiți așa la mine ? A telefonat doctorul Panu. Zău, adevărat. A întrebat dacă ești acasă și dacă te poate vedea. Eu auzisem că ești la baie. Nu te puteam chema...

Maria o privea pe Stela dar nu o vedea, iar glasul ei avea un înțeles sosit întîrziat, ca ascultat în febră înaltă. Deslușit însă vedea privirea doctorului Panu. Clară, imensă prin claritate. Răsărise deodată și Maria nu putea înțelege cum uitase că exista și nu înțelegea cum se întîmplase și pentru ce era prea tîrziu ca să nu se fi întîmplat nimic...

— ...Mi-a spus că pleacă la țară și că vrea să te roage ceva înainte. I-am spus să vină imediat. Nu știam că ieși în oraș. Ce-ar fi dacă te-ar cere așa, deodată, în căsătorie ?

O violență dușmănoasă pentru toți, pentru toate, se înălță în Maria.

— Cine ți-a permis să-i spui să vină fără să mă întrebi pe mine ?

— Am crezut...

— E indiferent ce ai crezut. Eu mă îmbrac și plec. Te vei descurca cum știi...

— Mario, ai înnebunit ?

— Da, am înnebunit. Bineînțeles că am înnebunit. Cred că este ușor de văzut. Dar asta nu înseamnă că am să mă pretez la toate combinațiile pe care le faceți tu și mama... în vederea unor căsătorii ridicole... cu oameni care nici în gînd nu au așa ceva...

— Prevăd că acum începe ceva împotriva lui Florin Negrea. Să știi că este inutil. Îmi place și gata.

Maria simți cum sîngele îi fuge din față lăsînd o răcoare umedă pe frunte. Numele lui, spus de Stela, i se păru ceva intolerabil ! Înăbușitor.

— Să nu îi aud numele. Să nu aud de el !

— Mario !

Deodată, o deznădejde stinse furtuna. Zdrobită, Maria ar fi vrut să se prăbușească și să ceară iertare. Privirea uimită, speriată a Stelei o emoționa pînă la o pierdere completă a gîndurilor... Regăsi în ea, noaptea din ajun, pecetluită prin scîrbă. Iar Stela aștepta fericirea de la omul acela. Tot ce se întîmplase, se întîmplase fără știrea Mariei, cu toate că gestul îl făcuse ea, numai ea. Ea deschisese ușa, ea îl chemase, dar totul era imposibil de crezut, imposibil de amintit... Să ceară iertare ? Spovedanie ca în romanele rusești, cu îngenuncheri în mijlocul odăii ? Dar la ce bun gesturi și cuvinte, după cele iremediabil întîmplate ? Nimeni nu trebuia să afle nimic. Mai ales să nu se afle nimic. Florin Negrea nu va mai veni. Stela va uita. Nu este încă atît de îndrăgostită, încît să sufere, așa cum suferise ea cînd plecase Sașa. Pentru nimic în lume, Stela nu trebuia să cunoască o astfel de durere. Stela, mică, cu șoldurile ei înguste de fetiță cuminte, nu trebuia să știe tot ce se poate întîmpla urît. Desigur, o clipă de demență, altfel nu se poate explica, dar totuși vina era numai a ei, și acum trebuia să tacă pînă se va uita și pînă atunci fiecare zi va fi o pedeapsă a demenței...

— Mă doare capul, nu te supăra... lasă-mă singură...
— Da, dar ce fac cu Lucian Panu ? Mă fac de rîs !
Stela aștepta răspunsul.
Se auzi soneria.
— Te duci, da ? întrebă Stela, privind-o pe Maria cu o privire de copil răsfățat. Strînse buzele ca pentru o sărutare.
— Da, da — spuse Maria repede, ca să scape. Îi era mai ales teamă de Stela.

Cînd Maria intră în salon. Lucian o aștepta, în picioare, chiar în locul unde îl găsise pe Saşa acum o lună, în ziua despărțirii. Coincidențele te transpun fără efort într-o lume de halucinații.
— Te rog să mă ierți — spuse Lucian — dacă te-am deranjat, dar... voiam neapărat să vin să te văd înainte de a pleca la țară. Aici sînt două volume. Cărți care probabil te vor interesa...
Maria îi vedea mîinile goale, care arătau spre o masă, iar glasul lui zdruncinat, părea că face eforturi ca să învingă o greutate...
Scena despărțirii reîncepu, iar simțămîntul unei singurătăți intolerabile și care totuși nu omoară, o făcu pe Maria să-și piardă cumpătul. Se simțea pe punctul de a striga într-ajutor, se simțea îngropată de vie în această singurătate, care nu va lăsa glasul să răzbată pînă la lumină. Privirea îi era ațintită asupra ochilor lui albaștri, dar nu îi recunoștea. Cu totul altă privire decît aceea neagră a neînțelegerii lui Saşa...
„Saşa, dar eu te iubesc încă“ — îi strigase Maria atunci.
„Tocmai aici este dificultatea“ — răspunsese Saşa liniștit.
Lucian întrebă :
— Totuși, se pare că te-am deranjat. Surioara Stela îmi spusese că ești acasă, iar eu am îndrăznit să vin fără să aștept răspunsul dumitale.
— Nu... nu...
Iar aici, pe podea, jos, în același loc, Florin Negrea... în întuneric... Stela va aștepta... Stela va chema, va plînge. Toată lumea va afla... „Ce atîtea mofturi, duduiță,

pentru atîta lucru"... „Te iubesc, Saşa...". „Tocmai aici e dificultatea".

Lucian văzu ceva intolerabil în ochii Mariei. Se înspăimîntă. Panica îl cuprinse rece. Nu ştia ce căuta aici şi ce se mai putea spune.

„Nenorocirea s-a întîmplat... Care nenorocire ?" striga glasul, căutînd să stăpînească emoţia. Se simţea împietrit, dar în el dezlănţuită, egală, zbatere ca cea pe care o vedea în ochii Mariei.

O clipă au stat nemişcaţi, tăcuţi, ameţiţi, dar deodată Lucian trecu fără reţinere în descătuşare, în intimitatea perfectă a glasului atît de aproape de faţa celuilalt, încît Maria îi simţi respiraţia pe faţa ei. O chemă ca şi cum ar fi vrut să o deştepte, ori să-i oprească goana din ochi.

— Mario !

Maria se trezi. Pe faţa ei suflarea lui Lucian se aşezase fierbinte, sacadată. În întuneric, în noapte, simţise aceeaşi sacadare şi aprindere a suflării lui Florin. Faţa Mariei se schimonosi sub orgoliu.

— Nu am nevoie de nimeni, de nimic.

Se înălţă. Mîinile îi erau nemişcate în efortul de a nu tremura, iar puterea adunată toată în ochi.

Lucian se îndepărtă lovit. Maria îl văzu perfect : violent, clar.

— Totul e inutil, strigă Maria.

„E nebună, a înnebunit" strigau gîndurile lui.

— Nu am nevoie de nimeni... de nimic... spunea încă Maria, cu aceeaşi ţintuire a privirii.

— Plec. Te rog să mă ierţi.

— Da, da, şoptea acum Maria, ca şi cum ar fi chemat deodată într-ajutor. Simţea nevoia unui fapt imens, limpede, decisiv, care să şteargă scîrba, amintirile, ceva care să nască din nou viaţa, l-ar fi rugat s-o scape de groază, de moarte.

— Nu am nevoie de nimic, de nimeni... şi glasul se făcuse blînd, moale, iar privirea de animal supus, doborît.

Dar Lucian plecă, fără să mai încerce nici un cuvînt şi nici un gest.

„A înnebunit, îi repetau gîndurile, lovite, a înnebunit".

Maria auzi iar închizîndu-se toate uşile, una după alta. Apoi se făcu linişte. Ziua era luminoasă, plină de soare. În jurul mesei scaunele erau aşezate ca şi cînd ar fi stat liniştit de vorbă.

„Pentru nimic în lume nu trebuie să afle nimeni, nu va mai veni niciodată... Să nu mai vie niciodată nimeni..."

Stela intră în odaie.

— Mario, de ce a plecat doctorul Panu aşa de repede ? Mama era sigură că te iubeşte şi că ţie o să-ţi placă. Spune că te potriveşti cu el. Ce a vrut ?

— ...a vrut o carte... a luat o carte...

— Minţi. L-am văzut plecînd şi nu avea nici o carte. Părea supărat. A închis uşile apăsat şi mergea repede. Parcă fugea.

Stela se opri. Paloarea Mariei o izbi. Vru s-o ia de mînă. Maria se trase cu groază.

— Lăsă-mă.

— Ce ai cu mine, Mario ?

— Nimic.

Stela plecă, dar la uşă se întoarse. Avea în glas lacrimi reţinute :

— Mario, tu nu mă iubeşti deloc, mă urăşti.

Maria se înduioşă neaşteptat, zdruncinător.

— Stela, cum poţi vorbi aşa ? !

— Tu nu iubeşti pe nimeni.

Sufletul Mariei se stinse sub învinuire.

— Ba da, ba da...

Se înroşi violent. Odaia se clătină.

— Nu te supăra, Maria, am spus numai aşa.

Stela părea speriată de emoţia Mariei.

— Vă iubesc pe toţi, vă iubesc mult pe toţi.

Lacrimile o înecau.

— Poate că ne disprețuieşti.

— Nu, nu, dimpotrivă.

Ştia că ar fi vrut să-şi dea viaţa pentru ei toţi.

— Eu aşa credeam, iartă-mă.

Speriată, Stela plecă fără să îndrăznească să se apropie de Maria.

CAPITOLUL XII

Două zile de-a rîndul Maria le trăi închisă la ea în odaie, căutînd să se liniștească. Te prefaci că ești mort, ca gîndacii, ca să nu te mai lovească nimic.

„Nu se poate, pentru că am greșit, să se fi sfîrșit totul. Nu trebuie, pentru că am greșit, să mă omor. Așa nu se îndreaptă nimic. Remușcările sînt nefolositoare cînd nu poți îndrepta greșeala. După ce va mai trece timp, tot ce s-a întîmplat o să ia cu totul altă înfățișare, mai fără importanță. Trebuie să găsesc puterea să despart ce a fost de ce va veni. Ce suferă acum e o naturală pedeapsă. Trebuie să am puterea să rabd pedeapsa, ca să mă învăț minte. Altfel ar fi totul prea ușor, fără sens".

Găsi în salon, pe masă, o carte străină, adusă probabil de Lucian Panu în dimineața aceea : *Taifun* de J. Conrad.

Și așa cum ai lua doctoriile ca să grăbești o vindecare, Maria încercă să citească. Efortul însă pe care îl făcea ca să fie atentă o obosea fără folos, într-adevăr ca pe un om bolnav. Nu înțelegea ce citește. Rîndurile păreau fără sens, ca niște fluturări de aripi. Totul mai fără sens ca niciodată. Și cele întîmplate și încercarea ei de a uita, și fără sens și tot ce vedea în jurul ei. Dar mai ales fără sens liniștea casei. O liniște ca și cum într-adevăr nu se întîmplase nimic. Stela era veselă. Vorbea ciripind ca de obicei și își transforma rochiile. Dar, cît

timp va trece fără ca Stela să nu întrebe, să nu plîngă, fără să nu aştepte ? Din toate mişcările ei se vedea că nu gîndeşte nimic rău, nici o prevestire a rău. I se părea perfect normal ca toate să fie ca mai înainte.

După aceea au mai trecut încă două zile, tot atît de încete şi egale, dar a patra zi — era după-masă — Maria intră din întîmplare în salon. Cînd deschise uşa salonului şi intră, rămase locului în prag, înmărmurită. În salon, împreună cu Stela şi mama ei, între ele amîndouă, era aşezat locotenentul Florin Negrea. Era extrem de bine dispus şi degajat.

Pentru Maria, emoţia a fost aşa de mare şi neaşteptată, încît nu putu crede că ceea ce vede este un lucru adevărat. Din prag îi privea intens, nemişcată, fără să gîndească să-şi ascundă uimirea. O transpiraţie uşoară îi cuprinse corpul.

Florin, la sosirea ei în odaie, se sculă în picioare cu o politeţe surîzătoare şi ironică, exagerată.

Maria se clătină şi fără să poată judeca ce face, fără nici un cuvînt, se întoarse şi ieşi din odaie. Căută să umble drept, să nu cadă.

Îi văzuse împreună, unul lîngă altul, în aceeaşi odaie unde fusese ea cu el. Stela era sora ei. Scîrba şi teama o cutremurau cu friguri bolnave. Pe şira spinării izbucnise o clocotire violentă, fierbinte. Pentru ce se întorsese ? Cum îndrăznise ? Cum îndrăznise să se apropie de Stela ? Ar fi vrut să meargă înapoi şi, cu furia dezlănţuită, sfărîmătoare, să-l dea afară... Palme peste faţa aceea obraznică... nesimţitoare...

La ea în odaie căzu pe pat.

Imediat urmînd-o, intră în odaie mama ei :

— Mario, ce a fost scena de adineauri ? Poţi explica ? Poţi explica ce a fost ieşirea aceea, mai rău ca la teatru ?

— Să plece, să plece — striga Maria. Mi-e scîrbă de el, mi-e scîrbă... să-l daţi afară.

Doamna Măneanu o privi atentă, apoi începu cu un glas liniştit :

— Draga mea, de cîtva timp dai semne grozave de deranj mintal. La început mi-a fost milă de tine, dar acum mi se pare că ai început să te întreci cu gluma.

Sau crezi că orice îți este permis ? Deslușit : nu înțeleg să-i strici rosturile Stelei. Ne-am înțeles ? De cum l-ai văzut pe omul acesta, de cum a intrat în casă, ți-a căşunat pe el. Şi nu înțeleg de ce ? E băiat frumos, vesel, bine crescut şi dacă leafa nu este mare, sînt însă în meseria lui avantaje multe. Băiatul pare îndrăgostit de Stela. Pentru ce să-l gonim ? Ai uitat că şi tu ai suferit cînd Saşa Velescu nu a mai venit pe la tine ?

Maria închise ochii. „A — se gîndi — eu credeam că n-a simțit nimeni nimic. Şi dacă au văzut atît de limpede, de ce nu m-au ajutat... să vorbesc... să întreb ? De ce nu mă ajută acum să vorbesc ? De ce nu văd acum că sufăr îngrozitor... că se petrece ceva îngrozitor ?...“

Dar doamna Măleanu continuă :

— Te rog deci să te potolești...

Maria se întinse de tot pe pat. Simțea criza de nervi sosind furtunoasă. Nu mai putea răbda. Mai ales dorea ca glasul care vorbea să tacă. Să se facă întuneric şi liniște.

— ...Nimeni nu îți spune nimic cînd eşti originală. Ai făcut întotdeauna ce ai vrut. Prea multe chiar, dar cînd începi să te amesteci şi în viața altora, să te întreci... Mario, ce ai ?

Mariei i se frînseră mîinile, mijlocul. O paloare completă îi cuprinse fața. Izbucni în hohote de rîs cu plîns, care o înăbuşeau. Se zvîrcoli să scape.

— Taci, hohotea.

Rîsul se înălța cristalin şi rece. Să taci, hohotea un plîns răguşit, stăpînit şi grav.

— Stai, stai, liniştește-te că nu am vrut să te supăr cu nimic, Mario, copilul meu, ce ai ? Ce te doare aşa de tare ? De ce nu vorbeşti, Marioara mea ?

— Nu pot... nu pot, dar trebuie să plece... Să plece de lîngă Stela. Să-l dați afară — striga sfărîmînd în gît hohote de plîns.

— Mario, stai liniştită, stai să ne înțelegem. Vorbeşte deslușit. Îl iubeşti tu, cumva ? Spune tu drept ? Se apropie de ea, de fața ei.

— Nu, nu — se zbătu Maria cu scîrbă.

Doamna Măneanu se închină.

— Cum să-l dau afară aşa, cu una cu două ? Ai ceva

să-i reproşezi, ştii ceva ce nu ştim noi despre el? Ai aflat ceva? Vorbeşte, fetiţo, vorbeşte mai desluşit... nu ne chinui aşa...

Maria tăcu îngheţată, criza de nervi se potoli.

— Spune ce ştii. Vorbeşte o dată, pentru numele lui Dumnezeu! şi nu mă mai privi aşa, că mă omori.

Bătrîna începu să plîngă.

— Nu... nimic... şopti Maria, zbătîndu-se între leşin şi viaţă.

Maria se înălţă. Îi erau ochii îngrozitor de mari.

— Ei, vezi! Şi îţi spun, nu se poate să dai aşa cu piciorul la noroc, să o fac pe Stela să sufere. Îl iubeşte.

— Îl iubeşte... Stela pe el?

— Desigur. E băiat frumos. Cum să nu-l iubească? S-au iubit de cum s-au văzut, n-ai observat? Mîine-poimîne o s-o ceară în căsătorie. Stela e sigură, după cum se poartă cu ea. Sînt foarte potriviţi. Nu e bogat, cum ţi-am spus, dar cu ce mai are Stela...

„Bine — se gîndi Maria — cînd o pleca din odaie, eu am să mă omor".

Se linişti. Ceru colonie. O durea tare capul, dar o ameţeală plăcută îi legăna gîndurile.

„Stela îl iubeşte. El s-a întors. Stela nu o să afle nimic. Ea, Maria, va muri. Toate puteau să se îndrepte perfect".

Mama ei o mîngîie, Maria surîse. În casă era mereu linişte. O linişte odihnitoare, încrezătoare. Florin era în casă cu Stela, dar într-o odaie îndepărtată, ireală.

„E bătrînă mama, se gîndea Maria, şi cum seamănă cu Stela! Aceeaşi faţă, numai că a Stelei e netedă, foarte netedă şi transparentă, pe cînd a mamei e zbîrcită şi cenuşie".

Se aplecă şi sărută mîna bătrînei. Îi mîngîie mîna. Absolut tot ce se întîmplă nu avea sens.

„Nimeni nu o să ştie nimic, niciodată", o legănau gîndurile.

„Toate au să treacă".

— Mario, te las niţel, că văd că te-ai mai liniştit. Mă întorc la tine. Trebuie să merg şi puţin pe la bucătărie. Caută şi te odihneşte. Fii liniştită şi ia şi tu lucrurile mai uşurel în viaţă, că nu se poate trăi altfel. Fiecare

dintre noi trebuie să mai răbdăm cîte ceva. În fine, să te prefaci că nu vezi totul, căci altfel nu se poate trăi, înțelegi ?

— Da, mamă.

— Mai vin eu pe la tine.

— Da, mamă.

Rămase singură.

„Dacă mă omor, nu are să folosească nimic. Nu trebuie ca Stela să nu se căsătorească cu el ! Acest om e în stare de orice !"

Gîndul bărbatului o înfurie din nou, ca un val de foc.

„Mai bine merg în salon, și spun tot ce s-a întîmplat. Niciodată, nici Stela, nici mama, nu mă vor ierta. Stela va suferi, dar dacă tac, tot va suferi mai tîrziu, din purtările lui. Nu au să înțeleagă niciodată de ce am făcut ceea ce am făcut. Nici eu nu înțeleg. Vreodată, desigur că eu am să înțeleg de ce am făcut așa ceva, simt că o explicație trebuie să existe, dar acum lucrurile rămîn de neînțeles.

Stela e în salon cu el. Mama e la bucătărie cu servitoarea, tata e la birou cu funcționarele. Dacă eu nu vorbesc, nimeni nu o să știe niciodată nimic. «Îl iubește» — a spus mama. Dar dacă și el o iubește și ce a făcut cu mine îi e și lui tot atît de neînțeles ca și mie ? O simplă clipă de nebunie ! De ce să cred că pentru mine există o scuză, o explicație, și pentru el nici una ? Acum poate că regretă și el. Știe că nu voi vorbi, după cum și eu știu că nici el nu va vorbi. Să iei viața mai ușurel — mi-a spus chiar mama, ca și cînd ar bănui și de data asta ceva. Totuși, poate că mă gîndesc așa numai ca să-mi dau voie să tac cu lașitate, căci dacă a fost și pentru el numai o clipă de nebunie și dacă într-adevăr o iubește pe Stela, nu trebuia să se întoarcă astfel, ca o batjocură față de mine. Trebuia să-mi vorbească mie mai întîi. Simt că s-a întors așa, ca să-și bată joc de mine. Părea extrem de vesel cînd m-a văzut intrînd în salon. E deci o diferență între mine și el, între noi, care am făcut împreună același lucru. Ce suflet are omul acesta ? Dar eu, știind totul, îl las să vină în casă, să se căsătorească cu Stela. Eu sînt mai vinovată decît el. Stela e sora mea.

Mai întîi am făcut ceea ce am făcut și apoi las să se împlinească mai departe... Aș vrea să știu pentru ce m-am culcat cu el, pentru ce am făcut acest gest, cu toată scîrba neîncetată pe care am avut-o. Sînt lașă, lașă, lașă. Vreau să vorbesc cu orice chip. Trebuie să vorbesc cu orice risc. Am să stric totul și apoi fie ce-o fi.

— Cu cine ? — o să întrebe mama, fără să poată bănui că a înțeles exact.

— Cu Florin Negrea.

— Ce e murdăria asta ! Nu ai știut că-i face curte Stelei, că e îndrăgostită de el, mititica ?

— Ba da, am știut, am știut. În nici o clipă nu am uitat, în absolut nici o clipă.

— Atunci, de ce ai făcut așa ceva ?

— Nu știu. Poate pentru că a plecat Sașa. Tu nu crezi, mamă ?

— Te rog să vorbești serios, asta nu este scuză. Sașa a plecat acum o lună și mai bine de zile. Trebuia să trăiești cu logodnicul surorii tale ? Pe altcineva nu ai găsit ? Lucian Panu era doar îndrăgostit de tine ! De ce să nu te fi căsătorit cu el ? Pentru ce l-ai dat afară ? Nu vezi că îți strici viața cu dinadinsul ? !

— Da, dar eu nu-l pot uita pe Sașa. Acum îmi este indiferent orice. M-am culcat cu Florin Negrea și nu cu altcineva, tocmai din indiferență.

— Și pentru că îți este indiferent orice, strici viața surorii tale ? Ești sigură că nu ai înnebunit ? Nu-ți dai seama că ești nebună ?

— Nu am stricat viața Stelei, căci acest Florin Negrea e un ticălos. Pentru ce a făcut ceea ce a făcut, dacă o iubește pe Stela ?

— El e bărbat. Lui îi este permis orice. Pentru bărbați, lucrul acesta nu are importanță. Probă : s-a întors. Și apoi, sînt sigură că tu te-ai azvîrlit la el în brațe. Întotdeauna femeia este de vină. Tu mai ales.

— Mamă, ai dreptate, sînt nebună. Nu-ți spun asta ca o scuză, ci ca un adevăr. Sînt bolnavă. Sînt bolnavă, profund bolnavă și nu vede nimeni. Mi-e frică, mi-e îngrozitor de frică. Noaptea, ziua... la lumină, la întuneric... în visuri, în gînduri... mi-e frică. M-am culcat cu Florin pentru că mie îmi este scîrbă de dragoste, nu

vreau să mai aud «te iubesc». De ce mă lăsați singură ? Cer iertare, cer iertare, în genunchi, pentru tot ce am făcut, dar să nu-mi mai fie atît de frică... mamă..."

Doamna Măneanu intră în odaie. Avea o față radioasă.

— Mario, Mario ! Ce te uiți așa la mine ? O veste bună, Mario : Florin Negrea a cerut-o chiar acum pe Stela în căsătorie. Vezi că aveam dreptate ? S-au logodit...

Maria închise ochii. Odaia se îndepărta vertiginos, alunecînd cum fug șinele sub tren. Ea însă rămînea locului, prinsă pe pat, trîntită jos. Îi simțea cizmele tari în lungul picioarelor. Într-o cazană imensă căută să-l dea la o parte, dar cazna era inutilă. Stătea nemișcat asupra ei, înăbușind-o. Rîdea cu toți dinții, care se înmulțeau miraculos, în șiruri lungi. Cerul alb era prea înalt și fără aer. Nu se putea respira. Era sfîrșitul.

CAPITOLUL XIII

Florin Negrea, în noaptea cînd o părăsise pe Maria, lăsînd-o pe jos în întuneric, gonit de ea, într-adevăr dorise o răzbunare cruntă, dar de îndată ce trecuse prima furie, chiar în drum spre casă, se surprinsese rîzînd amuzat. Florin Negrea nu avea suflet rău. Uită de răzbunare, complet. Nu-i rămăsese în trup decît un orgoliu satisfăcut.

„Ce poveste de neînțeles, se gîndi. Că numai amorezată nu părea și nici măcar încîntată. Probabil că nu este în toate mințile ei. Drept să spun că dacă știam că e așa, nici nu mai încercam. O tîmpită".

După cîteva zile însă se gîndi să meargă la Măneanu în casă așa, ca de obicei. Atunci își aduse aminte de Maria și rîse mulțumit. Aceasta îi va fi răzbunarea. Îi va face farsa să revină, prefăcîndu-se că nu s-a întîmplat nimic. Va face curte Stelei, ca de obicei. În nici o clipă nu se gîndi la adevăratul sens al gestului.

Se duse la Măneanu încîntat de gluma plănuită, de fața pe care o va face „Cleopatra" — cum continua să-i spună în gînd — cînd îl va vedea. Apoi, datoria plătită, totul se va uita și totul va intra în normal. Se simțea foarte bine în casa aceea. Toată lumea îl răsfăța. Nu avea sens să renunțe la plăcerea asta pentru o nimica toată.

Dar în clipa în care Maria intrase pe ușă și palidă plecase, clătinîndu-se, Florin înțelesese că gluma fusese prea tare și că mai ales îl pîndește poate un pericol.

„Nebună cum o știu, e în stare să spună tot".

Se tulbură, își pierdu cumpătul. Rămase în picioare cu o imensă dorință de a fugi imediat din casă, în goană. Dar nu știa ce să spună și cum să plece. Se uita în jurul lui căutîndu-și sabia, îngrijorat.

— Mi se pare că duduiei Maria nu-i este bine... îngînă.

Dar doamna Măneanu, cuprinsă de furie, căuta totuși să surîdă, ca să poată drege astfel lucrurile.

— Nu, nu... de cîtăva vreme e foarte nervoasă.

Dar Stela nu putea lua așa ușor lucrurile. Se simțea profund înjosită, profund tulburată.

— Ar putea să se stăpînească — spuse cu glasul strangulat.

— De cîtva timp îi este foarte rău. Cele mai mici emoții o tulbură.

— Poate ar fi fost mai bine să nu fi venit astăzi. Voi veni altădată. Are, desigur, nevoie să stați lîngă dînsa, voi veni ală dată...

— Vai de mine, dar cum puteți crede că ne deranjați ? Nu îi este deloc rău... Probabil că nu se aștepta să vă vadă aici și nu i-a plăcut că nu era tocmai bine coafată... Fetele sînt de o cochetărie în ziua de azi... Mă duc să văd ce are...

Bătrîna ieși repede și îi lăsă singuri.

Dar Florin știa că nu pentru că nu era bine coafată Maria pălise și plecase clătinîndu-se.

„Acum o să-i spună tot" se gîndea și privirea i se îndrepta mereu spre ușă. Voia neapărat să fugă imediat.

— Regret din tot sufletul... îngînă. Eu trebuie să plec... bineînțeles...

— Nu, nu — se înspăimîntă Stela, presimțind o plecare fără întoarcere. Nu face nimic, spunea fără să-și dea seama ce vorbește, nu face nimic... așa e ea cîteodată... te rog să nu pleci...

Dar Florin nici nu o băgă în seamă pe Stela. Se plimba de colo-colo speriat. Cînd se întoarse către Stela să-și ia rămas bun și îi văzu fața tremurînd, gata de

plîns, se zăpăci de tot. Nu înțelegea ce se întîmplase. O privi nedumerit :

— Vă este rău, duduie ?

Dar Stela izbucni în plîns și îi căzu în brațe.

— Să nu te superi, să nu te superi... așa este ea, nebună. Nu a vrut să te supere... să nu te superi...

Florin o avea în brațe și nu știa ce să facă cu ea. Iar Stela, cu fața ei de copil uimit, privea spre el implorînd, hohotind. Ochii îi erau măriți de lacrimi, obrajii roșii, iar gura întredeschisă, căuta spre el. Ochii i se închiseră, trupul i se strînse de el.

— Te iubesc, șopti, și un surîs de fericire speriată se răspîndi pe fața copilăroasă, udă de lacrimi, înălțată spre el.

Doamna Măneanu, reîntorcîndu-se, se apropia de salon. Florin auzi pașii deslușit. Căută s-o îndepărteze la timp pe Stela, să fugă, dar ea îi rămase nemișcată în brațe, apăsată de o beatitudine încrezătoare. Ușa se deschise. Simplu, Stela întoarse fața către mama ei care intrase și surîzînd se repezi la ea. O cuprinse de gît :

— Mamă !

Începu să plîngă iar, nervos. Mama ei o mîngîie pe frunte. Îl privea în același timp pe Florin și îi surîse cu drag. Îi întinse mîna. Amețit, Florin se apropie și i-o sărută. Stela îl luă de braț.

— Nu te superi, mamă, nu este așa ?

— Aș fi foarte, bineînțeles, fericit... îngînă Florin... sub privirile binevoitoare ale bătrînei, foarte fericit...

Vorbea așa cum se bolborosesc de obicei condoleanțele. Nu înțelegea absolut nimic din ce se petrecea.

Doamna Măneanu îl sărută pe amîndoi obrajii. O sărută și pe Stela, emoționîndu-se brusc. Își șterse ochii.

— Să vă dea Dumnezeu noroc, copiii mei ! Să fiți măcar voi fericiți. Am să vorbesc și cu tata, ca să aranjăm și celelalte chestiuni, care dacă sînt mai prozaice totuși fără ele nu se poate. Cred că nu o să duceți lipsă de nimic. Cu ce aveți amîndoi, o să fie bine.

Stela o privi rușinată.

— Mai este ceai și pentru mine ? întrebă doamna Măneanu, ca să schimbe vorba.

— Da, mamă.

— E cald ?

— Da, mamă.

Doamna Măneanu sorbi din ceai. Se simțea fericită.

— Sîntem abia în septembrie și zilele sînt mai răcoroase. Eu am și început să duc grija pentru lemne de iarnă. E mai bine ca omul să se gîndească la toate din timp. Nu este vorba, casa noastră cu toate că este mare, este destul de ușor de încălzit. Am avut noroc să prindem să o construim înainte de război. Casele care se construiesc acum se fac prea din economie.

— Sigur.

— Dacă omul are de unde să plătească un ban mai mult, întotdeauna îl cîștigă în urmă prin soliditatea lucrului pe care l-a cumpărat.

— Sigur.

— Mamă, nu vrei și un pezmete ?

— Nu, drăguța mea. Acum am să plec puțin, că am și pe dincolo niță treabă.

Florin se sculă din nou ca pus pe arcuri.

— Eu, atunci, am să vă spun sărut-mîinile, căci am să plec și eu îndată.

Doamna Măneanu îl admiră pentru delicatețea lui de a nu rămîne singur cu Stela. Totuși, se gîndi că e bine să fie și ei o clipă singuri. Ieși din odaie surîzînd și merse la Maria să-i spună și ei vestea logodnei surorii ei.

CAPITOLUL XIV

Florin, rămas singur cu Stela, începu să se grăbească de plecare. Nu se simțea deloc liniștit, dar cînd îi sărută mîna Stelei de plecare, ea îl privi cu atîta tristețe și uimire, încît se simți dator să o sărute. Se aplecă. Întîlni fața înălțată spre el. O sărută pe gură. Stela închise ochii. O simți ușoară ca o pană în brațele lui. Era prima dată că o săruta un bărbat. Florin prelungi sărutarea.

Plecînd, Florin se simțea ca beat de toate cele întîmplate.

„Nu că aș fi fost din capul locului împotriva căsătoriei cu fetița aceasta, e drăguță, mă simt bine la ei în casă, dar drept să spun, nici nu-mi dau seama ce s-a întîmplat și cum de s-a întîmplat. Într-adevăr, omul nu e stăpîn pe destinul lui ! Singurul lucru care îmi rămîne acum de făcut, dacă aș vrea să scap de ei, ar fi să nu le mai calc prin casă. Ar cam merita cu toții așa ceva ! S-au azvîrlit asupra mea de parcă ar fi fost cîini flămînzi, începînd cu nebuna aceea de „Cleopatra" ! Ce-a mai vrut și asta de la mine, nu înțeleg ? Cel puțin cea mică a fost deslușită, a știut precis ce a vrut, dar nebuna cealaltă probabil că este isterică și se dă așa la bărbați, că fată mare nu era. Sper că cea mică nu mi-o face vreo surpriză neplăcută în noaptea nunții ! Asta ar mai lipsi ! Dar nu cred. Pare cu totul naivă ! Dar vezi că, cu toată naivitatea ei, tot ea a fost, mai șmecheră ! Nici prin gînd nu i-ar trece cuiva să se culce cu ea înainte de căsătorie. Nu-i vorbă că dacă mi-aș pune mintea cu ea... un fleac... dar nu este în obiceiul meu. Ce zestre i-o fi dînd bătrînii ? Ce față a făcut cea

mare cînd m-a văzut în salon ! Dar nu a îndrăznit să spună nimic. Ar fi şi greu. În definitiv, ce ar avea să-mi reproşeze ? Ea m-a chemat. Dar ce o fi zicînd acum, că o fi aflat că m-am logodit cu soră-sa ! Pe cuvînt că nici nu ştiu cum de s-au întîmplat toate. Nu mă simt vinovat cu nimic. Rău nu au ieşit lucrurile, nu mă pot plînge. De fapt, cinstit ar fi fost să o iau pe „Cleopatra" de nevastă, nu pe Steluţa, dar cum dracului să te împaci cu o nebună ! E în stare să te ia la bătaie dacă nu i-ar conveni ceva şi să se culce şi cu toţi colegii care îţi vin prin casă ! Pe cînd cea mică e simpatică şi cuminte. Nu o să-mi facă rău să fiu nevoit să mai stau şi pe acasă, nu aşa, mereu, toate nopţile, pe drumuri, ca acum ! Dar ce zestre i-o fi dînd ? Cu nimic nu se poate trăi ! În tot cazul, e întotdeauna timp, dacă nu mi-ar conveni lucrurile, să mă retrag frumuşel. Nu sînt, ca să spun aşa, un milionar. Sînt nevoit să mă gîndesc şi la viaţa practică, nu numai la poezie. Mama-soacră e foarte simpatică. Sînt sigur că o să mă răsfeţe. Dealtfel, seamănă amîndouă. Nu ar fi rău să stăm chiar împreună în casă, nu mi-ar displace. Pe tatăl nu-l vezi niciodată, parcă ar fi umbra lui Hamlet. Dar cine o să ne strice rosturile o să fie „Cleopatra". E complet isterică. E în stare la vreo supărare să povestească tot. Eu nu am decît să spun că nu este adevărat. Nimeni nu are s-o creadă pe ea. Dar ce spaimă am tras astăzi că o să vorbească ! Probabil că duce lipsă de bărbat şi că nici unul nu se încumetă să stea cu aşa smintită ! Sper, cu toate că părea cu totul rece, fără temperament, că nu o să-i mai vie cheful să se dea la mine aşa tam-nesam pe întuneric ! Dar la dracu... ce atîtea gînduri. Dacă omul ar trebui să se gîndească deodată la tot ce i s-ar putea întîmpla în viaţă, nu ar mai putea trăi. Fie ce o fi şi basta. Să vedem, mîine poate să-i trimit Stelei nişte flori, dacă hotărăsc să mă căsătoresc cu ea... În fine, pînă mîine am tot timpul să mă gîndesc".

Se privi în oglindirea vitrinelor. Frumos, într-adevăr frumos. Femeile se întorceau şi îi surîdeau mulţumite. După cîteva din ele se întorsese şi el galant. Îşi simţea mersul elastic, ritmic, corpul sănătos şi uşor. Începu să fredoneze.

CAPITOLUL XV

Stela o căută pe mama ei la bucătărie şi negăsind-o îşi închipui că e la Maria. O găsi într-adevăr acolo ţinînd-o cu sila în pat pe Maria, care se zbătea să fugă din odaie.

— Stela, strigă gîfîind doamna Măneanu. Mariei îi este rău. Telefonează îndată după un doctor. Te aşteptam ca pe Dumnezeu să vii...

Stela simţi că i se taie picioarele de spaimă.

— Moare, Maria, mamă, strigă.

— Taci, şopti mama ei, nu vorbi aşa. Du-te repede şi cheamă doctorul. Are o criză de nervi, să-i spui să aducă ceva... o injecţie.

Stela alergă tremurînd. Nu îşi mai amintea numărul casei doctorului şi se uită speriată în cartea de telefon, dar în loc să vadă cifrele, printre lacrimi, vedea mereu faţa Mariei, palidă, cu ochii uşor întredeschişi, albi, gura încleştată şi frămîntarea trupului într-o caznă prea mare. Nu îşi închipuia că cineva pe care nu l-a călcat tramvaiul sau nu a căzut de la etaj, poate suferi aşa tare şi să se zbată astfel.

Deschise telefonul şi ceru numărul.

„Numai să nu moară pînă vine doctorul" se gîndea, închizînd telefonul, speriată. Hohoti mai tare. I se părea o prevestire rea logodna ei cu un om pe care Maria îl urăşte în aşa măsură. Îngenunche, împreună mîinile, îşi aplecă fruntea la pămînt.

„Te rog, te rog, Dumnezeule, vindecă pe Maria, să nu mai sufere Maria", se rugă, dar nu găsi puterea să făgăduiască despărțirea ei de Florin.

„Nu are nici un sens, își spuse, plîngînd, nu fac nici un rău dacă mă logodesc cu el. Îl iubesc. Nu se poate ca din pricina asta Maria să se fi îmbolnăvit. Maria îl urăște, dar cînd o să vadă că el nu este rău, cum crede ea, cînd o să vadă cît e de bun, că sînt fericită, o să se împace cu el".

Își aminti sărutarea lui Florin, o simțea pe buze ușoară ca o adiere și totuși caldă și adîncă. Se înfioră. „Îl iubesc", își mai zise și strînse mîinile mai tare.

„Vindec-o pe Maria, Doamne Dumnezeule, și dă-i și ei noroc, să fie și ea fericită, așa cum sînt eu".

CAPITOLUL XVI

Domnul Măneanu sosi, ca de obicei, tîrziu acasă, pe la două noaptea.

Frămîntarea casei se liniștise. Maria, cotropită de calmant, găsise o potolire adîncă în somn. Lîngă ea, pe o dormeză, servitoarea ațipise ; iar Stela, la ea în odaie, adormise și ea zdruncinată, obosită de tot ce se întîmplase în timpul acelei zile. Singură doamna Măneanu se zvîrcolea în pat. Îl aștepta pe bărbatul ei. O revoltă o ținea deșteaptă. Îl dușmănea. Știa că el petrece ca de obicei în oraș, indiferent unde, cu femei sau cu prieteni, dar în oraș, departe de casă, străin, sosind noaptea tîrziu, ca hoții, furișîndu-se în pat, neauzit și nevăzut de nimeni, dezbrăcîndu-se încet, lepădînd una cîte una hainele lui îmbîcsite de mirosul aspru al localurilor de noapte. A doua zi se va scula ea de dimineață și va începe ea aceeași furișală ca a lui noaptea, ca să nu-l deștepte pe el de data asta. Cînd cafeaua era gata, d-l Măneanu se scula și umbla de colo pînă colo, plimbîndu-se din odaie, la baie și de la baie, în odaie, cu halatul pe umeri, cu ochii umflați de somn, fața buhăită sub barba presată ca un strat murdar. Apoi, spălat proaspăt, îmbrăcat corect, pleca din nou, bărbierit. Cîteodată apărea pentru masa de prînz. Rar. Cînd era foarte obosit și voia să doarmă după-masă. Sosea cu cîte un pachețel luat de la o băcănie. Seara însă nu venea niciodată. Nu-l vedea nimeni, dar nici nu se mai gîndea nimeni să-l aștepte.

Asta de ani de zile. Obiceiul era atît de vechi, încît nu mai părea curios.

Dar în astă-seară lipsa lui i-o simțise revoltătoare. Atîtea lucruri noi se întîmplaseră, de care el nu știa și care totuși ea nu le putea păstra pentru ea singură. Trebuia să-i spună că Stela o să se mărite, că-i trebuie zestre. Trebuia să-i spună că Maria este bolnavă, că trebuie dusă la aer. Banii el îi dădea. În fiecare întîi și cincisprezece ale lunii, el da ce trebuia să mănînce cu toții. În schimbul acestei plăți, ele erau nevoite să primească viața așa cum i se păruse lui că este bine să o trăiască. Nu-i putea spune „să vii acasă", căci ar fi rîs batjocoritor, iar dacă i-ar fi spus că nu mai vor să suporte astfel de viață, surîsul ar fi fost și mai aspru, căci știa că de el depind toate în casă.

„Poate ar fi fost bine să fi dat barem fetelor o meserie rentabilă", suspină doamna Măneanu.

Auzi zgomot pe scări și îi recunoscu pasul. Instinctiv închise ochii ca de obicei cînd nu adormise încă.

Domnul Măneanu intră în odaie tiptil, deschizînd și închizînd ușa încet. Apoi, dibuind, merse pînă la masa de noapte alăturată patului lui. Cu grijă, ca și cum această grijă ar fi putut aduce o atenuare în intensitatea luminei, aprinse lampa *„veilleuse"* de pe noptieră. În odaie se risipi o lumină dulce, verde.

Doamna Măneanu se întoarse gemînd pe partea cealaltă. Se gîndea să nu-i spună nimic, să lase totul pe a doua zi, și atunci să-i vorbească aspru fără cuvinte multe, ca să înțeleagă și el că nimeni nu-l ia în seamă în casă și că toate se petrec în afara lui, că este un simplu străin, de la care iei o chirie sau leafă. Ce-i pasă lui că Maria e bolnavă? Sau ce-i pasă lui că Stela se va căsători? Totul se va rezuma în întrebarea mai mult sau mai puțin ascunsă: „Cît trebuie să dau?" Oare pentru ce mai venea acasă? Putea foarte bine să trimită prin străini ceea ce avea de dat. Pentru ce nu divorțase? Pentru ce venea totuși să doarmă sau să bolească acasă?

Gemu și se întoarse din nou pe partea cealaltă. El ascultă o clipă, i se părea că auzise geamăt. De obicei, cînd nu dormea, îi spunea noapte-bună, dar astă-seară ar fi dorit tare mult să nu strice liniștea și să se poată

culca fără să mai vorbească nimic. Dar geamătul se auzi din nou ostentativ.

— Nu dormi ? — întrebă încet, o încercare prudentă.

— Nu.

— Credeam că dormi.

Doamna Măneanu gemu mai tare și se răsuci din nou.

— S-a întîmplat cumva ceva sau ce ai ?

Nu primi nici un răspuns. Atunci dădu din umeri și continuă să se dezbrace. Cînd se descălță, pantoful îi scăpă din mîini și căzu pe parchet cu zgomot.

— Ai putea să faci mai puțin zgomot la ora asta, că scoli fetele.

— Bine, dragă... dar trebuie să mă dezbrac... nu pot sta îmbrăcat toată noaptea.

— Nu aveai decît să te culci unde ai mîncat.

Domnul Măneanu se uită uimit în jurul lui.

De ani de zile ea nu-i mai făcuse nici o observație. După furtuna scenelor violente, la început, o liniște deplină urmase. Dar văzînd că tace din nou, nu răspunse, și merse încet în baie. Se gîndi că poate ea va adormi în timpul ăsta. Cînd se întoarse i se păru că aude un plîns. Ascultă o clipă și într-adevăr desluși hohote înăbușite. Se apropie un pas, speriat :

— Valerio, ce s-a întîmplat ? Pentru ce nu vorbești ?

— Nu mai pot !... Sînt prea nenorocită !...

— Dar ce s-a întîmplat, dragă ? E cineva din casă bolnav ?

— Da, și Maria e bolnavă rău.

— Ce are ? — întrebă el cu o îngrijorare bruscă și remușcări stîngace.

— A avut o criză de nervi.

— Cum așa ? De ce ?

— Știu și eu ? Probabil că duce și ea o viață plăcută.

Domnul Măneanu tăcu obosit.

— Ce face acum ? — întrebă totuși.

— I-a făcut doctorul o injecție și la urmă a adormit. Doctorul spune că trebuie să schimbe cel puțin cîtva timp mediul, aerul.

— O s-o trimitem la aer, dacă e nevoie. Ai să te duci cu ea. O să căutăm să-i procurăm mai multe distracții. Știi foarte bine că întotdeauna am fost de pă-

rere să vă distrați cît se poate mai mult. Tocmai mă gîndeam pentru ce nu ați plecat anul acesta ca de obicei la băi.

— Ușor de zis !

— Puteți pleca și cu Stela, ea e mai veselă.

— Stela s-a logodit astăzi, nu poate pleca din București.

— Cu cine ? întrebă d-l Măneanu mirat.

— Cu locotenentul Negrea.

— Cine ?

— Locotenentul Florin Negrea. Nu-l cunoști.

Jenat, domnul Măneanu tăcu iar.

— Și ți se pare că e bine pentru ea... ?

— Parcă poți să știi ce e bine și ce nu ! Crezi că e bine dar o nimerești prost sau pe dos. Fiecare cu soarta lui. Nu ți-aș fi spus nimic, dacă nu era absolută nevoie. Cred că știi aceasta. Trebuie oricum să te vadă și pe tine, măcar odată, înainte de căsătorie și apoi îi trebuie fetii și cîte ceva de-ale casei. Trebuie să vorbim și despre zestre.

— Desigur, desigur...

— Vreau să știu cît vrei să-i dai ? Numai să te gîndești că nici cu prea puțin nu o să găsească o partidă bună, te previn.

— Zici că a găsit.

— O logodnă se poate și strica. Asta însă ar distruge-o pe Stela.

— Crezi... că-l iubește ?

— S-ar părea că da.

— Dar el ? Cum... dacă nu ar avea zestre... destulă...

— Da, da. Așa cum sînt azi timpurile nu se poate trăi din nimic, chiar dacă ești amorezat. Să încerce oricine, să nu dea nimic cui dă de obicei și crede că a iubit în mod dezinteresat și să vedem ce fel de dragoste mai găsește. Și apoi de ce să mai discutăm, probabil cunoști lucrurile astea din proprie experiență și apoi nici așa de săraci nu sîntem ca să nu-i putem da nimic.

— Desigur, spuse domnul Măneanu speriat de posibile aluzii la viața lui în afara casei.

— Îți repet : nu te-aș fi deranjat dacă nu era absolut necesar.

— Da, Da. Dar ce are Maria precis ?

— Nu știe nici doctorul. Vine mîine dimineață din nou, o să vedem atunci.

— Doarme acum ? Îi este mai bine ?

— Da, i-a făcut doctorul o injecție și a adormit.

— Bine... atunci... o să vorbim mîine... pentru Stela... și pentru Maria... în fine, om vedea ce este de făcut.

Se îndepărtă. Doamna Măneanu îl auzi cum se vîră în patul lui, care era așezat tocmai în partea cealaltă a odăii. După o clipă, domnul Măneanu stinse lumina. În odaie se făcu întuneric. Doamna Măneanu nu îl mai auzea deloc. În ea însă inima se zbătea violent, sîngele clocotea. Îi vorbise prea blînd, cu frică, nu îndrăznise să-i spună nimic din tot ce gîndea, din toată revolta, din toată ura. Ca de obicei, vorbise cu el ca și cum ar fi fost o vinovată în fața judecății. Iar el plecase de lîngă ea fără măcar să-i fi spus bună seara. Hohote o înecau. Își înfundă capul în pernă.

Plînsul ei se auzea deslușit în odaie. Îl auzea și el, dar cuprins de scîrbă pentru ea și pentru viața pe care o ducea, se stînse ghemotoc, ascuns în întuneric. Știa că pretutindeni e tolerat pentru că plătește. I-o spusese și ea : lucrul era adevărat. Se simțea singur și bătrîn. Plînsul femeii îi făcea rău. Se întoarse și își acoperi urechile cu plapuma ridicată sus.

„E imposibil altfel — gîndi — e absolut imposibil. E prea ordinară, prea simplă. Mă plictisește peste măsură. Nu se poate trăi altfel cu ea, nu mă pot purta altfel cu ea". Știa că cea mai mică încercare de blîndețe, de împăcare, ar fi răscolit trecutul, scene, pretenții. Le simțea toate agățîndu-se materiale de el, tîrîndu-l la fund, înecîndu-l în plictiseală și bătrînețe. În tot cazul, chiar plătită, totuși viața din oraș îi dădea mulțumiri. Se întoarse din nou pe partea cealaltă și își astupă mai tare urechile.

După cîteva clipe, obosit, adormi. Plînsul ei și suflarea lui sonoră se amestecară, se prinseră. Aveau același ritm.

CAPITOLUL XVII

Din pricina acestei crize de nervi, toată purtarea Mariei păru explicabilă. „Era bolnavă și noi nu știam" își repetau cu duioșie și remușcări Stela și doamna Măneanu, răsfățînd-o cu dragoste, iar Maria, legănată de cuvintele lor și mîinile lor, se lăsă să alunece spre o liniște absolut necesară. Peste cîteva zile va pleca la Sinaia. Va sta acolo atît cît va dori. Doamna Măneanu va veni s-o vadă. Va veni poate și tatăl ei, dacă va găsi o clipă liberă. Cît despre Stela și logodna ei, nu-i mai vorbi nimeni nimic.

Lui Florin Negrea îi anunțase Stela, chiar a doua zi, printr-o scrisoare, boala Mariei. Totodată îi mulțumea pentru niște flori trimise, o încercare înainte de a îndrăzni să vină chiar el.

„Maria e bolnavă. Are un șoc nervos — scria Stela. Trebuie neapărat să plece, să schimbe aerul. Mi-ar face plăcere ca poimîine, după-masă la cinci, să vii la noi. Pînă atunci..."

Florin Negrea răsuflă ușurat.

„Într-adevăr, se gîndi. Așa se explică totul. Și, se mai gîndi, am auzit că bolile astea de nervi te fac să-ți pierzi memoria. Au existat oameni care, dintr-un „șoc" au uitat și cum îi cheamă. Desigur că o să uite ce a fost între mine și ea. O boală care într-adevăr s-ar putea zice că vine la timp".

Maria rămase la Sinaia mai bine de o lună de zile. Între timp, cununia Stelei cu Florin Negrea se făcu. Totul îi era însă acum Mariei indiferent. Orice îi părea na-

tural. Scrisorile doamnei Măneanu veneau regulat cu tot felul de detalii imprecise și sfaturi lirice. Se vedea că este preocupată, grăbită, obosită, de croitorese, alergături, cumpărături. Scrisorile tatălui ei erau ponderate, căutate, scrise pe ton filozofic, blazat, literar și ironic. Stela scria sacadat, parcă alergînd.

Niciodată Maria nu-și mai putu aminti exact cum trecuseră cele șase săptămîni. O melancolie densă așezată pe o sănătate șubredă, o făcu să poată sta nemișcată ore întregi, zile întregi, aproape fără gînduri. În sobă era foc. Îl auzea pîlpîind. Cînd ieșea în stradă să se plimbe, aerul era rece, curat, mirosea a zăpadă. În București, cu cîteva zile înainte, cînd plecase, era cald încă, praf. Nu-și dădea seama dacă trecuseră cîteva luni, ori se întîmplase ceva care răsturnase totul și sosise iarna deodată, așa cum sosește o furtună pe un cer senin.

Gazda îi aducea de mîncare. Seara, venea și îi aprindea lampa. La ora asta i se părea necesar și de bună cuviință să stea cu Maria de vorbă. Îi povestea lucruri foarte intime, înroșindu-se, cerînd scuze. Dar Maria îi surîdea vag tot timpul, fără să poată înțelege șirul poveștii. Totul i se părea însă murdar și inutil. Pe urmă, proprietăreasa așeza patul pentru noapte. Aducea paharul cu lapte și pleca. Lucrul cel mai obositor însă și curios i se părea Mariei că zilele totuși nu se sfîrșiseră și că după fiecare noapte sosea o zi nouă, legată de cea de ieri, pe care trebuia s-o trăiască iar întreagă, plină de amintirea clătinată și totuși reală a ce a fost înainte.

Apoi află că Stela plecase în Italia cu Florin.

Într-o zi, o sîmbătă, veni tatăl ei s-o ia. A rămas cu ea o zi în Sinaia. Căuta ostentativ să fie foarte drăguț. Maria nu-l văzuse niciodată atît de spiritual, degajat, seducător, voind parcă să-i arate Mariei că nu-l cunoaște și că dacă de obicei e altfel nu e vina lui. Îl simțea străin ei, străin lor — fals, ironic, nepotolit. O vedea parcă pe doamna Măneanu rămasă acasă, simplă, bună, naivă, plictisitoare, fără tact — și nu-și putea da seama care din ei amîndoi e de vină — de neînțelegerea dintre ei, pentru ce oameni care s-au învoit nu se mai învoiesc și pentru ce totuși nu se despart și pentru ce, știind toate astea, totuși faptele își păstrează întreaga lor însemnătate.

CAPITOLUL XVIII

Găsi casa adîncită într-o liniște mortuară. Stela plecată, iar doamna Măneanu căznindu-se să pară veselă de plecarea fericită a Stelei, fără însă să poată învinge tristețea de a fi rămas singură. Maria asculta cu băgare de seamă tot ce-i spunea mama ei despre Stela. Totul striga fericirea Stelei, deplina ei fericire. Dar Maria știa pe ce lucruri se clădește o astfel de fericire. I se părea că aude un ecou a ceva de mult, trăit chiar de ea. Bărbatul Stelei fusese totuși și al ei. Doamna Măneanu observă paloarea Mariei și se opri.

— Poate ești obosită, avem tot timpul să vorbim de toate astea și altă dată, îi spuse îngrijorată.

Apoi, în zilele care urmară, casa, cu liniștea ei monotonă, o cuprinse amenințător. Nu îndrăznea să treacă nici dintr-o odaie într-alta, de teamă să nu găsească acolo mai multă liniște.

Își simțea sufletul jupuit de bucurii și durerea lui urîtă ca o boală care și-a pus mască înfricoșătoare peste fața pe care o roade. Nu vedea nici un fel de posibilitate de a-și schimba vreodată soarta. Totuși, un dor imens de viață o măcina. Nu îndrăznea să iasă în oraș. I se părea că viața aceea plină de mișunării nu vrea să o primească. Va umbla pe străzi fără rost. Nu voia să meargă la nimeni. Nu voia să fie întrebată nimic. Nu voia să vadă nici privirile oamenilor, care ostentativ nu întreabă nimic. Apoi, mai știa că oriunde s-ar fi dus, seara va trebui să se întoarcă din nou acasă, în aceeași viață.

Totuşi, după cîteva zile, înăbuşindu-se, se îmbrăcă să plece. Se uită în oglindă şi i se păru că s-a urîţit. Plecă greu. Înainte de a ieşi, merse pînă la mama ei.

— Vezi să nu răceşti — îi spuse şi o privi atentă.

— Am luat haina de blană.

— Să nu vii prea tîrziu. Unde vrei să mergi ?

— Nicăieri. Numai aşa, pe străzi, ca să fac puţină mişcare.

— Bine.

— La revedere, mamă.

Doamnei Măneanu nu-i plăcea cum arăta Maria. Se vedea că nu mai este bolnavă, dar pe cît era înainte de nervoasă şi de nepotolită acum o lună, pe atît părea acum de indiferentă, plictisită. „Numai de nu ar face vreo altă boală. Ar trebui să se îngraşe niţel".

Afară, Maria se lovi de un aer rece, îngheţat, de cristal.

Zăpada adunată tivea trotuarul cu un dîmb alb, înalt de aproape jumătate de metru. Copiii căutau lunecuşuri ca să se joace.

Cînd a ajuns în bulevardul Elisabeta, găsi lume multă care umbla repede, grăbindu-se parcă spre lucruri ştiute, precise, întîlniri date.

Maria se tîrî fără rost. Nu cunoştea pe nimeni. Nu o aştepta nimeni. Umbla încet pe drum şi îşi dădea seama că tot ce se întîmplase în ultimul timp o izolase complet de viaţă. Se simţea străină de toată lumea, indiferentă de tot ce s-ar putea vorbi cu acei oameni. Nu ar fi găsit nici un cuvînt de spus. Nu mai ştia nimic din tot ce se întîmplase pe pămînt. Cărţile şi gazetele pe care le citea rămîneau cu un înţeles de suprafaţă, aşa, ca lucrurile pe care le citeşti înainte de a adormi. Avea impresia că se întoarce, fără ştirea nimănui, dintr-o călătorie de pe un pămînt pustiit de oameni.

Maşinal, se îndreptă către Cişmigiu. Intră în grădină. Singurătatea o durea, o durea în trup, cum te doare dacă îl ţii strîmb sau lovit. Îl plimba, ca să-l potolească, dar sufletul tremura îngrozit că va trece viaţa inutilă. Simţea o imensă nevoie de blîndeţe, de mîngîiere. Ar fi vrut ca din mulţimea oamenilor străzii, cineva să se oprească şi, ca şi cînd s-ar fi cunoscut de mult, să meargă îm-

preună, unul lîngă altul, spre lucruri noi, bune. Simțea nevoia unui trup viu și cald, alături ei, cineva care să-i vorbească despre ea. Cu fiecare pas știa din ce în ce mai bine că va trebui să se întoarcă acasă fără să fi găsit pe nimeni, fără să se fi schimbat nimic. Apoi iar zile de-a rîndul identice.

„Totuși, viața întreagă nu poate trece așa — își spunea — trebuie să se întîmple și ceva mai bine", dar se simțea obosită și presimțea vag, mai mult o amintire a trecutului, că ceea ce vine poate să fie tot prost și fără sens.

Se întîlni cu pictorul George Veroniade. Nu-l mai văzuse și nici nu mai auzise nimic de el din după-masa aceea în care, isteric, își zgîriase brațul. De departe nu-l recunoscu, dar îi amintea perfect o siluetă știută. Căuta să-și precizeze cine este. Cînd văzu că cel ce se apropie se uită insistent, crezu că ea îi atrăsese atenția prin privirea ei prea cercetătoare, indiscretă. Dar cel ce se apropia îi surîse. Atunci îl recunoscu. Era într-adevăr George Veroniade.

— Duduia Maria !

Fața i se lumină. Privirea lui trădă o bucurie vie, nestăpînită, emoție. Maria se simți deodată învăluită de căldura întîlnirii, de bucuria lui. Veroniade o privea ca și cum pe ea ar fi căutat-o, pe ea ar fi așteptat-o. Maria se emoționă în fața acestei lumini bruște, neașteptate. Se stăpîni, fiindu-i frică de ridicol, dar George Veroniade, aplecat, îi căuta fața.

— Ai slăbit.

— Puțin.

— Destul. Ai fost bolnavă ?

Maria făcu semn că da. Își simțea glasul tremurînd. El o privi și mai adînc. Văzu în ochii ei spaimă. Într-o mișcare de impulsivă generozitate, îi luă amîndouă mîinile și o atrase spre el :

— Ce e ? — întrebă îngrijorat, cald.

— Nimic — se zbătu Maria — nimic, dar nu se mai putu stăpîni și izbucni în plîns.

Îl simțea lîngă ea, mai înalt decît ea, mai puternic. Hohoti într-o nemăsurată delăsare. Speriat, Veroniade o strînse, o ocroti.

— Nu, nu — îi spunea — nu trebuie plîns...

Trecătorii îi priveau. George Veroniade îi ascundea fața, o întorcea așa încît să nu fie văzută, recunoscută poate. Maria se simți apoi dusă. Se lăsă fără voință. Hohotea.

Acum era într-un automobil închis, care luneca repede în lungul străzilor. Se simți ridicată în brațe, mîngîiată, fața acoperită de sărutări. Se zbătu.

— Te iubesc — îi spuse el — te iubesc de mult... Te iubesc...

— Nu, nu — șoptea Maria speriată — nu se poate.

— Te iubesc... întotdeauna te-am iubit...

— Vreau acasă.

— Așa nu poți merge acasă. E imposibil... Trebuie să te liniștești mai întîi. Vino la mine. Ai să iei un ceai. Ai să te liniștești.

Maria tresări.

— Nu e rău dacă vii. Ai nevoie să te odihnești, să te reculegi. Așa nu poți merge acasă. În automobil e frig. Ești încălzită, ai să răcești. E imprudent. Ești slăbită. Îți făgăduiesc că va fi așa cum dorești. Știi prea bine că poți avea încredere în mine. Da? Vino, te rog, vino. O să-ți fie mult mai bine.

Maria nu răspunse. Îi era groază să rămînă iar singură. Se lăsă dusă.

Pînă la el acasă, Veroniade o ținu în brațe, iar el mîngîind-o ca pe un copil. Era tăcut.

La el acasă o îngriji, o înveli. Îi dădu ceai fierbinte, îi ceru voie să pună rom mai mult, ca și cum și în asta Maria ar fi putut găsi ceva de spus, așeză lemne pe foc. Cu o batistă mare, albă, îi șterse urmele lacrimilor de pe față. Maria era stingherită de atîtea atenții, ca orice om sensibil cînd știe că nu va putea înapoia cu nimic ceea ce i se dă.

Veroniade se așeză jos la picioarele ei, îi luă mîna. Avea o privire simplă de animal credincios.

— Te iubesc, te-am iubit de la început. De aceea am căutat să nu mai viu la dumneata... Înțelesesem că îl iubești pe Lucian Panu... că te iubește.

Văzu din nou spaimă în ochii Mariei.

— ...Nu, nu vreau să știu nimic. Nu voi spune nimic... dar dacă ai ști cîtă bucurie am că te-am întîlnit! Poate vreodată am crezut... am așteptat, să ai nevoie de mine... să ne întîlnim... să vii... Acum ai nevoie să te odihnești. Oricînd poți veni la mine. Îmi poți cere orice... Aș fi atît de fericit... să pot face într-adevăr ceva pentru dumneata, ceva care într-adevăr să-ți facă plăcere, o bucurie... mai ales să nu mai plîngi atît de tare!...

Maria se lăsă legănată. Nu înțelegea bine ce îi spune, de ce îi spune toate lucrurile astea, cum a ajuns să-i vorbească astfel, dar cuvintele îi făceau bine. Toate puteau să fie într-adevăr atît de bine! Zbuciumul nu avea nici un sens. În odaie era liniște. Focul aprins în sobă pîlpîia ca într-un decor de teatru. Odaia asta necunoscută și unde fusese primită ca într-un loc unde de mult era așteptată... Trupul tînăr chema viața, bucuria. Totul se întîmplase așa cum dorise în stradă. O azvîrlire bruscă într-o viață nouă...

— Dacă ai ști ce făcută ești ca să fii fericită... iubită...

Îi sărută mîna lung, repetat, cu buze moi, calde. Își îngropă fața în mîinile ei și de acolo încă șoptea aceleași cuvinte legănătoare și aprinse.

Maria îi răspunse printr-o strîngere ușoară, obosită, inconștientă a mîinilor. George Veroniade o cuprindea din ce în ce mai mult. Acum era lîngă ea, aproape. Maria căută să se stăpînească, să rămînă rece.

— Gata, gata, șoptea, dar mîngîierile se precizau, luau avînt. Și Maria văzu lîngă ea privirea aceea care a uitat totul, în afara dorinței.

„Sînt clipe cînd poți uita totul" — își spuse Maria și închise ochii.

Din fundul trupului setea deșteptată strigă, se înălță. Deodată se lipi de Veroniade. Era unul în brațele celuilalt. Cuvintele încetară.

„Nu îl voi putea iubi niciodată — se gîndi încă, deslușit — și dacă cedez, va fi scîrba aceea intolerabilă după aceea" — și își dădea seama că ar trebui să știe precis aceasta și omul care șoptea «te iubesc», dar Maria nu

găsea nici puterea să se rupă amețelii, nici puterea de a vorbi. Trupul chema mîngîierile bărbatului, cu însetare. Înspăimîntată de ce face, Maria se legă mai tare de el, și căută în mîngîieri o sfărîmare totală a gîndurilor.

Dorința se zbătu între ei ca și cum hotărîse să distrugă ceva ce se ascunsese între ei... sclipiri de dureroasă încercare, cînd, simțind că sînt străini s-au căutat inutil unul pe altul. Veroniade înțelegea că nu are în brațe decît un trup însetat de viață și înspăimîntat de zădărnicia gesturilor. Totuși, pentru cîteva clipe, gîndurile fură într-adevăr înfrînte, iar lumea întreagă se mărgini între ei doi. Dorința cuprinsese totul, se înălță în unitatea înțelegerii.

Tăcerea apoi a fost făcută din lașitatea privirilor care se ascund.

— Maria, te iubesc — șopti Veroniade, vrînd să găsească o izbăvire, dar ea surîse blînd, ca și cum nimic nu mai avea importanță.

Apoi, Maria se gîndi că dacă ar putea plînge, ar fi bine. Lacrimile ar fi ușurat clipa, dar nu putea plînge, căci trupului destins îi era bine. O liniște îl țintuia locului, fără gesturi, fără cuvinte, fără recunoștință, fără ură, animalic.

„În definitiv — se gîndi Maria — ceea ce s-a întîmplat trebuia să se întîmple, iar scîrba nu este așa mare pe cît o așteptam. E suportabilă".

În sobă, focul pîlpîia încă de sfîrșit.

George Veroniade căuta să nu gîndească, să mențină amețeala și să se bucure de ce se întîmplase, dar se simțea amar în suflet. Maria era lîngă el, străină lui.

„Nu trebuia să fac ce am făcut. Dacă a plîns în stradă, înseamnă că s-a despărțit de Lucian Panu, desigur, dar înseamnă că îl mai iubește încă. A venit la mine într-o clipă de disperare și mi s-a dat, ca să uite. Acum, probabil că îi este scîrbă de ce a făcut, îi este scîrbă de mine. Dacă nu aș iubi-o, poate m-aș bucura de cele întîmplate. Orgoliul și o gelozie stupidă îmi strică însă toată bucuria".

Maria deschise ochii și îl văzu pe George Veroniade alături de ea, cu ochii închiși, nemișcat. Pe fața lui îngustă, barba crescută, așeza o umbră cenușie. Porii pe

aripile nasului erau dilatați, iar ochii, cu gene scurte, decolorate, cu pleoape prea mari și tremurătoare, dădeau ceva trist feței.

Niciodată Maria nu-și închipuise că este atîta deosebire în aceeași față văzută de aproape și de departe. Omul acesta de lîngă ea îi era străin, complet străin. Nu-l recunoștea. Nu știa cine e. Atît de străin încît, dacă ar fi observat că este mort, nu s-ar fi schimbat nimic în viața ei. Totuși, fusese a omului acestuia. Ceea ce corpul ei putea simți mai puternic fusese dezlănțuit de omul acesta. Mîinile astea indiferente, anoste de atîta indiferență, o mîngîiaseră și trupul ei tresărise sub mîngîierile lor. Acum putea ieși în stradă și cu oricine să repete gestul și exaltarea trupului. Un om indiferent care putea să nu-i cunoască numele și apoi să nu-l mai vadă niciodată. Același lucru îl făcuse și cu Florin Negrea, numai că, neînvățată încă cu astfel de gesturi, lucrul fusese mai trist, mai inutil și totul lipsit de plăcere, dureros. Mîine va fi însă cu atît mai ușor, cu oricine...

— Ești dragă — șopti Veroniade mai mult ca pentru el, și rămase cu ochii închiși, acoperiți de aceleași pleoape obosite și tremurătoare.

Maria simți o sfîrșire lungă în tot trupul. Văzu mîinile lui Veroniade care se întinseseră ca să o caute, dar ea se trase, ferindu-se.

— Să nu fii supărată, va fi cum dorești. Ți-am spus că poți cere orice.

Maria izbucni.

— Cum orice? Cum ce vreau? Parcă se poate cum vrem?

George Veroniade deschise ochii, o privi și tăcu.

— La ce bun ipocrizii — continuă Maria cu exasperare, la ce bun inutilități jenante! Știai prea bine, chiar din stradă, că va fi așa, că nu se poate altfel.

— Nu știam.

— Cu atît mai rău.

— Mario!

Dar Maria se rușină. Nu era nimeni de vină. Se prea putea ca Veroniade să fi fost de bună-credință. Instinctelor nu le trebuie premeditări. Fusese și el luat de același avînt, chemat de aceeași dorință ca și a ei. Și apoi

lucrurile astea nu au atîta importanță. Se întîmplă pentru că trebuie să se întîmple. „Ce atîtea mofturi, duduiță, pentru atîta lucru!“ — spusese Florin Negrea atunci... Și pentru că Veroniade, delicat, nu supără, nu lovește, caută ea cu dinadinsul jignirea? Într-adevăr, nu se întîmplase nimic extraordinar. Viața trebuie primită așa cum e.

Încet luă mîna bărbatului pentru o împăcare. Veroniade nu arătă decît o ironică uimire față de gestul Mariei. Părea deprimat.

— Acum cîteva luni — spuse — am avut puterea să nu mai vin la dumneata, cînd am văzut că încep să te iubesc, pe cînd erai îndrăgostită de doctorul Lucian Panu. Adineaori am înțeles imediat că vei fi supărată pe mine. Îți cer iertare...

„Ce lucruri inutile“ — gîndi Maria. Rîse încet, obosită, și rămase nemișcată, lipită de trupul lui.

— Acum că ne-am întîlnit fără voia noastră, lucrurile care s-au întîmplat nu trebuie să aibă nici o importanță...

— Desigur, desigur... — rîse Maria, același rîs.

— Nu, nu așa. Vreau să spun că nu trebuie să te simți jignită pentru ce a fost. Dacă ți-am spus că te iubesc, nu am făcut-o din obișnuință profesională. Poate că destăinuirea mea să-ți pară ridicolă, dar prefer să fiu ridicol decît să te las să crezi altceva decît ce a fost. E adevărat, te iubesc. Te rog să mă crezi. Asta în ceea ce mă privește pe mine, și de aceea era poate mai cuminte să nu fi făcut ce am făcut... Iar în ce te privește, nu ai făcut nimic rău, chiar dacă ai greșit față de sentimentele dumitale față de altcineva. Te-am găsit plîngînd în stradă. Asta înseamnă că cel pe care îl iubești, merită să cauți să scapi de el, de amintirea lui, prin orice mijloc. Nu oricine are puterea să uite stînd singur. În orice caz, nu trebuie adăugat nimic urît prin neîncredere, dubiu, față de mine — Veroniade făcu o pauză și pe urmă adăugă cu acel surîs trist și ironic totodată, care răsărea pe fața lui de cîte ori simțea că sentimentele lui depășesc măsura și nu vor fi înțelese: — Poate nu ar fi fost rău pentru nici unul din noi ca întîmplarea asta să ne fi apropiat. Și unul și altul avem nevoie...

„Vorbește ca în romane — gîndi Maria și îi recunoștea glasul din după-masa aceea cînd explicase pentru ce nu poți înțelege mizeria și foamea, dacă rabzi voit. Același ton liniștit, ca și cînd ar fi căutat să desluşească o temă dată, oricare, indiferent, la un examen. Un ton pe care îl putea întrebuința parcă în absolut orice împrejurare din viață, ca și cum toate ar fi fost dinainte știute și apoi simplu recunoscute.

Maria se sculă de lîngă el. Se așeză pe un scaun. În fața ei era o oglindă. Acum nu i se mai părea că este urîtă, ci dimpotrivă. „E totuși mai bine, într-adevăr, că ne-am întîlnit, are dreptate. Aveam nevoie să mi se pară, fie chiar pentru o după-masă, că nu sînt singură. Acum o să-mi fie poate ceva mai ușor acasă. Am să am la ce să mă gîndesc, ceva nou dacă nu ceva frumos. Se simțea ușoară, o liniște trupească bine definită, a echilibrului, o revenire a sănătății parcă.

— ...După cît mi se pare — continuă Veroniade, stînd tot nemișcat pe canapea — singură nu poți trăi. Singurătatea te apasă ca o spaimă și, pe de altă parte, oamenii desigur te supără... Ești într-o stare de nervi periculoasă. Poți face imprudențe mari.

— Cine, eu ?

Cuvintele lui o aruncară în trecut. Se simți nesigură, mintea clătinată pe o muche periculoasă de febrilitate.

— Nu-ți dai seama că adineauri, cînd te-am întîlnit în stradă, ieșiseși ca să cauți un om ? Or, e fatal că oamenii pe care ai să-i întîlnești în stradă să nu te mulțumească. E poate totuși, din unele puncte de vedere, bine că m-ai întîlnit pe mine, cu toată nemulțumirea.

Maria se simțea înjosită, dar nu avea ce răspunde, căci, într-adevăr, recunoștea că ieșise în stradă ca să caute pe cineva, deci în stare de orice nebunie.

— Voi avea puterea să stau în casă și să nu caut — șopti cu un glas de copil certat.

— E imposibil. E o exasperare în dumneata, care nu îți dă pace... Nu știu ce ți s-a întîmplat, ce fel de dezilluzie, dar... Și apoi, poate că ești prea făcută pentru dragoste ca să admiți ca timpul să treacă fără dragoste. Și asta se poate.

Din celălalt colț al odăii, departe de el, Maria îl recunoștea acum pe Veroniade cel dinainte, cel în fața căruia plînsese, căutase adăpost, mîngîiere.

— Și totuși, cred că nu îți închipui că voi face și cu altcineva ce am făcut cu dumneata.

Știa că minte, dar dorea negarea acestui lucru de necrezut: că ea, e, într-adevăr, în stare să meargă cu primul venit și să se dea lui din plictiseală. Știa că după cele ce se întîmplaseră cu Florin Negrea și scîrba ce urmase, ar fi trebuit ca într-adevăr scîrba să întreacă totul și să împiedice repetarea gestului.

— Eu îți sînt tot atît de străin ca oricine altul — răspunse Veroniade și surîse iar, trist.

Maria clocoti. În definitiv, ce va face, o privește pe ea, pe nimeni altcineva.

— Pentru ce cauți să mă jignești?

— Nu caut să te jignesc cu nimic, dimpotrivă. Îți spun numai ce ești în stare să faci. E mai bine să-ți spun.

— Știu ce sînt în stare să fac și nu am obiceiul să învinuiesc pe nimeni de ceea ce fac. Nu este nevoie să ne învinuim și nici să ne cerem reciproc iertare pentru cele întîmplate.

„Pentru ce niciodată în fața lui Sașa nu am îndrăznit să vorbesc deslușit, iar față de omul acesta, care nu mi-a făcut nimic rău, caut cuvinte care ar putea să-l jignească?“ — se întrebă Maria, dar nu mai avu timpul să gîndească mai departe. Veroniade vorbea din nou.

— Eu voiam pur și simplu să știi unele lucruri pe care nu îndrăzneam să ți le spun fățiș, dar văd că e mai bine să nu înconjur. Pentru că eu cred că nu poți sta singură, voiam să-ți spun că eu totuși sînt mai puțin făcut să te jignesc, ori să te supăr cu ceva, decît un altul. Că aici, la mine... Eu... Ei da, vreau să știi că la mine poți veni oricînd, chiar dacă ai vrea să găsești în mine numai un prieten.

— E atît de inutil totul — șopti Maria, într-o imensă delăsare și îmblînzire. I se umeziră ochii.

— Totuși... oricînd... Te voi aștepta din nou, Mario.

— Iubesc pe altcineva, spuse brusc Maria. Ținea capul plecat spre pămînt cu încăpățînare.

— Se poate, dar am văzut că plîngeai în stradă.
— Totuşi, iubesc.
Veroniade întrebă fără a o privi :
— Pe Lucian Panu ?
— Nu... pe altcineva.
— Dacă nu vrei să spui, nu trebuie să minţi. E mai simplu.
— Nu mint.
— Atunci, ce a fost cu doctorul Panu ?
Maria se înroşi.
— Nu a fost nimic.
— Nimic ?
— Nu, nimic.
— Totuşi, ce am văzut eu nu mă poate înşela. Aşa cum te privea şi apoi gelozia lui din după-masa aceea cînd ai cochetat cu locotenentul Florin era deslușită. De aceea am hotărît să nu mai vin la voi în casă. Am avut deplina convingere că te iubeşte.
— Nu, nu — încercă Maria — nu... el...
Şi deodată i se păru de necrezut, de neînţeles ce făcuse cu Lucian Panu, cum îl gonise, inexplicabil totul. Absolut de neînţeles. O revoltă îi tremură în suflet. De vină fusese Florin Negrea, numai el... sau poate Saşa... sau poate ea... Totuşi, îl gonise...
— Pe Lucian Panu îl mai vezi ? — întrebă iar Veroniade, îndreptînd acum o privire atentă asupra Mariei.
— Nu.
— De ce ?
— Aşa.
— V-aţi despărţit ?
— Nu ne puteam despărţi dacă nu am fost împreună.
— Florin Negrea e căsătorit cu sora dumitale, nu-i aşa ?
— Da.
— Ai fost îndrăgostită de el ?
— Cine, eu ?
Scîrba fusese înlocuită printr-un dispreţ desăvîrşit.
— E o lichea — spuse Maria după o pauză.
— Da, probabil. Dar nu ai răspuns la întrebarea mea.

— Întrebarea nu are sens — spuse Maria cu răceală.
— Iar cel pe care îl iubeşti cine e ?
— Doreşti destăinuiri complete ?
— Desigur.
— E avocatul Alexandru Velescu.
— A, da !
— Îl cunoşti ?
— Nu eu. Dar Angela îl cunoaşte. Vorbea cu Niki de el.
— Da, ştiu, de aceea nu voiam să-ţi spun numele lui... La Angela l-am cunoscut.
— Ai fost mult timp cu el ? Acum Veroniade vorbea încet, rar.
— Aproape un an.
— Pentru ce v-aţi despărţit ?
— Probabil pentru că nu mă mai iubea.
Maria rîse stîngaci.
— V-aţi despărţit de mult ?
— De trei luni.
— Nu crezi că se va reîntoarce ?
— Nu, nu cred. Nu am crezut nici un moment asta.
— Şi spui că îl mai iubeşti încă ?
— Da.
— Nu crezi că ţi se pare ?
— Nu.
Veroniade se gîndi, apoi o privi cu multă seriozitate.
— A lui Lucian Panu ai fost ?
— Nu.
— De ce ?
— Nu ştiu.
Veroniade o privea cu o atenţie din ce în ce mai minuţioasă.
— Cu ce te ocupi toată ziua ? — întrebă după o pauză mai lungă.
— Cu nimic, spuse Maria înălţînd din umeri cu enervare.
— N-o să-ţi pară mai tîrziu rău de timpul ăsta ?
— Nu.
— Am mai multă experienţă ca dumneata. Te asigur că judeci greşit.

— Nu judec, așa simt.
— Și cît timp vei trăi așa ?
— Nu știu.
— Ți-ai dat licența ?
— Nu, am fost bolnavă, am întrerupt.
— N-ai putea să faci un efort și să-ți schimbi viața ?
— Nu.
— Nu vrei, sau nu poți ?
— Nu pot.
— Eu cred că nu vrei.
— Se poate. E indiferent. E tot una.
Se priviră din nou.
— Poate că ar fi bine să te stăpînești mai mult.
— Cînd este nevoie, știu să mă stăpînesc.
Maria își aminti despărțirea ei de Sașa.
— Nu m-am înjosit niciodată — continuă.
Își aminti de Florin Negrea. Tăcu.
— În tot cazul, adăugă repede, nu regret nimic și mai ales nu învinuiesc pe nimeni.
— Da, dar pur și simplu îți strici viața și probabil pentru cineva care nu merită.
— Da, poate, spuse Maria, dar își dădu seama că era un lucru la care nu se gîndise încă niciodată. Îl revăzu pe Sașa, înalt, cu umerii largi, cu glasul stăpîn, îndepărtîndu-se, rupîndu-se de lîngă ea. Sfîșierea despărțirii i se prelungi din nou în trup, alunecînd pe o rană nevindecată. Viziunea, durerea, întrecu gîndurile.
— E tot una dacă merită sau nu. Îl iubesc.
— Nu, nu este chiar așa de indiferent.
— Cînd mă voi vindeca, voi gîndi ca dumneata.
— Nimic nu garantează că nu vei duce boala asta toată viața. Sînt unele firi predispuse.
Maria se înspăimîntă. Într-adevăr, nimic nu garanta că boala nu va dura toată viața. Dar pentru ce îi vorbește omul acesta astfel ? Adineauri reușise aproape să uite totul. Acum, conștiința inutilității aducea o creștere insuportabilă a inutilului. Toată viața. Și gol totul. Odaia asta străină și omul acesta culcat pe o canapea unde fusese și ea trîntită alături lui... Sașa cu alte femei și pentru totdeauna plecat.
— Trebuie să plec...

Glasul Mariei era speriat.

— Nu, nu pleci încă.

Veroniade sări de pe canapea și începu să-și așeze grăbit părul lui prea moale ca la copiii anemici. Îmbrăcă cu aceeași grabă speriată un halat lung și larg. Părea înalt și slab.

— Iartă-mă dacă am vorbit lucruri dezagreabile. Nu m-am gîndit decît la dumneata. Aș fi vrut să te ajut. Nu vreau să pleci acum, să rămîi cu o impresie rea. Mai stai. Ai să mai iei o ceașcă cu ceai. Da? Te rog, nu se știe, poate tot ai să mai vii aici...

Surîse iar surîsul trist...

Privirile li se întîlniră. Veroniade se apropie de Maria. O luă de umeri cu un gest cald, învăluitor. Se aplecă spre ea, dar Maria imperceptibil se retrase, Veroniade o lăsă imediat. Mîinile îi căzură ostentativ, inutile, de-a lungul trupului. Se îndreptă către masa unde era pregătit ceaiul. Maria rămase locului. Se simțea stingherită pentru că îl respinsese astfel pe Veroniade, și toată încrederea și bucuria lui.

Apoi au băut ceaiul în tăcere.

Furișînd privirile, Maria se uita în jurul ei. Odaia avea un ton de resemnare tăcută, înăbușitoare, de sfîrșit. Pe pereți, picturile, fără să fie lipsite de talent, aveau ceva migălos, de caznă voită, lipsită cu totul de vreo abundență interioară, lucrate cu aceeași resemnare răbdătoare ca și glasul lui Veroniade, făcute din același material lent, al unei oboseli blînde, a surîsului trist.

„Nu îl voi putea iubi niciodată, își repetă Maria. E absolut imposibil, niciodată nu-l voi putea iubi. Totul e inutil".

Veroniade turna încet, cu băgare de seamă, ceai în ceașca Mariei. Părea conștient că ceașca e a Mariei, că Maria va așeza buzele pe ea. Maria îl simțea supus, însetat de sentiment, suferind o așteptare tot atît de intensă ca a ei. Maria știa că dacă l-ar privi cu o privire în care s-ar cuprinde căldură, el ar fi primit o zdruncinare din acelea care usucă inima de sînge. Pentru el, această privire ar fi fost egală cu împlinirea unei minuni așteptate. Dar așteptările lor, fiecare alta, îi despărțeau.

— Cu o bucată de zahăr, și puțină lămîie, nu-i așa, ca adineauri ? întrebă Veroniade înălțînd brusc o privire generoasă, caldă, resemnată.

— Da.

„Pentru nimic în lume nu trebuie să mai vin aici, își spuse Maria, cuprinsă din nou de liniștea odăii, de bunătatea bărbatului care cerea să o ocrotească. Pentru nimic în lume. Nu poate să iasă nimic bun, absolut nimic. Trebuie să am puterea să nu mai vin. E datoria mea să nu mai vin".

S-au despărțit vrînd să pară liniștiți, căutînd să surîdă prietenos. Totul părea sfîrșit pentru totdeauna.

— Poate, totuși, ai să mai vii, șopti Veroniade în clipa în care mîinile se despărțeau. Aplecase capul și părea gata să primească o lovitură.

— Nu, îi spuse Maria, niciodată.

CAPITOLUL XIX

Maria se întoarse acasă. Nu lipsise cu totul decît ceva mai mult de două ceasuri. Nu regreta nimic din cele întîmplate. Nu știa însă ce va face mîine, poimîine...

„Oricînd poți veni la mine", repetase insistent Veroniade. O insinuare, o dorință și poate o concluzie, căci într-adevăr, ce va face singură ? Și totuși, pentru nimic în lume nu trebuia să mai meargă la el. O reîntoarcere acolo însemna primirea unei astfel de vieți. Resemnarea.

„Ești făcută prea pentru dragoste ca să poți trăi fără dragoste". „Nu poți sta singură". Dar pentru ce îl gonise pe Lucian Panu, fiindu-i frică de dragoste, dacă lîngă un om pe care nu-l poate iubi nu vrea să stea, și dacă fără dragoste nu se poate ?

Dacă nu se omorîse nu era totuși mai ușor să rabde durerea adusă de o nouă dragoste decît să stea în sterilitatea asta completă de sentiment sau lîngă un om care îi este indiferent ? E oare preferabil să suferi decît să trăiești o viață moartă ? Dar suferință era în orice caz. Acum nu mai căuta decît felul suferinței. Atît rămînea : alegerea.

Mariei îi era dor. Cu gust de sînge cald în gît. Dor de viață. Așa era într-o îndepărtare vagă, și tot acolo în acea ceață a unor dorințe nelămurite, irealizabile, îl întîlnea și pe Lucian, plecat și el.

Maria merse în odaia în care se afla telefonul. Se apropie încet. Luă cartea și căută casa lui Lucian. Privi telefonul cu teamă.

De nenumărate ori, de cînd se despărțise de Sașa, dorise să ceară casa lui și apoi, după ce i-ar fi auzit glasul — doar să-i audă glasul — să închidă. Dar inima îi bătuse de atîtea ori violent, în fiecare încercare și niciodată nu îndrăznise să facă gestul. Era intolerabil, gust de cenușă, o împiedica. Știa numărul pe dinafară. Atît, simplu, și i-ar fi auzit glasul... Sașa.

Maria luă telefonul și încet, cu glas chinuit, ceru casa lui Lucian Panu.

De dincolo, ireal, îi răspunse un glas. Maria îl recunoscu. Era Lucian.

— Alo, da ?

Inima Mariei bătea violent. Gîtul îi era uscat. Șopti înăbușit :

— Lucian !

Niciodată nu-i spusese pe nume. Niciodată. Nu o va recunoaște.

— Da ! Alo ! Cine ? Alo ?

Și telefonul lui rămînea deschis, parcă viu, atent, vibrant. Maria însă închise încet telefonul. Nu putea depăși teama. Era peste putință. Se simțea sosită dintr-o odaie străină, din sărutări străine, Gigi Veroniade încă prezent în ea. „Ești în stare de orice. Ai ieșit în stradă să cauți un om", îi spusese Veroniade. „Voi avea puterea să stau în casă și să nu caut", răspunsese Maria. Dar abia trecuseră cîteva clipe și căuta din nou un om.

Maria își ascunse obrazul în mîini. Rămase nemișcată.

CAPITOLUL XX

Lucian închise telefonul apăsat, cu o violență concentrată.

„Ce stupid, spuse. Sînt complet stupid".

O revoltă crescu în el.

„Nu vreau să mă mai gîndesc la ea. Nu vreau. E stupid. Totul s-a terminat, mi-a spus-o desluşit. Tot ce a fost, a fost fără sens. Şi exaltarea mea şi purtarea ei. Nu trebuia să permit să se întîmple lucruri fără sens. Trebuia să-mi dau seama de la început că „nenorocirea" pe care o simțeam sosind nu era decît demența şi slăbiciunea mea. „Coup de foudre" ? Şi cu cîtă exaltare am primit întîlnirea noastră, şi cu cîtă nebunie a stricat-o. Într-adevăr, am pus amîndoi forțe egale !"

Lucian se trînti pe divan, închise ochii, apoi încet se trase mai în lături şi lăsă un loc gol lîngă el. Cu mîna căută perna. Mîna părea că mîngîie. Şopti... „Mario !" Violent se întoarse cu tot corpul asupra locului rămas gol. Rămase nemişcat. Nu înțelegea de ce e singur, de ce a plecat de lîngă ea.

Se sculă şi începu din nou să umble de colo-colo.

„Nu-mi este suficient, nu mă poate linişti să mă gîndesc că din partea ei a fost «demență». Care demență ? Nu cunosc nici o demență de felul acesta. Ce a vrut cu mine ? Cu un om de care îți este scîrbă sau îți este indiferent nu astfel te porți. În tot cazul nu era necesară scena despărțirii".

Şi o revăzu pe Maria palidă, cu ochii arzînd şi mai ales mîinile cu tremurarea uşoară, inconştientă. Şi faţa aceea nimicită de o aprindere uscată...

O grijă violentă îl răscoli. „Nenorocirea" pîndea din nou, era aici, se întîmplase. Erau în jurul lui strigăte de deznădejde, iar strigătelor nu le răspunsese. Plecase fără să întoarcă privirea către glasul care stingea cuvintele: „nu am nevoie de nimeni", cu aceeaşi tremurare ca a mîinilor, care doreau ajutor. Şi el nu răspunsese din orgoliu, pentru că glasul se încăpăţînase să strige „nu am nevoie de nimeni", nu răspunsese, pentru a pedepsi durerea care nu voia să plîngă.

„Dar pentru ce să-mi spună că nu are nevoie de nimeni, cînd eu nu-i spusesem încă nimic, dacă nu tocmai pentru că aştepta ajutor de la mine? Înţelesese perfect tot ce se petrecea în mine. Ştia că eu o pot ajuta. Ştia, aştepta..."

Lucian fu cuprins de panică. Îl chemase, iar el, care chibzuise atît înainte de a veni la ea, nu înţelesese nimic din tot ce simţise ea. „Nenorocirea" se întîmplase fără ca el să o recunoască, cu toate că o aşteptase. Maria trebuia învinsă, orgoliul ei trebuia învins, dar în locul acestei victorii, îşi făcuse loc orgoliul lui, şi învinsese orgoliul nimicind.

Lucian se plimbă prin odaie, îşi spuse: „m-a dat afară... dat afară..." fără însă să se poată supăra.

Acum în glasul de adineauri, care îi şoptise numele, reveni: „Lucian". Era glasul ei. Îl recunoştea. Îl chemase din nou, era din nou ea. Mereu. Nu i se păruse că este ea, ci era într-adevăr ea. Acelaşi glas, aceeaşi chemare. Şi îi revedea şi ochii, strigînd şi ei, cu privirea intensă, mărită, de orb care caută lumină.

Lucian ieşi în goană din odaie, trecu prin antreu, îşi luă paltonul şi căciula, le îmbrăcă în grabă şi fugi în stradă. Imediat se azvîrli într-un taxi şi dădu şoferului adresa Mariei.

Cînd ajunse în apropierea casei, graba îl făcu să se aplece, dar deodată, de departe, o văzu pe Maria într-o trăsură, mergînd înspre el. Caii umblau încet, iar Maria aşezată, rezemată, părea bolnavă. O privire înfierbîntată îi umplea ochii, aşa cum ar putea-o face lacrimile.

Lucian se trase repede înăuntrul mașinii, ca să nu fie văzut de ea. Și Maria trecu încet pe lîngă el, fără să miște, fără să pară că vede ceva în jurul ei. Era împietrită, dusă de trăsură, nemișcată.

Un moment, elanul lui Lucian fusese atît de azvîrlit, aruncarea lui către ea atît de impetuoasă, încît crezuse că îi va striga să oprească mersul acesta mortuar, dar imediat apoi bănuielile îl azvîrliră din nou în tăcere și ascunziș. Se strînse să nu fie văzut. Spuse șoferului cu glas stăpînit :

— Întoarce, și te iei după trăsura aceea. Să nu o pierzi și să nu fii văzut.

— Bine, conașule, surîse șoferul.

Acum mergeau urmînd trăsura, încet. Lucian suferea. Îi era rușine. Se stăpînea cu greu. Se simțea sufocîndu-se în fundul automobilului, urmînd mersul lent al trăsurii. Dar voia să știe. Voia să afle. Avea nevoie de ceva material din viața ei, o certitudine.

Trăsura se opri. Șoferul opri și el automobilul. De la o mică distanță, Lucian o văzu pe Maria coborînd, plătind, mergînd la ușa casei în fața căreia se afla și sunînd. Ușa se deschise imediat. Maria dispăru. Era o casă veche cu un etaj și un balcon mic.

În automobil, Lucian aștepta cîteva momente. Șoferul aștepta și el tăcut.

— Coboară, te rog — spuse Lucian — și vezi cine stă acolo.

Șoferul plecă și se întoarse.

— George Veroniade, spuse. Scrie pe ușă.

— Bine, mulțumesc.

Și cum Lucian rămăsese complet nemișcat, șoferul întrebă :

— Plecăm, boierule, sau acum o așteptăm pe duduia să se întoarcă ?

— Așteaptă.

— Bine, conașule.

Șoferul părea indiferent, hotărît să se plictisească fără nerăbdare.

George Veroniade ! Totul se lămurea. George Veroniade locuia singur. Lucian știa aceasta de la Niki Ve-

roniade, fratele pictorului. Îi spusese odată : „Să vii să vezi atelierul". Maria era acum cu el. O fată nu merge singură în atelierele pictorilor și mai ales acum, pe seară.

Afară începuse să se facă frig de tot, dar Lucian voia neapărat să mai aștepte. I se părea totuși că Maria se va reîntoarce după o clipă și că toată impresia rea se va șterge. Va aștepta.

CAPITOLUL XXI

Maria sună și ușa se deschise imediat, ca și cum Veroniade ar fi fost lîngă ușă. Maria făcu un pas și intră în odaie. Avea aceeași față de copil bolnav, chinuit, cu ochii fierbinți. Îi tremurau buzele. Se opri în ușă. Ridică privirea către Veroniade. El o cuprinse în brațe. Maria izbucni în plîns.

— Am venit... — spunea între hohote... am venit... că nu mai pot singură... nu pot.

— Bine, bine.

— Să nu te superi pe mine...

— Nu... nu...

— Trebuie să știi — și Maria hohoti mai tare — trebuie să știi... că nu te iubesc...

— Bine, bine — și ceva cald și totodată sfîșietor umplu sufletul bărbatului. O simțea la el în brațe înfricoșată, fără apărare, trupul blînd și alb, care fusese al lui și pe care crezuse că l-a pierdut. O revenire amară.

— Vreau să știi — hohotea Maria — trebuie să știi... că nu te iubesc.

— Da, știu.

— Să nu mă lași singură... să nu mă lași. Îmi este frică... am să viu mereu aici...

— Are să fie cum ai să vrei.

— N-ai să te superi niciodată ?

— Nu, niciodată.

— Orice s-ar întîmpla ?

— Ești absolut liberă lîngă mine...

Maria îl mîngîie. Își lipi obrazul ud de lacrimi de obrazul lui. Îi simțea barba crescută, aspră.

— Dacă ai să suferi ?

— Nu face nimic.

Veroniade, amețit, fără nici un gînd, o luă în brațe. O ridică ca pe un copil. O sărută pe gură. O emoție puternică îl stăpîni. Dorința se făcuse vie. „Mîine, poate chiar mîine, Maria nu o să mai vie“ — gîndi cu spaimă. Știa că de acum va gîndi așa zilnic. O strînse mai tare lîngă el.

CAPITOLUL XXII

Cîtva timp, în automobil, Lucian aşteptă nemişcat. Încet, odată cu frigul, ceva greu se lăsa asupra gîndurilor. Înadins căuta să nu mişte, să nu se trezească, să astîmpere orice tresăriri, astfel încît, în amorţirea asta, să poată rămîne şi el liniştit. Nu-i mai rămăsese decît o vuire leneşă a gîndurilor, a nervilor, întinsă în tot trupul ca în preajma somnului. Simţea cum amorţeşte în frig. „Astfel, desigur, începe moartea îngheţului, fără durere, în amorţire". Într-adevăr, la ce bun orice gînd? Nu se putea şi nu trebuia încercat nimic. Singurul lucru necesar, ca într-o operaţie sau boală, să fie cît cu putinţă înlăturată durerea.

Automobilul era oprit locului, cu motorul stins. Şoferul nemişcat... Se putea sta aşa la infinit, să treacă timp, iar cînd se vor deştepta să fie întîmplarea ceva petrecut demult, un lucru îndepărtat, vindecat, o amintire. De cîte ori simţea că gîndurile ar putea din nou să sosească, le azvîrlea, înlocuindu-le cu altceva.

Aşteptarea dură mai bine de un ceas. Îndoielile şi speranţele fuseseră toate întrecute. Numai avea nimic nou de aflat. Totul era limpede. Atît că, înainte de a merge din nou acasă, înainte de a se trezi gîndurile, trebuia neapărat să găsească ceva care să-l păzească de durere...

„Am să-mi fac bagajul, pașaportul și am să plec departe".

— Mergem de unde am plecat, spuse șoferului.

Fraza îi făcu rău. Într-adevăr, totul fusese inutil. Alungă din nou gîndurile și începu să hotărască ce geamantane își va lua, ce haine, ce cărți.

„Și mîine de dimineață trebuie neapărat să merg la Prefectură să fac vizele".

Văzu că erau într-adevăr enorm de multe lucruri de făcut într-un timp scurt. În două zile va fi plecat.

PARTEA A TREIA

CAPITOLUL XXIII

Mama lui Saşa, bătrîna doamnă Velescu, era pe moarte. Ştia că va muri.

Totul se petrecuse fulgerător. Pînă în ultimele zile nu bănuise nimic rău, dar într-o seară, deodată, ceva neaşteptat se aşezase în trup. Simţise mai întîi un fior lung în tot trupul.

— Ce e ? — întrebase îngrijorat Alexandru, cînd sosise seara acasă şi o găsi ghemuită pe canapea, acoperită gros cu pleduri. În odaie era o căldură insuportabilă.

— Am răcit, cred.

— Ai febră ?

— Probabil.

Şi mai pe seară trebui chemat în grabă doctorul. Febra se urcase vertiginos.

Dezlănţuită, boala, cu toată cazna doctorilor, nu mai putea fi oprită.

— Să vedem peste cîteva zile, i-au spus lui Saşa, cum va suporta inima.

Dar bătrîna doamnă Velescu ştia că totul este inutil. Simţea în corp o astfel de oboseală, încît totul, în afara dorinţei de odihnă, îi deveni indiferent. Nu încerca să se opună răului. Îngrijirile, vizitele doctorului, medicamentele o supărau, o deşteptau din amorţeala lîncedă a şoaptelor, a paşilor înăbuşiţi, a aerului cald din

odaia în care boala se cuibărise prielnic. Fiecare adormire îi părea definitivă și de cîte ori se deștepta din somn i se părea că sosește la viață și conștiință din adîncuri de neînchipuit, grele, negre, îmbîcsite, unde căzuse, pierzînd contactul cu realitatea. Privea în jurul ei cu uimire. Cîteva violete, care fuseseră acum cîteva ceasuri emoționant de proaspete și parfumate, plecaseră capul peste pahar, căzute, omorîte de căldura odăii. Moartea sosise. Știa.

Dar în clipa în care își dădu seama că adormirea, de data asta, nu va mai avea deșteptare, deodată fu cuprinsă de panică. Căută să nu adoarmă, se trudi să mențină încă la suprafață viața care căuta odihna deplină. Să nu cadă în somnul morții.

Parte din spaimă era făcută din groaza necunoscutului, dar parte din gînduri care nu se lămuriseră încă aici pe pămînt. Nu înțelegea pentru ce trăise și de ce moartea sosise așa, deodată, distrugînd în același timp cu trupul și liniștea sufletească în care trăise viața întreagă, azvîrlind-o acum, cînd nu mai era timp să îndrepți nimic, într-o tulburare înfrigurată. Un început de pedeapsă ?

Viața întreagă trecuse așa cum trece o lună, o zi, o clipă. Trecuse. Acum, întinsă în pat, bătrîna, în colțul celălalt al odăii, îl vedea pe Sașa, așezat pe un scaun. Își ascunsese capul în mîini. Știa că în cîteva clipe toate astea nu vor mai exista pentru ea și că aceste clipe vor trece și ele tot atît de iremediabil și repezi cum trecuse viața întreagă. Iar în aprinderea asta a conștiinței, înțelese cu o limpezime uimitoare lucruri pe care niciodată nu le gîndise.

Sașa al ei, pe care îl adorase, era o făptură mediocră. Știa că tot se dorise pentru el, tot ce căznise pentru el, că tot ce va încerca el în viață era zădărnicie. Sașa va muri și el tot atît de implacabil ca și ea, după clipe care vor trece tot atît de implacabil ca toate clipele și că va muri cu aceeași groază în suflet ca și a ei acum și fără să fi înțeles nici el pentru ce a trăit.

În odaie era o liniște nemișcată. Căută o respirație

ritmică pentru a echilibra corpul pentru încă puține clipe, căci mai era ceva de înțeles, ceva de o importanță covîrșitoare, ceva pe care niciodată nu-l gîndise, ceva pe lîngă care trecuse însă toată viața fără să-l fi atins. Dar respirația sacada, se îneca, voia să se stingă.

În momentul acesta Sașa o privi și văzu cazna din ochii ei. Își dădu seama că bătrîna moare și că este îngrozită. Sări lîngă ea înspăimîntat, dar rămase alături de pat, nemișcat, fără s-o atingă, cuprins de panică, mîinile inutile și neîndrăznind să privească în jurul lui, de parcă odaia întreagă ar fi fost năpădită de puteri invizibile, prezente totuși și care, imateriale, îl vor sugruma. Ar fi vrut să strige, să nu fie lăsat singur.

„De ce Sașa nu se apropie ? De ce nu mă ajută ?"

Îl crescuse o viață întreagă, făcut din ea, sîngele ei, dar acum rămăsese singură.

„Îi este frică" — se gîndi.

Deodată își aminti de Maria. Atunci, o remușcare violentă, grea, o cuprinse. Vedea fața Mariei de parcă ar fi fost aplecată asupra ei. Ochii aveau o privire speriată de animal cald, tîrît la moarte. Atunci avusese puterea să nu dea ascultare țipetelor de deznădejde, pe care, cu toată tăcerea lor, le auzise în trupul tînăr și chinuit al fetiței. Știuse că sufletul acela murise atunci cu aceeași zbatere ca a ei acum de a prinde viața, dar lăsase să se împlinească fapta. Îl ajutase chiar pe Sașa să se despartă de ea, cu toate că știa că Maria îl iubește pe Sașa, în măsura în care îl iubea și ea. Acum Sașa va rămîne și el singur. Bătrîna se înăbuși. Peste cîteva minute va muri. Totul era fără sens. Un cuvînt ar fi putut să îndrepte totul, dar dacă gîndurile încă mișunau în mintea ei cu fulgerări de lumină, își simțea limba grea, omorîtă.

— Ma...ria ! — izbuti să bolborosească într-o cazną umedă a trupului întreg și Sașa primi cuvîntul pe fața lui ca un val aprins de otravă. Tresări.

Doctorul plecase. Știa că nu mai are timp să-i telefoneze, iar în casă nu erau decît servitoarele, departe, în bucătărie, poate cîntînd, ca de obicei, în timpul lucrului. Odaia întreagă era cuprinsă de zăduful morții. Maria, ea singură l-ar fi putut scăpa.

Cutremurat, îngrozit, se aplecă spre bătrîna, care era nemișcată, cu ochii închiși, și o striga cu un glas de copil înspăimîntat :

— Mamă !

Bătrîna nu-i mai putea răspunde prin nici un mijloc. Buzele pecetluiseră pentru totdeauna cuvîntul, iar pleoapele grele, pentru totdeauna, ochii, dar simțea încă respirația lui Sașa vie, trecînd pe fața ei rece. Glasul acela de copil era al lui Sașa. Sașa al ei, copilul ei, viața ei, Sașa... O duioșie pînă la infinită bunătate coborî în ea. Suferința și întrebările se destinseră. O încredere oarbă, o potolire dumnezeiască se întinse pretutindeni.

Deodată viața se prăbuși într-un geamăt și o tresărire care dărîmă tot ce fusese pînă atunci. Sașa rămase singur.

CAPITOLUL XXIV

Cînd Maria primi plicul cu dungă neagră, recunoscu îndată scrisul lui Saşa şi tremură. Dar grija întrecu emoţia şi Maria desfăcu plicul cu violenţă. Respiră uşurată : lui Saşa nu i se întîmplase nimic. Imediat după aceea se gîndi că Saşa nu putea chiar el să scrie plicul, dacă ar fi murit... Apoi îşi dădu seama că bătrîna doamnă Velescu murise şi fără cazną, ca o amintire a unui lucru ştiut, înţelese că bătrîna fusese aceea care pregătise despărţirea ei de Saşa. Lucrul i se lumină perfect. Amărăciunea durerii trăite atunci se reînălţă şi Maria începu să plîngă. Şi-o aminti aşa cum o văzuse ultima oară, în cadrul uşii plin de soare, cu părul ei de argint strălucind în lumină. Însă acum, după şase luni abia, bătrîna murise. Nu ar fi putut spune dacă o plînge pe bătrînă sau toată zădărnicia ce i se simţea în suflet. Golul acela din clipa în care plecase Alexandru era nemişcat.

Ca să nu afle mama ei şi ca să nu vrea să meargă şi ea la înmormîntare, ascunse plicul. Căută şi jurnalul şi văzînd acolo anunţul mortuar, îl duse la ea în odaie. Înainte de a-l ascunde şi pe el, citi cu atenţie anunţul. Numele lui Saşa era singur, alături de al altor rude mai îndepărtate. Saşa nu se căsătorise. Bineînţeles, lucrul era natural, căci atunci nu ar fi chemat-o şi pe ea. Probabil nici logodit nu era.

Înmormîntarea era la trei după-amiază. Mai erau cîteva ceasuri de așteptat.

Gîndurile începură să se perinde cu încăpățînare în mulțimea de frămîntări, care toate cuprindeau pe Sașa, pe bătrînă, mama lui, și pe ea, Maria, și tot ce se întîmplase între ei.

Nu căuta să înțeleagă nimic nou, nu era nimic nou de înțeles, dar totuși era revoltător totul.

Poți, după ce ai iubit, dacă ai iubit într-adevăr, ca deodată, fără nici un motiv, să nu mai iubești? Și poți să iubești din nou pe un om pe care l-ai iubit? *„Et l'on revient toujours à ses premiers amours"* ! Dar pentru ce fraza aceasta la plural? Sașa fusese forțat de mama lui ca să se despartă și acum, cînd murise, o chema? Dar de ce tocmai la înmormîntare? Sau se poate ca în emoția durerii morții să-și fi dat seama că totuși pe ea o iubește? Încet, în șerpuirea gîndurilor, Maria uită de moartea bătrînei, gîndurile trecură pe planul așteptării, al revederii și totul căpătă ceva dens de speranță, de dorință. După atîta timp îl va revedea pe Sașa.

Acum reîntoarcerea lui Sașa i se părea naturală.

De aceea îl așteptase pe Sașa, pentru că întotdeauna știuse că Sașa se va reîntoarce. Reîntoarcerea i se părea pecetluită în fatalitate. Misterioasă și cu sensul lucrurilor înclinate în afara dorințelor, unic pentru că inevitabil, personal, aparținînd Mariei așa cum îi aparținea viața pe care o simțea în ea, fără să știe pentru ce, de ce și cît. Și totuși exista în afara oricărei probabilități de îndoială.

Sașa nu putea fi confundat cu nimic pe lume, cu nimic și niciodată, orice se va întîmpla. Sașa.

CAPITOLUL XXV

Se stăpîni să nu plece prea devreme.

Înainte de a ieşi pe uşă, se mai aşeză pe un scaun şi cîteva minute aşteptă să treacă timp şi inima să i se potolească.

În stradă i se păru că a întîrziat. Luă repede un taxi şi se lăsă dusă într-acolo. Pe drum i se păru că totuşi e prea devreme şi în apropierea cimitirului opri automobilul şi se dădu jos.

Era cald. Căldura primăverilor violente care izbucnesc de-a dreptul în vară. Maria simţea că se înăbuşă. Inima îi bătea cu bătăi mari în piept.

Cînd ajunse în dreptul cimitirului, strada era pustie. Maria, firavă, căută umbra zidului, se furişă fantomatic spre ceva necunoscut. Îi era frică.

Mersul îi era o alunecare de-a lungul unor ziduri nesfîrşite, enorme, care despart ce a fost de ce va fi.

Cînd intră în cimitir, senzaţia de mister se împuternici. Şi ea şi el, cei ai zilelor care au fost, se întîlneau iar. Ea se va aşeza la capătul mormîntului. El, înalt, va sta în faţa ei. Vor plînge. Apoi, fără nici un cuvînt, în înserarea care cobora, el va pleca. Se îndepărta, înalt, cu umerii largi. Se va topi în noapte şi noaptea va înmormînta lumea întreagă în întunericul înălţat pînă la cer. Ea va aştepta toată viaţa.

Cînd nu ai pentru ce trăi, mai poţi trăi ? Maria simţi că da şi se înfricoşă.

În cimitir nu era nimeni. Se apropie de capelă. De acolo soseau glasuri care cîntau monoton. Maria înaintă repede.

În clipa în care a vrut să intre, în prag apăru Saşa. Dar un Saşa schimbat, gras, palid şi cu mustaţă mică, nouă. Tresări cînd o văzu pe Maria. Maria însă rămase împietrită, privindu-l. I se părea că nu este Saşa, ci un alt om, care semăna mult, halucinant, perfect, cu el, dar nu el. Nu-l recunoştea, căuta să-l recunoască. Totuşi, ştia că omul acesta nu-i este străin, atît numai că nu-şi putea aminti cine e. Îl mai întîlnise, îi fusese aproape, dar parcă într-altă lume. O clipă încă şi s-ar fi părut natural să-l întrebe pe el dacă nu ştie unde este Saşa. Acest om, care semăna bine cu Saşa, trebuia să ştie. Dar Saşa îi aruncă o privire, duse mîna la ochi, să-şi stăpînească plînsul, şi, ameţit, se întoarse şi intră brusc în capelă. Un gest teatral pe înălţimile bisericii, în lumina deslușită a zilei. Dispăru, era înalt, cu umerii largi. Maria tresări. Fusese Saşa.

Prin poarta întredeschisă, în întunericul din fundul capelei, luminile mici ale lumînărilor pîlpîiau, făcîndu-i semn să intre. Şi dinăuntru veneau mereu aceleaşi glasuri care cîntau monoton, fără putere, fără dorinţe, a moarte.

Tremurînd, Maria îl urmă pe Saşa. Trecînd din lumina zilei în întunericul capelei, fu orbită. Rămase locului, ca să nu se lovească de oameni, de mort, de Saşa, de altar... Îi era frică. Mirosea dens a flori veştede, a putred. O clipă crezu iar că trăieşte ceva trăit odată. Identitatea era perfectă. Fiecare senzaţie era exactă. Faptele ştiute o legănau, legată în durere. Trebuia să se întîmple ceva îngrozitor. Recunoştea fără să-şi poată aminti ce. Era întuneric. Florile miroseau înăbuşitor şi Maria resimţea aceeaşi nevoie de a deschide geamurile, de a lăsa aerul să pătrundă, dar cuprinsă de aceeaşi durere ca atunci, stătea nemişcată, în aceeaşi nemişcare. Apoi îşi aduse aminte — dar de data asta o amintire a gîndurilor, nu a senzaţiilor — odaia şi clipa în care se despărţise de Saşa, odaia cu perdele care făceau întuneric şi florile care îşi înălţau putrezirea atunci, în ziua ultimei certi. Îşi regăsi sufletul din clipa aceea, plînsul şi

durerea ei și glasul lui Sașa, „Imposibil de suportat"... strigase glasul atunci.

Acum însă, în întuneric, ochii Mariei se învățaseră și toate cîte erau în jurul ei începură să răsară deslușit, ștergînd decorul amintirii, înlocuindu-l cu realități prezente. Nu era acolo în odaie, ci aici, într-o capelă. În locul patului zări sicriul, în locul lui Sașa cunoscut, un Sașa străin, gras, cu mustață, capul plecat, iar o lume neînțeleasă umpluse odaia. Cineva cînta a moarte. Din colțuri alte glasuri răspundeau.

Și deodată Maria știu că Sașa cel de atunci, cel pe care îl iubise, nu mai există. Ea îl păstrase intact în amintire, dar realitatea îl omorîse pe Sașa cel de atunci, Sașa de atunci murise. Sicriul, florile, vălurile negre și cîntecul mai ales, toate îi dovedeau moartea. Întîlnirea era inutilă. Sașa nu mai exista.

Maria crezu că leșină. Dar rămase tot în picioare și tot dreaptă.

Glasuri se prelungeau încă, înălțîndu-se tărăgănat. Mecanic, Maria se dădu în lături, căci pe lîngă ea trecu un sicriu greu, dus de patru oameni. Și imediat după, urmă Alexandru cu capul adîncit în umeri, de parcă asupra lui ar fi apăsat greul sicriului. Cînd trecu pe lîngă Maria, ridică privirea și parcă îi spuse : „Vezi cît sufăr că am murit, că nu mai exist, eu cel adevărat !"

Maria simți că e tîrîtă afară din capelă spre lumină, de mulțimea oamenilor care o împingeau căutînd să iasă.

Aerul curat o izbi în față cu o altă amețeală, fără însă să poată trezi realitatea.

Și cît timp dură înmormîntarea, Maria nu putu desluși ce caută și ce face acolo așa împietrită, privind pămîntul greu căzînd în groapă, sfărîmînd parcă ceva acolo în fund, lovind-o și pe ea în piept, strivind tot ce simțea, tot ce simțise acoperind, înăbușind, înmormîntînd tot trecutul. Sașa și Maria avură aceeași tresărire și se priviră din nou, căutînd unul într-altul ajutor.

Maria se gîndi : „Tu ai vrut moartea. Dacă nu voiai moartea, eu te iubeam încă, te iubeam, te iubeam numai pe tine, te iubeam mereu, te iubeam..." și i se strînse gîtul ca de o mînă ucigașă.

Alexandru nu plîngea. Avea însă o privire speriată... Pe urmă lumea toată a mers la el. Îi strîngeau mîna ca să-l consoleze că murise. Apoi plecară grăbindu-se spre ieșire. La urmă Saşa şi Maria au rămas singuri, în partea cealaltă a zidului, cu morții.

Maria era în același loc, nemișcată. Saşa cel străin înaintă spre ea. Îi întinse mîna.

— Îți mulțumesc că ai venit. Că pentru ea cel puțin...

Se opri înecîndu-se. Maria tresări. Uitase de bătrînă complet. Nu răspunse nimic. Ar fi putut sta aşa nemișcată viața întreagă. Aerul mirosea amar a merișor. Frunzele erau moi şi calde. Totul era molcom şi greu, hrănit cu îmbelşugare de morți. Se întuneca încet. Erau acum numai ei amîndoi, rămaşi în fața mormîntului proaspăt.

„Seamănă cu un muşuroi mare de furnici!“ Nu şi-o putea închipui pe bătrînă acolo. Zise :

— Acum s-a sfîrşit ! şi i se păru îndată că realmente nu ar fi putut găsi altceva mai potrivit de spus.

Saşa răspunse :

— Mai stai ! — şi izbucni deodată în plîns, cu multă uşurință. Avea o batistă cu dungă mare, neagră. Nu plîngea din durere, ci din oboseală, plînsul unui copil rătăcit pe străzi. Maria ar fi vrut să-i spună ceva, dar nu ar fi ştiut decît să repete același „acum s-a sfîrşit“. Îşi simțea mîinile de-a lungul trupului, inutile. Alexandru şopti : Săraca !

Maria începu şi ea să plîngă. Îl privea pe Alexandru şi îi părea ridicol aşa gras, cu mustața aceea mică, cu batista cu dungă şi plîngînd. Totul era atît de iremediabil, inutil. Plîngeau amîndoi.

Apoi au plecat tăcuți, ca oamenii care au înfăptuit împreună ceva urît.

Saşa a chemat un automobil şi a spus Mariei :

— Te pot conduce pînă acasă ?

O ajută să se suie. Se aşeză lîngă ea.

Deodată pe Saşa îl cuprinse groaza să se întoarcă singur în casa pustie, cu geamurile rămase deschise în urma sicriului ca să se şteargă acel miros pe care desigur îl va găsi tot acolo, nemişcat. Îi era frică de singurătatea casei. La altcineva însă nu se putea duce. Rudele care sosiseră din provincie pentru înmormîntare ple-

caseră, grăbiți după înmormîntare, ca să nu scape cumva trenul. Se gîndi cu melancolică tristețe că nu are pe nimeni pe lume. Privi pe Maria pe furiș, se simțea legat de ea, așa cum te simți legat de oameni cu care ai copilărit. I s-ar fi părut cu totul natural ca Maria să vină acum cu el acasă la el, ca să-i țină de urît. Atît numai că își dădea seama că se petrecuse ceva între ei, care rupsese legătura lor, că el o supărase pe ea și că ea nu ar fi venit pînă nu ar fi fost o prealabilă împăcare, cu toate cuvintele acelea care vor să explice, care vor să se dezvinovățească și aceasta nu se putea face așa într-o clipă, aici pe loc, în automobil. Trebuia așteptat încă zile și tocmai zilele acestea cele mai grele ale singurătății...

Maria abia acum, în automobil, în mijlocul străzii zgomotoase, reveni la o conștiință clară. Saşa era lîngă ea. Dar realitatea asta îi părea mai himerică, mai uluitoare decît însăși zbaterea de adineauri din cimitir. Saşa era într-adevăr lîngă ea. Fuseseră clipe cînd dorise nebunește și inutil acest lucru, să fie Saşa lîngă ea, iar acum, cînd nu-l mai crezuse posibil, lucrul se împlinise cu ușurință, Saşa era lîngă ea.

Maria închise ochii. Primi căldura trupului lui de-a dreptul, de-a lungul trupului ei.

Cu glas topit, numai pentru ea, șopti : „Saşa“ — și și-l aminti pe Saşa cel adevărat, cel pe care îl iubise. Imaginea era atît de puternică și vie încît se înfioră. Rămase cu ochii închiși, ca să-o păstreze.

Saşa o privi din nou. Maria era cu ochii închiși, iar fața ei avea ceva ce amintea clipa despărțirii lor. Își aminti și tremurarea mîinilor ei. Le privi. Mîinile erau nemișcate, acoperite cu mănuși albe.

„Probabil că totuși m-a iubit“ — se gîndi și o ușoară remușcare îi trecu prin suflet. Își reaminti cum șoptise mama lui, în clipa morții, numele Mariei. Înțelesese și ea, desigur, că Maria e singura ființă pe lume care ar putea-o întrucîtva înlocui.

Maria se lăsa legănată de mersul automobilului. Își simțea corpul tînăr, iar la suprafață, mîngîiat de vînt, capul ca o floare răsărită din tulpina trupului, o floare cu privirea umedă a ochilor, cu respirația caldă a nărilor, a gurii...

Saşa îi şopti :

— Îmi dai voie să vin într-o zi să te văd ?

— Da, răspunse Maria şi căută să nu privească în partea lui Saşa, ca să nu-l piardă pe cel adevărat al amintirii.

— Îţi mulţumesc, şopti Saşa.

Maria surîse blînd şi vag. Se simţea îngrozitor de tristă.

Saşa căuta să-i mai spună ceva. Îşi dădea seama că neapărat trebuie să-i mai spună ceva, dar cu un surîs ciudat, care se întinsese pe faţa ei îl oprea, îl stingherea. Maria părea că ştie un lucru care, spus, ar fi rănit pînă în adînc, fără milă şi nu numai pe el, ci lumea întreagă.

Cînd se opri automobilul în faţa casei ei şi ea îi întinse mîna de plecare, Alexandru o reţinu şi îi şopti Mariei să mai stea o clipă. Panica de a rămîne singur îl cuprinse din nou, iar severitatea Mariei îl dezorienta complet. Se simţea părăsit, obosit, deprimat, sensibilizat, zdruncinat, gata de-a izbucni din nou în plîns. O chemase pe Maria ca să găsească în ea şi în împăcarea lor sprijin, consolare, iar nu o adăugire de remuşcări, temeri, intimidări.

Maria îl privea. Nu-l văzuse niciodată aşa. Îşi dădea seama că Saşa vrea să vorbească şi nu îndrăznea şi vrea să plîngă şi se reţinea. Îşi lăsă mîna ei moale în mîna lui Saşa, aşteptînd. Un elan mare îi umplu deodată sufletul. Aplecă privirea. Aşteptă.

— Voi veni zilele astea pe la tine, şopti Saşa. Îi surîse umil şi resemnat. Îi sărută mîna şi plecă.

Maria îl văzu îndepărtîndu-se înalt, cu umerii largi...

Şi imaginea asta, care o chinuise atîta vreme ca un vis încăpăţînat, care îi sfîşiase de atîtea ori sufletul cu groaza iremediabilului se petrecu acum din nou. Intensităţile visului se puteau îmbina egale cu cele ale realităţii. Din nou Maria trecu în amestecul acesta fără limită al gîndurilor care caută să prindă ceva. Saşa dispăruse. Era iar singură.

Maria urcă scara pînă la ea în odaie. Se aşeză pe marginea patului. Îşi acoperi faţa cu mîinile.

„Voi veni zilele astea pe la tine", îi spusese Saşa şi îi surîse umil şi crispat. Dar acum cîteva luni îi spusese :

„Voi veni zilele astea pe la tine, ne vom desluşi atunci". Îşi aminti acele cîteva zile dinaintea despărţirii, toate. Acum Saşa se reîntorcea. Glasul se făcuse umil, nu mai striga, un alt glas cu totul nou, nemaiauzit pînă acum, umil, dar lipsit de căldură şi dragoste. Dacă nu o iubeşte, pentru ce a chemat-o, cum a îndrăznit s-o cheme dacă nu a găsit nimic să-i spună, nici un gest, nici un strigăt în care ea ar fi putut citi o reîntoarcere fierbinte ?

„Voi veni zilele astea pe la tine" — Saşa venea şi pleca după bunul lui plac. Schimba glasul, făcîndu-l blînd sau aspru, după împrejurări şi pleca fără să privească, fără să vrea să ştie ce este în jurul lui. Pentru ce se reîntoarce acum cu inflexiunile glasului umil de cerşetor, cînd fusese stăpîn ? Cîtă batjocură în revenirea asta supusă :

— Pot veni să te văd ?

— Da.

— Îţi mulţumesc, a spus Saşa şi faţa Mariei avu acelaşi surîs blînd şi vag ca atunci, cu aceeaşi tristeţe în suflet.

Dar cu nici un preţ Saşa nu trebuia să creadă că Maria doreşte o reîmpăcare.

Maria ştia din cîtă tristă inutilitate era clădit orgoliul acesta întîrziat ! Cît ridicol cuprins în gîndul de a-l primi pe Saşa cu prefăcută indiferenţă. Vor sta unul în faţa celuilalt, obosiţi de cuvintele care nu au fost spuse.

Maria se înăbuşea sub greutatea lor. În şiruri lungi soseau cu patetism. Maria îi vorbea. Găsea inflexiuni puternice şi sub emoţia lor îşi simţea ochii umezindu-se. „Saşa !" Maria se azvîrli iar spre el, dar îmbrăţişarea lui era şubredă. Căută să găsească dorinţa lui, emoţia lui, dar nu găsi decît o linişte indiferentă, reticenţe nelămurite. El fusese al altor femei, ea a altor bărbaţi. Acum se întîlneau din nou...

— Pot veni să te văd ?

— Nu.

Saşa plîngea. Batista aceea cu dungă mare neagră. Dar nu se mai putea răscumpăra nimic. Lacrimile tot atît de inutile ca în faţa mormîntului.

„E inutil, auzi, e inutil. Totul e mort, mort", îi striga Maria şi Saşa era îmbrăcat în negru, era gras şi murise şi el, cel de demult.

— Am crezut, o să spună Saşa... nu ştiam...

Dar Maria o să tacă. Ea ştie. Atunci la ce bun să mai vină Saşa? Explicaţiile nu vor şterge nimic din ce a fost.

Îi va scrie să nu mai vină. Cîteva cuvinte: „Totul e inutil". „Te rog să nu mai vii niciodată". Sau „cred că ar fi mai bine să nu ne mai vedem", sau „te rog să nu..."

Dar Maria ştia că nu va scrie. Aşezată pe marginea patului simţi lacrimile curgînd printre degete, căzînd jos.

CAPITOLUL XXVI

Puțin mai tîrziu, în sufragerie, Maria spuse mamei ei cu sfială, căutînd să pară indiferentă :

— Zilele astea o să vină Saşa pe la noi.

— Cine ? — se întoarse bătrîna cu o farfurie în mînă.

— Saşa, mamă.

— Cine ? Saşa, Alexandru Velescu ? L-ai întîlnit ?

— A... telefonat... Dealtfel am auzit că mama lui ar fi murit...

— Cum, Elina Velescu a murit ? Cînd ? Se poate să nu fi aflat şi noi ?

— Nu ştiu, probabil ne va spune Alexandru.

— Ce curios — şi nu era deloc bătrînă. Pot să-ţi spun exact vîrsta ei. Era cu un an mai mare ca mine. E drept că părea mult mai bătrînă, totuşi adevărul este adevăr. Dar cum de muri ? Parcă o văd cînd eram la şcoală împreună ! Ce boală să fi avut ? Cine ţi-a spus că a murit ? Chiar Saşa ?

— Mi s-a părut... a lăsat să înţeleg. La telefon e greu să vorbeşti de lucrurile astea...

— Ţi-a telefonat, spui ?

— Da.

Bătrîna o privi bănuitoare. Faţa Mariei era trasă, chinuită.

— Cînd spui că vine ?

— Zilele astea... probabil.

— Bine.

Rămase pe gînduri și după o pauză, cu un ton schimbat :

— Și nu crezi că ar fi mai bine să nu vie ?

Maria înălță din umeri enervată. Văzînd violența din ochii Mariei, doamna Măneanu voi să iasă din odaie, dar la ușă se reîntoarse :

— Apropo, am uitat să-ți spun, adică nu mi-ai dat timp să-ți spun că a telefonat după tine de două ori după-masă George Veroniade. A întrebat chiar dacă nu știu unde te-ai dus. Bineînțeles că nu știam unde te-ai dus. Spunea că are să-ți comunice ceva destul de important. Eu cred că cine știe ce i s-o fi părut. E băiat foarte drăguț și serios. Probabil că are și ceva avere de la părinți, că desigur că nu cu pictura lui trăiește ! Angela Boeru îmi spunea tocmai că și ea în curînd se căsătorește cu fratele lui, cu Niki Veroniade și că apoi pleacă împreună la Paris, pentru cîtăva vreme. Or, dacă au să plece, nu din banii Angelei au s-o facă. Angela e foarte săracă. E fată bună, dar săracă.

— Îți mulțumesc, mamă, am să-i telefonez, ca să știu ce vrea.

— Cred că nu ești supărată de tot ce îți spun ?

— O, nu, mamă, deloc.

Maria reuși să surîdă.

— Eu nu mă gîndesc decît la binele tău.

— Da, știu.

— Ce vrei, mamă sînt și eu. Văzuși cum se prăpădi biata Elina Velescu așa, deodată, și cum îl lăsă pe Alexandru al ei singur ? Rude nu au decît mai îndepărtate. Și cît îl mai iubea ! Mîine-poimîine, mă prăpădesc și eu...

Maria simți ca un cuțit în inimă. Revăzu coșciugul greu și prăbușirea pămîntului. Că și mama ei ar putea muri, acesta era un lucru pe care nu-l putea concepe...

— Mamă !

— ...Stela cel puțin e la casa ei acum...

— Da, mamă.

— Mi-e și mie grijă de tine... Ce să fac ?

— Da, mamă, știu.

Doamna Măneanu o privi o clipă gînditoare. I se păru că vede lacrimi în ochii Mariei. Ar fi vrut neapărat să-i mai spună ceva, dar se răzgîndi și plecă. Totuși, la ușă se întoarse iar :

— Îți mai spun încă o dată, poți să te superi, dar tot iți spun deslușit : Veroniade e un om foarte bun, și te iubește. L-am văzut eu cum se uită la tine.

— Da, mamă, știu. E foarte bun.

— Știi, va să zică ?

— Da.

— Bine ! Să faci cum vrei atunci. Nu mai spun nimic.

Plecă.

După ce plecă mama ei, Maria se simți mai bună. O grijă bruscă o cuprinse pentru Veroniade. Uitase complet de el, complet. Parcă fusese într-altă lume, unde el nu exista. Or, Veroniade exista. O iubea. Era bărbatul cu care trăia. Cîteva luni de cînd trăia cu el.

Maria merse pînă la telefon și ceru casa lui Veroniade. Îi răspunse imediat.

— Mi-a spus mama că m-ai căutat după-masă — îi spuse Maria cu grijă și jenă.

— Da, am telefonat.

— Ce a fost ?

— ...nimic... voiam să te văd...

— S-a întîmplat ceva ?

— Da și nu. Aș vrea să te văd. Însă...

— Dar ce ai ?

— Ușor nervos. Pot veni să te văd ? Știu că nu-ți place la ora asta.

— Mai curînd aș căuta să vin eu la tine pînă nu se întunecă.

— Mulțumesc... Mario... Te aștept. Să vii, vino repede.

— Da, vin îndată.

— Te aștept.

Maria închise telefonul.

„Suferă" — își spuse și rămase pe gînduri. „Poate că acum îi fac eu lui ceea ce mi-a făcut Sașa acum cîteva luni. Aceeași suferință, aceeași rupere. Dar acum eu nu sînt de vină cu nimic. Pur și simplu nu-l iubesc.

I-am spus că nu-l iubesc. Saşa însă... Dar dacă mi-ar fi spus de la început că nu mă iubeşte, nu aş fi suferit? Acum Saşa se reîntoarce. Ştiu că nu mă iubeşte. Voi suferi oare mai puţin dacă mi-ar spune-o clar? Pentru ce nu am puterea să nu-l primesc? Să-l primesc acum e o nebunie. Bineînţeles, nu-mi pregătesc decît suferinţă. Azi după-masă, în automobil, am simţit ce înseamnă o împăcare cu Saşa. Îmi erau mîinile alături de ale lui, dar nici o clipă nu le-a atins... Nu, e complet neînţeleasă reîntoarcerea lui... şi apoi, cînd Veroniade va afla că s-a întors Saşa, va pleca şi el... Am să rămîn iar singură".

Maria se îmbrăcă repede. O grijă bruscă îi grăbea mişcările. Acum avea nevoie să-l vadă pe Veroniade, ca şi cum el ar fi putut s-o ferească de Saşa. Avea nevoie de ocrotirea lui, de căldura glasului acela care adora: „Te iubesc, Mario". Avea nevoie de murmurul glasului care ştia să potolească aprinderea plînsului ei de copil îngrozit, lovit. „Te iubesc, Mario".

„Ce bine ar fi să pot ţine la el" — se gîndea căutînd să interpreteze graba ei de a merge la Veroniade ca un sentiment cald pentru el.

„Dacă nu aş ţine deloc la el, aş fi avut pînă acum puterea să mă despart de el?"

Se duse repede în odaia mamei ei. Doamna Măneanu se miră cînd o văzu din nou îmbrăcată de plecare:

— Ce, iară pleci? Unde te duci?

Maria îi părea din ce în ce mai suspectă.

— Merg pînă la Angela. Am uitat acolo o carte... nu vreau să se piardă... nu este a mea.

— A cui e cartea? De ce te grăbeşti aşa?

— E a lui Ni... Gigi Veroniade.

— Niki sau Gigi Veroniade.

— Gigi Veroniade.

— Vine şi el la Angela?

— Nu ştiu, poate că da.

— Iar ai să vii tîrziu acasă, o să se supere tatăl tău dacă vine acasă înaintea ta.

— Mă întorc îndată. Dacă vine, spune-i că sînt la teatru.

— Bine, fă cum știi.

Maria plecă. Simțea pentru Veroniade aceeași duioșie, care cîteva clipe o făcuse să se gîndească poate la un sentiment mai cald pentru el decît simpla nevoie, dureroasa nevoie de a nu fi singură. Știa că Veroniade o așteaptă nerăbdător, plimbîndu-se prin odaie, așa cum îi era obiceiul cînd ceva îl supăra. Că o va primi cu aceeași învăluitoare și răbdătoare dragoste ca de obicei. Grăbi pasul.

CAPITOLUL XXVII

Maria ieși în stradă. Primul om pe care îl văzu în fața ei a fost Sașa. O aștepta.

Maria tresări. Se opri locului. Sașa era nemișcat, îmbrăcat în negru ca o prevestire rea.

— Mario... eu sînt... Nu pot merge acasă. Am încercat. Am ocolit străzi multe. M-am reîntors la tine. Sînt foarte nenorocit.

Maria tăcea. Cuvintele soseau la ea din depărtare.

— Unde te duceai la ora asta, Mario ?

— Mă... durea capul... Aer. Nu e aer în casă.

— Îmi dai voie să te conduc ? Ne vom plimba împreună. Așa vom putea și vorbi.

„Gigi o să aștepte mult" se gîndi Maria.

— Preferi un drum sau îți este indiferent oricare ?

— ...Indiferent.

— Eram așa de singur, că trebuia să te revăd din nou, azi. Nu îndrăzneam să vin la tine... înțelegi... E mama ta... ai tăi... atîta timp... și tocmai astăzi... nu puteam, înțelegi ? Și totuși trebuia neapărat să te văd. Te așteptam. Îmi spuneam : „Trebuie să simtă că o chem și să vină". Și iată că ai venit.

Maria nu avea nici un gînd clar, totuși deslușea că se întîmplă ceva neobișnuit și în afara puterilor ei. Sentimentalitatea lui Sașa o durea. Nu știa ce să-i răspundă și nu știa ce să facă cu Veroniade. Nu avea nici o voință și nici o dorință. Glasul lui Sașa sosea cu învăluiri de ecouri, fără însă să le poată prinde rostul.

— Sînt obosit, foarte obosit, continuă el cu un glas de exagerată copleşală, şi văd că tu eşti tulburată. Întîlnirea noastră, după atîta vreme, nu putea să nu ne mişte, mai ales în împrejurări ca astea. Mă simt îngrozitor de singur.

În gîndurile Mariei începu să se facă lumină. „A — se gîndi — mîine, cînd se va potoli, o să regrete tot ce spune acum. Îi e urît singur".

— Niciodată nu aş fi putut crede că sînt atît de slab, urmă Saşa. Sper că nu-ţi par ridicol. Toate lucrurile astea voiam să ţi le spun cînd ne-am întors azi după-masă în automobil acasă, însă, crede-mă nu am îndrăznit să-ţi vorbesc. Îmi este groază de casa pustie, unde am rămas singur. Nu ştiu dacă mă înţelegi... Un sentiment natural, desigur. Nu ?

— Da.

Ocoleau străzi. Mergeau cu paşi mari, ritmici.

„Dacă aş găsi un pretext — se gîndea Maria — şi să-i pot telefona lui Gigi că am să merg mîine la el, că azi nu pot... Ce o să se gîndească aşteptînd ? O să telefoneze iar acasă şi cînd o să afle că am plecat de mult, o să se sperie. E în stare să-şi piardă capul şi s-o sperie şi pe mama... Nu, nu-i poate spune că mă aşteaptă la el... O să-i spună..."

— Ce obosită pari, Mario !

— Da, capul... o durere...

„...O să-i spună că... sau, desigur, că o s-o roage pe Angela să telefoneze ea mamei !..."

Îi erau nervii într-o completă delăsare şi lipsă de voinţă, incapabilă de o hotărîre sau dorinţă, din acele oboseli care te doboară : trup atît de obosit, încît parcă nu i-ar mai fi ajuns să se culce jos, să închidă ochii, ci dorea o alunecare mai adîncă, pleoape mai dese, spre liniştea deplină. Apoi, totul să se petreacă în afara hotărîrilor, de la sine.

„Dacă Saşa află unde mergeam, va pleca, şi de data asta va fi pentru totdeauna".

Maria tremura.

Îl vedea înalt lîngă ea, umblînd în pasul ei. Îi asculta glasul...

— O să-ți facă bine aerul. Eu am umblat azi nebunește de mult, dar mă simt incapabil să stau locului. Nu știu ce mă făceam dacă nu te întîlneam.

Glasul i se emoționă. Reținea parcă lacrimi, aceleași lacrimi de copil obosit, rătăcit pe străzi pustii.

— Cîteodată am impresia, adică, azi mi s-a părut, că între noi nu s-a schimbat nimic, că totul este de la început, spuse Sașa mai mult pentru el.

Maria se opri locului și privi.

— Poftim ? — întrebă încet.

Sașa se opri și el, uluit.

— Cum „poftim", Mario ? Nu ai auzit ce ți-am spus ?

— Ba da... am auzit.

Privi ochii lui Sașa. Erau uimiți și fără căldură.

Reîncepu să umble. Sașa o urmă.

— Ei, Mario ?

— Nu, nimic...

— Te rog să nu fii supărată pe mine... pentru ce a fost... Înțelegi ?

— Nu sînt supărată.

— Prin „a nu fi supărată" vreau să înțeleg mai mult decît răspunsul tău.

— Nu sînt supărată deloc.

— Aș vrea să te văd mai puțin indiferentă față de mine. Cred că înțelegi.

Sașa se necăji văzînd că iar face fraze încurcate, într-un sentimentalism neobișnuit lui.

— Mario, îți cer iertare. Mario, te rog să mă ierti.

Ochii Mariei se umplură de lacrimi. Ceea ce îi spunea Sașa era insuportabil. Îl privi fix, speriată.

— Nu înțeleg ce vrei, Sașa.

— Mario...

Dar Sașa se opri. În definitiv, într-adevăr, ce voia ? Da, ce voia ? Sașa nu găsi nici un răspuns deslușit. Tot ce făcuse față de Maria în ziua aceasta o făcuse împins de sentimentul insuportabil al singurătății, din teamă, nevoia de a fi ocrotit fără să știe însă ce vrea. Tăcu.

Amețită, Maria înaintă cîțiva pași. Știa că cîteva clipe va avea puterea să se rupă de lîngă Sașa și va fi de data asta pentru totdeauna. Viața va reîncepe ca de obicei. Maria respiră adînc, adînc de tot, neîntrerupt,

pînă se simți amețită. Își spuse deslușit : „Veroniade mă așteaptă. Fiecare clipă e o suferință pentru el. Trebuie să merg acum la el. Nu trebuie să fiu lașă, nu trebuie să mă înjosesc... E într-adevăr totul inutil, și mort totul".

— Sînt obosită. Trebuie să mă întorc — șopti cu buzele lipite.

Saşa se înroși, privi pe furiș și întoarse imediat drumul. Mergeau tăcuți. Deodată, o întrebă cu o violență surdă :

— Te rog să-mi spui unde te duceai cînd ai plecat de acasă ?

Maria se înspăimîntă.

— Te întreb unde te duceai ? — repetă Saşa. Te rog să vorbești deslușit. Cred că înțelegi ce vreau să spun ?

„Fac ce vreau — se gîndi Maria — nu are dreptul să mă întrebe". Respiră încă o dată adînc.

— Crezi că te poate interesa ce fac ?

Maria pusese blîndețe în glas, o prefăcută uimire.

Saşa se opri locului zăpăcit, speriat chiar. Maria îl privi. O nădejde se născu în ea :

— Totuși... spuse Saşa.

Maria aşteptă răspunsul. Îl aştepta pe Saşa întreg. Aplecase privirea, dar îl simțea pe Saşa lîngă ea, mai înalt ca ea și îi vedea mîinile care se crispaseră. Saşa izbucni ironic :

— A, deci am ghicit ! Ei bine, drept să-ți spun, într-adevăr, ai dreptate.

Era jignit. Accesul de demnitate dădea ceva penibil trupului îngrășat înainte de vreme.

După cîțiva pași se opri brusc.

— Te las, atunci. Asta după dorința ta. Vei fi singură.

Inima Mariei bătea violent. Pentru ce pleca Saşa astfel ? Pentru ce îi ceruse iertare și acum pleca ? Pentru ce nu găsise nici unul din ei nimic întreg ? Nu există cuvinte și elanuri care pot răscumpăra o viață întreagă de chin ?

Saşa întinse o mînă ostentativă de definitivă despărțire. Maria se căzni să-și ridice mîna ei, ca și cum mîna ar fi cîntărit obositor de mult. Saşa o luă și rece

i-o sărută abia atingînd-o, așa cum îi era obiceiul cînd era supărat.

— Adio, spuse răspicat, deslușit, ca o amenințare.

Plecă imediat, lăsînd-o pe Maria în mijlocul străzii întunecate. Plecă repede, îndepărtîndu-se înalt, violent. Maria era singură, nemișcată. Departe, luminat de felinare, din timp în timp, Sașa apărea din nou vag, din ce în ce mai departe. Dispăru.

Maria începu să umble. Înainta încet. Fiecare pas o costa un efort imens. Se simțea ușoară, ireală. Gigi Veroniade o aștepta. Se tîrî spre el. „Suferă", își spuse Maria și surîse, un surîs care muri înainte de a ajunge pe față.

Se opri în dreptul casei lui Veroniade. Sună. Veroniade deschise ușa imediat. Maria intră în odaie și căzu pe un scaun. Nu putea vorbi și își dădea seama că Veroniade o privește speriat.

— Ce ai, Mario ?

Maria tresări.

— Sînt obosită...

— Ai umblat mult ?

Îi privea pantofii. Fără voie, Maria îi urmă privirea. Pantofii îi erau plini de praf. Se uită la ei foarte atentă și lung.

— Da, am umblat — șopti.

— De ce ?

— ...Trebuia...

— Mario, ce ai ? izbucni Veroniade. Unde ai stat toată după-masa ? Ai o față care mă înspăimîntă ! Ce ai ? Pentru ce nu vorbești ?

— Am să spun imediat... Să mă lași, te rog, un moment... cîteva momente... liniștită...

Opri în gît plînsul. Îl înghiți cu greu, amar, ascunzîndu-l adînc în trup. Fruntea răsărea ușoară, plutind deasupra trupului chinuit. Cîteva picături îi umezeau luciul.

— Întinde-te pe canapea. Ți-e rău.

Maria se întinse. Veroniade veni lîngă ea. Cu un gest obișnuit lui, îngenunche lîngă Maria, îi așeză mîna pe frunte. Buzele Mariei începură să tremure și printre genele închise, se strecurară lacrimile.

— Am fost — începu Maria — am fost la înmormîntarea mamei lui Saşa. Mi-a scris el şi m-am dus.

Faţa Mariei tremura.

În odaie se făcu linişte.

— Îl iubeşti ? întrebă Veroniade în şoaptă. Maria îi simţea respiraţia pe faţa ei.

— Nu ştiu.

— Atunci, pentru ce plîngi aşa de greu ?

— Nu ştiu.

— Ce ţi-a spus ?

— Mi-a cerut şi iertare, hohoti Maria.

— Ţi-a cerut să te împaci cu el ?

— Nu am înţeles... Nu ştiu ce vrea... Cred că nici el nu ştia ce vrea.

Veroniade, încet, cu grijă, şterse lacrimile care curgeau pe faţa Mariei.

— Şi tu ce i-ai spus ?

— Nimic. A înţeles că am pe altcineva...

— I-ai spus tu asta ?

— M-a întrebat unde mă duc şi nu i-am răspuns. A înţeles.

— Cînd mi-ai telefonat era la tine ?

— Nu... Cînd am vrut să vin la tine, mă aştepta în stradă. Ne-am despărţit pentru totdeauna.

— Şi acum îţi pare rău ?

— Nu ştiu. Mă doare. Atît. E gust de moarte, de care nu pot scăpa şi nu ştiu pentru ce trăiesc.

— Nu ţi-a spus că vrea să se căsătorească cu tine ?

— Nu.

— Imbecilul !

Maria tresări. Lacrimile din ochi alunecară abundent.

— Iartă-mă, Maria.

Maria îl privi uimită.

Veroniade părea liniştit. Se uită la mîna Mariei, pe care o păstrase între ale lui, cu atenţie meticuloasă. Faţa lui însă era cenuşie, iar pleoapele cu gene scurte tremurau înfrigurate. De cîte ori Maria îl vedea aşa de aproape, resimţea aceeaşi uimire. Cunoştea toate amănuntele, fiecare umbră şi totuşi, totul rămînea străin. Ce căuta omul acesta lîngă ea ?

— M-ai așteptat mult? — întrebă Maria, ca să desfacă tăcerea tristă dintre ei.

— Da, Maria. Foarte mult.

Veroniade se ridică și începu să umble prin odaie.

— Mai ales că — lucru pe care tu l-ai uitat, desigur — îmi făgăduiseși vineri, cînd ai fost la mine, că azi după-masă ai să vii aici. De aceea am telefonat. Mama ta mi-a spus că ai plecat. Bineînțeles, am crezut că spre mine ai plecat. Te-am așteptat. Cînd am văzut că întîrzii, am început să fiu îngrijorat. Nu știam ce s-a întîmplat și nu știam nici unde să te caut. Nu îndrăzneam să întreb nimic pe mama ta, ca să nu o sperii. Voiam să-i spun că ești poftită la Angela, dar îmi era teamă că va veni și dînsa acolo... în fine, teamă că-ți pot displace cu ceva. Da, te-am așteptat mult azi.

Vorbind, umbla de colo-colo prin odaie. Părea că reîncepe frămîntarea așteptării. Apoi, încetini mersul. Acum părea conștient de fiecare pas pe care îl face și că dacă umblă atît de atent e ca să nu lovească lucruri care ar fi fost așezate pe podea.

— Am uitat complet, dar absolut complet că am făgăduit să vin la tine — spuse Maria jenată.

— Știu — spuse Veroniade. Se opri, se întoarse cu fața către ea și surîse surîsul amar.

Maria sări. O milă acută o azvîrli spre Veroniade. Îl cuprinse cu brațele amîndouă de gît. Dar el o mîngîie ușor, căutînd să se desfacă de ea.

— Lasă, Maria... lasă. Nu acum...

Fața obosită, plînsă, a Mariei îi era o insuportabilă dovadă.

— Ce, Maria, ce vrei?

Maria știa că afară se întunecase și o înfricoșa întunecarea din stradă în care se topise Sașa. Aici, în odaie, Veroniade o păzea de gîndurile ei, de insuportabila singurătate. Dragostea lui dădea pîlpîiri calde, care puteau veghea.

— Ești supărat pe mine? întrebă Maria, cu o dureroasă, căznită ipocrizie a glasului, care vrea să capete mlădierea îndrăgostirilor.

— Nu, dar te rog să nu te căznești față de mine, cu nimic. Îmi face rău.

— Nu mă căznesc. Așa am simțit.

— Știu ce ai simțit și e atît de penibil ce simți tu pentru mine. Nu sînt un om deosebit de inteligent, dar suficient ca să înțeleg deslușit unele lucruri. Știam dinainte cît pot căpăta de la tine. Și am știut să mă mulțumesc și cu atît... Sînt însă unele momente în care mi-e greu să primesc suferința pe care... poate că singur mi-am pregătit-o. Desigur că sîntem de vină doar noi de tot ce ni se întîmplă... În fine... vom vedea. E timp pentru toate.

— Ce vrei să spui ? întrebă Maria, îngrozită din ce în ce mai mult de o posibilă despărțire.

— Nimic extraordinar. Nu e necesar să te frămînți. Vino mai bine și te odihnește aici. Arăți foarte prost. Caută și nu te mai chinui atît. Plînsul ăsta sînt ani de tinerețe omorîți. E păcat... Nu merită nimeni să te chinui așa...

Fără voia ei, Maria îl privi. Veroniade părea mai în vîrstă decît era. Tăcu. Nu îndrăzni să întrebe nimic. Să fie oare, într-adevăr, fiecare de vină de tot ce i se întîmplă ?

Îi luă mîna lui bărbătească într-ale ei. Veroniade rămase nemișcat. Cînd o văzu pe Maria cu ochii deschiși, ațintiți asupra lui, întrebă căutînd să surîdă :

— Ce e, Maria ?

— Azi nu mă mîngîi ? și Maria îl trase spre ea. Glasul pierduse ipocrizia și trecuse într-o alunecare blîndă de copil slab și înfricoșat.

Veroniade se așeză pe canapea lîngă Maria, dar rămase nemișcat.

— Asta nu e mîngîiere, se plînse Maria, lipindu-se de el.

În glas avea durere și deznădejde. Îi era silă de ce face.

Veroniade se aplecă spre fața ei. Maria închise ochii. Îl auzi șoptind :

— Sînt mai bine de șase luni de cînd sîntem împreună și am așteptat în fiecare zi să văd că ai putea ține la mine, dar e inutil, absolut inutil. Nu se poate. Știm amîndoi... la ce bun chinul ăsta...

Maria se sperie.

— Nu, nu, spuse. Vezi bine că am venit... la tine... I-am spus... și lui...

Îl trase lîngă ea, se ghemui cu violență lîngă el, își ascunse capul.

— Iubește-mă.

— Maria, nu vrei să te căsătorești cu mine? o întrebă Veroniade, căutîndu-i fața.

Maria tresări.

— Nu pot, se zvîrcoli.

— De ce?

— Nu știu... nu pot.

— Bine, bine. Nu trebuie să te frămînți. Stai liniștită. Stai ca adineauri. Închide ochii.

O învălui în brațe strîns, cu violență. Mîinile și șoaptele își începură alunecarea.

— Să nu mă lași, începu Maria să geamă, să nu mă lași.. să nu pleci...

— Te iubesc, îi șoptea printre mîngîieri care căpătau din ce în ce o acuitate mai dureroasă, deznădăjduită, ca o ultimă încercare știut zadarnică de a prinde ceva inexistent. Te iubesc.

Buzele lui întîlniră un obraz plin de lacrimi.

— Ce tîrziu e! spuse Maria.

— Îmbracă-te repede.

— Da.

— Te duc pînă acasă.

— Pînă la o trăsură e suficient.

— Cum vrei.

Densă, tristețea apăsa. Nici un cuvînt și nici un surîs nu purta lumină. Obosiți, cu gîndurile pierdute, primeau tristețea fără nici o răzvrătire, înăbușiți sub ea.

Afară, aerul era blînd, saturat de miresme.

O primăvară pentru exaltări și încrederi sfinte. Îndrăgostiții treceau strînși, căutîndu-se unul pe altul. Se auzeau șoapte.

Veroniade umbla alături de Maria, ținînd-o de braț. În gest punea o mîngîiere caldă, ocrotitoare, dar tristețea nu se îndepărta și totul era făcut ca să înșele sufletul.

La prima trăsură întîlnită se despărțiră.

În clipa despărțirii, tristețea se făcu orbitoare, prevestitoare, strigăt.

— La revedere, Maria.

— La revedere.

Îi sărută încă o dată mîna, lung. Trăsura porni, smulgîndu-i unul de lîngă altul.

Caii umblau ritmic. Aerul blînd, era blînd pînă la amețire, o blîndețe densă pe care o puteai simți cu tot corpul, să întinzi mîna s-o atingi, s-o mîngîi, să te culci oriunde, învăluit în ea.

Ca o imagine imperfectă, văzu din nou coșciugul greu dus de oameni copleșiți. Pămîntul gemea surd, căzînd în hohot.

Sașa nu o iubește. Nu e de vină nimeni. Ea nu-l poate iubi pe Veroniade, nu e de vină nimeni. Sau poate fiecare e de vină de tot ce i se întîmplă, dar nu se poate îndrepta nimic...

Trăsura o legăna în blîndețea nopții care căzuse pe pămînt. Închise ochii și se lăsă legănată.

CAPITOLUL XXVIII

După ce se despărți de Maria, Alexandru Velescu se azvîrli în primul taxi pe care îl găsi și se duse acasă în goană. Clocotea.

Cînd a deschis ușa și a pătruns în odăi, mirosul de flori și de mort îl cuprinse înăbușitor de gît. Casa pustiită acum de forfotul rudelor și al cunoștințelor, care se înghesuiseră în ultimele zile ca să vadă moarta, îl primi cu goluri reci ce se desprindeau din toate colțurile.

Alergă pînă sus la el în odaie și încuie ușa repede. Aruncă pălăria, haina și se trînti pe pat.

Deci, după înmormîntare, după reîntîlnirea lor, Maria, foarte simplu, se duce la amantul ei. Nici nu căutase să ascundă lucrul. Dar ce obrăznicie din partea ei, să vină la înmormîntare ! Desigur, sosise ca la o distracție, fără cel mai umil respect.

Recunoscuse că are un amant cu simplicitate, ca și cînd lucrul ar fi natural, deloc revoltător. Venise la înmormîntare din curiozitate. Amintirea a ce fusese nu o tulbura deloc. Probabil că îl iubește acum pe acel om, trecînd de la o dragoste la alta cu ușurință, cu inconștiență.

Pe cînd el, Sașa, nu îndrăznise să-i spună să vină cu el măcar un ceas și nu pentru altceva, ci numai pentru a-i ușura lui să treacă zilele astea de groază de după înmormîntare, din milă.

Saşa se ridică de pe pat şi începu să alerge prin odaie. Deodată, ascultă atent. În casă era linişte. Se uită cu grijă spre uşă, ca şi cum s-ar fi putut deschide singură. Uşa rămase însă nemişcată.

Reîncepu să umble. Paşii lui pe podea sunau în tavanul odăii unde murise mama lui. Odaia aceea era goală acum. Casa întreagă goală. Servitoarea plecase şi ea, spunînd că-i e „urît" fără coniţa. Umblînd, Alexandru avea mereu în spatele lui teama care îl urma pas cu pas.

Se trînti din nou în pat. Tăcerea în toată casa era intolerabilă, materială. Îl cuprinse şi îl strîngea din ce în ce mai tare. La ora asta, înainte de culcare, bătrîna avea obiceiul să umble prin odăi, ca să vadă de sînt toate geamurile şi uşile închise. Saşa asculta. Nimic nu se mişca. Mobilele erau ca de plumb, în locurile lor. Îşi auzea numai sîngele vîjîind în urechi.

Deodată îl cuprinse spaima. Pentru ce rămăsese atît de singur? Pentru ce nu se putea gîndi la nimeni, absolut la nimeni fără să nu-şi dea seama, înspăimîntător seama, că e singur? Pentru ce dintre toţi oamenii pe care îi cunoştea, femeile cu care trăise, nimeni nu-i putea veni într-ajutor? Şi pentru ce Maria nu avusese milă şi să priceapă că ea îl putea scăpa? Chiar dacă nu-l mai iubea, chiar dacă nu mai putea fi vorba între ei de dragoste? Trebuia să mintă, să vină cu el, să înţeleagă că el cerşise ajutor din partea ei, că el nu poate sta singur... Ea ştia că el nu poate sta singur. Nu vorbiseră niciodată de lucrul acesta, dar ştia. Se despărţise de el şi plecase fără ruşine la celălalt, ostentativ, ca să-l facă să sufere mai mult, fără milă pentru suferinţa lui. Se răzbuna.

Saşa se repezi în colţul celălalt al odăii, pînă la birou, şi luă telefonul.

Cînd ceru numărul, se sperie de glasul lui, care se sparse cu zgomot, lovindu-se de linişte.

Imediat îi răspunse doamna Măneanu.

— Alo, da?

Saşa îşi tărăgăni glasul, ca să nu fie recunoscut.

— Casa Măneanu?

— Da.

— Aș dori să vorbesc cu d-ra Maria Măneanu.
— Cine e la telefon ?
— ...Un... cunoscut...
— Nu este acasă. E la teatru. Ce doriți ? Îi pot comunica eu ?
— Mulțumesc, voi telefona mîine din nou.
— Mă rog.

Maria, la teatru ! Să fie într-adevăr la teatru și de aceea minți-se, ca să scape de el și să nu întîrzie ? Avea suflet să meargă la teatru după înmormîntare ?

Lucrul i se părea mai monstruos decît chiar să fi mers la un amant. De ce îl lăsase să creadă că are un amant ? Ca să-l vadă gelos ? Întrebări pe care nu le lămurise cînd se despărțise de Maria. Acum cîteva luni reveniră : „Să nu mă fi iubit niciodată ? Se poate atîta prefăcătorie ? Se poate să mă fi înșelat într-atît asupra Mariei, încît ea să fie cu totul altfel decît mi-o închipuisem ? Se poate să nu poți avea încredere în nimeni pe lume ?"

Lucrurile trebuiau lămurite. Dar lămurite cum ? Prin întrebări la care se putea răspunde cu minciuni ?

Materială, densă, cu sunet de sînge care caută să străbată depărtările, liniștea îl cuprinse din nou. S-ar fi ghemuit, s-ar fi ascuns... dar știa că nu poate scăpa. Casa se umpluse de liniștea aceasta dușmană, care îl strivea din toate părțile, care striga din toate colțurile. Era absolut singur pe lume.

Cu gesturi de panică și urmărit parcă, își luă pardesiul, pălăria și fugi din casă alergînd.

CAPITOLUL XXIX

Cînd Maria coborî din trăsură, în fața casei ei, Saşa era pe trotuar nemişcat, cu capul vîrît între umeri. O aştepta.

— Vreau să vorbesc cu tine. Maria tresări în fața lui Saşa ca în fața unei ameninţări — Trebuie. Să mergem cîţiva paşi, spuse Saşa cu glas surd.

Se îndepărtară de casă. În stradă era întuneric. Felinarele aprinse dădeau mănunchiuri de lumină şi umbră, prin care ei străbăteau.

— Te rog să-mi vorbeşti deslușit şi cinstit. Fără înconjur. Te rog să-mi spui dacă te duceai la o întîlnire... că ai un amant.

— Da.

— Pe cine ?

Maria înălţă din umeri.

— Indiferent.

Saşa se opri locului. Privea spre pămînt. Întrebă :

— Îl iubeşti ?

— Nu, spuse Maria încet.

— Pe mine m-ai iubit ?

— Da, spuse din nou Maria, cu acelaşi glas.

— Eşti sigură ?

— Da.

— De cînd eşti cu el ?

— De... şase luni.

— A, deci aproape de cînd ne-am despărţit ! Foarte frumos. Mai ales cînd spui că m-ai iubit ! Şi pe altcineva ai mai avut ?

Fața lui Florin Negrea îi apăru Mariei ca o spaimă uitată.

— Nu, spuse încet și blînd, pe nimeni.

— Bine. Și... dacă ți-aș spune să te desparți, să nu-l mai vezi, ai putea ?

— Pentru ce să mă despart ?

Sașa izbucni :

— Cum pentru ce ? Dar ce a fost între noi nu contează ? Ai uitat ? Nici nu înțeleg cum ai putut face așa ceva. Cum poți face așa ceva ? Spui că nu-l iubești, atunci pentru ce ?

Deodată i se păru și Mariei monstruos ce făcuse. Într-adevăr, cum putea fi a unui om pe care nu-l iubește ? Cum putea fi așa ceva ?

În stradă era întuneric. Sașa era lîngă ea. Blîndețea aerului învăluia totul.

— Te rog să-mi spui imediat cine e.

— George Veroniade, pictorul.

Sașa tăcu. Crezuse că poate nu este adevărat, că Maria minte. Totuși, era așa. Maria avusese un alt amant decît el. Vag, numele George Veroniade parcă îi amintea ceva cunoscut. O ciudă clocoti în el. Se înălță din ce în ce mai puternică.

— Pentru ce ai făcut așa ceva ? Cum ai putut face așa ceva ?

Dar Maria înălță din umeri. Totul era inutil. Și oboseala aceea insuportabilă o cuprinse din nou. Totul era indiferent, orice, dar să se sfîrșească cît mai repede ziua asta fără sfîrșit. Pentru ce revenirile astea înnebunite ale lui Sașa ? Era a treia oară că-l vedea într-o singură zi și totul nu fusese nimic decît o zdruncinare inutilă a nervilor. Înălță capul. Sus, cerul era plin de stele.

— Trebuie să mă întorc acum acasă — spuse Maria. Era liniștită, parcă deprinsă cu repetarea la infinit a despărțirii.

Dar Sașa se sperie. Gelozia și frica se îmbinau în el...

— Maria, strigă, și o apucă de braț, crispat, cerînd ajutor.

Maria se opri. Îl privi. Și deodată văzu fața lui Sașa aproape de a ei. Îl recunoscu ca fiind al ei cu fiecare trăsătură, cu fiecare umbră a feței lui legată de o

emoție a ei. Închise ochii, capul îi căzu pe pieptul lui Sașa. El o cuprinse, îi căută fața și-i sărută gura cu furie, revoltat.

— Maria.

Era glasul începutului. În lungul trupului ei îl recunoștea pe Sașa. Mai gras parcă, dar al ei. Supărătoare mustața, dar gura aceeași. Maria îi rămase în brațe nemișcată, oprind în gît geamăt și plîns.

Sașa o întrebă :

— De ce stai așa ? Regreți ceva ? Spune, îl iubești ?

— Nu, nu...

— Te rog să vorbești cinstit. După cele ce mi-ai spus adineauri, am tot dreptul să cred orice. Nu văd nici o bucurie din partea ta că am revenit...

Maria îl privi. Da, era Sașa. Cu un elan supranatural se lipi de el, îl strigă :

— Sașa !

Era durere în strigăt, chemare, spaimă și imensă dorință de viață, dar Sașa nu primi decît un val de orgoliu.

— Bine, bine...

O mîngîie, cu gesturi mărunte și liniștite.

— Bine, bine.

Tăcu. Se făcu liniște. Maria își îndreptă trupul din încleștarea aceea, se destinse și i se păru că se scutură după ce s-a tăvălit cîinește la picioarele stăpînului. Nu știa ce va fi mîine, poimîine, peste un ceas, dar viața întreagă îi părea socotită în lungul ei cu aceeași însemnare a elanului inutil.

Dar Sașa începu cu glas rar și deslușit :

— Mario, m-am gîndit bine, vreau să ne împăcăm. Voiam să-ți spun asta azi după-masă, dar m-ai primit așa de prost... încît nu am avut timp...

Părea că vorbește pentru el, că hotărîse ceva. Maria îl privea așteptînd.

— Nu are sens să fim despărțiți. O să ne căsătorim și o să locuim la mine acasă. Te rog să-i spui și mamei tale, pentru că vreau ca lucrul să se facă cît mai repede. Poate și în cîteva zile. Cum sînt în doliu, totul se va petrece fără știrea nimănui.

În Maria reînvia o bucurie timidă, un început de zi după o noapte densă de așteptare, dar privindu-l pe

Saşa i se păru din nou totul inutil. Bucuria căzu cu moliciune de floare veştedă.

Dar Saşa îşi aduse aminte că totuşi cîteva zile va trebui să stea singur în casă. Se înspăimîntă. Începu să se frămînte. Maria trebuia neapărat să vină cu el.

— Dacă ai şti ce greu mi-e singur acum în casa aceea. Simt că înnebunesc, mă revoltă atîta sensibilitate, dar totuşi nu pot scăpa de ea.

— De ce nu mergi la un hotel pentru cîteva zile ? îi spuse Maria. Glasul îi era rece, dar Saşa nu observă nimic. Era bucuros de această idee simplă, la care nu se gîndise şi care rezolva totul. Mult mai bine chiar decît să vină Maria cu el. Mult, mult mai bine, în momentele astea de tristeţe şi oboseală.

— Da, este o idee bună, într-adevăr. Cum de nu m-am gîndit la ea !

O privi pe Maria cu recunoştinţă.

Făcură drumul înapoi împreună. Singur Saşa mai vorbea din cînd în cînd. Spunea : „...Sînt îngrozitor de obosit... m-a distrus ziua de azi... asemenea zile sînt oribile".

Sau :

„...Iartă-mă că nu pot vorbi, dar cred că mă înţelegi... ştiu că e inutil să-ţi mai explic..."

În faţa casei Mariei, Saşa îi sărută mîna cu patetism şi i-o strînse chiar o clipă la pieptul lui şi o întrebă pe Maria încă o dată, parcă mai mult în glumă, dacă nu regretă nimic. Surîse şi Maria încet şi blînd, apoi Saşa îşi aşeză buzele pe gura ei, o sărutare de suprafaţă şi neatentă, aşa cum o săruta acum cîteva luni în urmă, puţin înaintea despărţirii lor, atunci cînd Maria începuse să simtă că Saşa nu o mai iubeşte şi nu o mai doreşte, că o sărută pentru că aşa se obişnuise, simplu gest, aşa cum ai lua şervetul să-l aşezi pe masă, la sfîrşitul cinei.

— Pe mîine, îi spuse Saşa, depărtîndu-se. Am să-ţi telefonez şi am să vin la tine după-masă. La revedere.

Aceleaşi cuvinte ca de obicei, aceleaşi gesturi. Totul reîncepea.

Îi mai flutură mîna din depărtare, din depărtare, din întunericul străzii. Plecă. Îl văzu dispărînd.

Maria intră în casă cu paşi înceţi şi obosiţi.

CAPITOLUL XXX

— Mamă !

Maria bătu încet la uşa odăii mamei ei.

— Cine e ?

— Eu, Maria. Eşti singură.

— Intră !

Maria se opri în prag. Bătrîna avea ochelari pe nas şi o scrisoare în mîini.

— De ce vii aşa de tîrziu ? Numai eu ştiu ce penibil îmi este cînd vine tatăl vostru mai devreme...

— Mamă vreau să-ţi spun ceva.

— Ce ?

Maria intră în odaie şi închise uşa.

— Peste cîteva zile mă căsătoresc cu Saşa.

— Ce ? Cum cu Saşa ? Saşa Velescu ? Unde l-ai văzut ?

— L-am întîlnit... pe stradă... acum. El m-a rugat să-ţi spun că peste cîteva zile ne căsătorim.

— Cum, aşa, deodată ? Spuneai că i-a murit mama.

— Da, dar nu o să ştie nimeni că ne căsătorim.

— Şi tu vrei ?

— Da, mamă, vreau.

Doamna Măneanu o privi pe Maria cu atenţie.

— Nu te bucuri ?

— Ba da, mamă.

— Nu se prea vede. Nu crezi că ar fi fost mai bine să te căsătoreşti cu Veroniade ?

— Cred că nu.
— De ce ?
— Pentru că nu îl iubesc.
— Pe Saşa îl iubeşti !
— Da.

Mama ei o privi din nou lung şi neîncrezătoare, apoi făcu un semn nedesluşit din cap şi se sculă în picioare.

— Ştiu că ar fi inutil să mă opun sau chiar să discut cu tine...

Maria aprobă.

— Atunci trebuie să vorbesc şi cu tatăl tău pentru tine. Nici nu am să am timp să pregătesc nimic. Dacă mi-ai fi spus dinainte puteam să pregătesc totul cu de-amănuntul. Tot ce am strîns pentru voi i-am dat Stelei. Credeam că am să am timp să-ţi fac şi ţie tot ce îţi trebuie, dar tu niciodată nu faci lucrurile ca lumea toată. De unde eram să bănuiesc că se mai pot întoarce lucrurile ? ! Unde o să locuiţi ?

— La el acasă.

— În fine !... Ştii că mi-a scris Stela ? E foarte mulţumită. Are o ordonanţă foarte bună şi a făcut cunoştinţă cu o mulţime de cucoane de ofiţeri din Turnu-Severin. Nu se plictiseşte deloc. Au făcut o excursie superbă pe Dunăre cu bărcile. Era clar de lună, cîntau. Peste cîteva zile au să meargă să vadă şi Porţile de Fier cu vaporul. Poate că trec şi în Serbia. E foarte mulţumită. Florin e foarte drăguţ cu toată lumea şi în special cu ea. De vacanţă au să vină aici în Bucureşti, cîteva zile, ca să ne vadă. Păcat că nu vrei să facem nunta atunci... cu toate că ai dreptate. Alexandru este în doliu, nu se poate. În fine... să dea Dumnezeu să ai noroc şi să fii fericită. Vino şi mă sărută, Mario.

Maria se apropie. Doamna Măneanu o cuprinse în braţe. Maria îşi aşeză fruntea pe umărul ei. Începu să plîngă.

— Ce ai, Mario, copilul meu ? Spune. Spune drept.

— Nu mamă, nu...

— Nu îl iubeşti ? Ce ai, Mario ? De ce nu vorbeşti niciodată ? Ce să mă fac cu tine... Eu pentru voi trăiesc...

Începu să plîngă și ea.

— Destul că am fost eu nenorocită... voi cel puțin să fiți fericite...

— Da, mamă, da...

— Spune, nu îl iubești ?

— Ba da, ba da.

— E încă timpul să te răzgîndești. Mai așteaptă.

— Nu se poate, trebuie !

— De ce ?

— Nu știu...

— El nu te iubește ?

— Ba da, spuse Maria reculegîndu-se, mă iubește, dar sînt atît de obosită... Am nevoie de odihnă !

Și odată cu cuvintele acestea, oboseala Mariei deveni atît de conștientă și insuportabilă, încît i se părea că acum cînd va adormi va fi imposibil ca vreodată să mai poată fi deșteptată.

Se grăbi să plece. Nici un cuvînt nu mai avea sens.

CAPITOLUL XXXI

La ea în odaie, înainte de a se culca, își aduse aminte că a doua zi va trebui să-i spună și lui Veroniade că se desparte de el. Aceasta nu se putea amîna. Lucrul însă i se părea atît de greu, încît înăbuși grija. Acum nu va căuta decît o uitare completă, definitivă, în somn. Tot ce se întîmplase, se întîmplase fără voia ei. Va adormi și se va deștepta mîine de asemenea fără voia ei, apoi se vor împlini și toate celelalte zile de-a rîndul... Nimeni nu e de vină de nimic.

Se dezbrăcă și se culcă. Era amețită. Stinse lampa imediat.

De îndată ce s-a făcut întuneric, odaia dispăru, mobilele se topiră, pereții nu mai existară, trupul nu și-l mai simți. Nu rămăsese perceptibilă decît putința de a gîndi. O vuire lentă și amenințătoare sosind din adînc. Înfricoșată, ca să potolească gîndurile, Maria începu să numere : una, două... trei... patru... Pași grei care duceau ceva de plumb, se pierdură într-un întuneric dens și și blînd. Adormi.

În somn nu se mai putu lupta împotriva gîndurilor făcute vis. Se înălțară din ea năpăditoare ca un fum dintr-un foc ascuns :

...recunoștea casa lui Sașa, dar mult micșorată, zărită din depărtare ca și cum timpul de cînd nu o mai văzuse, se făcuse spațiu. Parcă era și mama lui Sașa acolo, dar nu o vedea. Și altă lume tot invizibilă. Prezențe simplu recunoscute din pricina amintirilor care forfoteau.

Mobilele erau așezate în mijlocul odăilor, așa cum așază copiii scaunele cînd vor să se joace și astfel așezate, împărțeau încăperile, ca paravane, în ascunzișuri multe. Se auzeau glasuri fără trupuri, iar răsfrîngerile oglinzilor, ca priviri oblice și indiscrete, azvîrleau pretutindeni imagini care se credeau ferite.

Maria era în brațele lui Veroniade. Știa că poate fi văzută de toată lumea. Atenția îi era penibil încordată. Se strînse mai tare de Veroniade, ca să se ascundă, dar Veroniade avea lacrimi nemișcate, care îi atîrnau de gene. Maria îi vedea pleoapele foarte de aproape, cu toate detaliile, mărite. Lacrimile erau rotunde, dar nu cădeau, împietrite și emoționant de limpezi. În această limpezime găsiseră mijlocul de a-și exprima definitiv de clar toată durerea, așa cum ar putea-o face să geamă, dar nici un cuvînt.

Foarte departe, într-o oglindă care răsfrîngea micșorat, ca într-un binoclu de teatru răsturnat, Mariei i se părea că recunoaște ceva petrecut demult, un început de viață. Făcu sforțări imense pentru a prinde firul, pentru a se apropia, dar îi era trupul încleștat sub o greutate care o strivea. Maria se zbătu violent să se desprindă. Se deșteptă.

În întuneric nu mai știa unde se găsește, unde îi este trupul, care se dezlegase de orice atingere cu viața. Nu știa cum este așezat patul în odaie și în ce parte a odăii, pereții. Nu știa unde îi este capul și unde picioarele. Nu îndrăznea să miște mîna, căci îi era groază de golul în care se rătăcise. Voia ca gîndurile să-și regăsească trupul în tăcerea odăii încremenite în întuneric. Se simțea pierdută într-un spațiu fără contur, dar nu avu timp să mai prindă nici un gînd și deodată se desluși vie : corpul în lungul patului, material, și patul în lungul peretelui, ca de obicei. În stînga, la căpătîi, măsuța cu lampă. Întinse mîna. Aprinse lumina. Odaia răsări misterios din întuneric. Amețeala se opri. Lumina lămpii, gălbuie, avea ceva mortuar, de veghe funerară. Maria se simțea tristă pînă la o pierdere completă de înțeles.

Lucrul era limpede : în nici o clipă Saşa nu-i spusese că o iubește. În nici o clipă nu sosise nimic din ce

fusese așteptat, iar mîine va trebui să-i spună și lui Veroniade că se desparte de el.

Își simțea lacrimile curgînd pe obraz, alunecînd, furișîndu-se în urechi, pe gît, udînd perna.

„Saşa, dacă ai ști cum te-am așteptat! Dacă ai ști cum te-am așteptat!...", dar acum Saşa s-a reîntors și Maria plînge în noapte pentru că nu simte nici o bucurie în reîntoarcerea asta.

„Saşa, dacă ai ști cum te-am așteptat!"... și așteptarea asta a clipelor toate e adunată deodată în suflet ca o greutate imensă, incomensurabilă, de care nu va scăpa în eternitate. Saşa s-a reîntors, dar bucuria nu există. „Saşa", numele fusese sfînt, dar omul nu exista.

Se revedea plimbîndu-se cu Saşa pe stradă. Un Saşa străin, gras, cu mustață. Felinarele aprinse dădeau pete de lumină prin care ei treceau. Luminile erau mărgele uriașe înșirate pe întunericul străzii. Strada nu avea nume. Era un drum. În timpul cît trecuse prin fiecare înșiruire de lumină, Maria nu știuse că se va împăca cu Saşa, iar acum nu știe ce va fi mîine.

Căută cu încăpățînare să nu gîndească, dar de data aceasta totul fusese dezlănțuit. Ceva fără sens și inevitabil se întîmplase și se întîmplase pentru că ea nu putea hotărî în afara faptelor. Și totuși, poate că exista o altă putere pe care ar trebui s-o găsească în ea, ceva ce ar lămuri totul, definitiv totul și că fiecare e de vină de tot ce i se întîmplă, cu toate să nimeni nu știe ce i se va întîmpla. Saşa nu o iubește și totuși ea îl va primi înapoi. Va căuta să creadă din nou în Saşa. Știa că își clădește singură o minciună, care îi va măcina viața.

Dar mai departe nu se gîndi, era inutil. Puterea de a hotărî altfel îi lipsea.

Amînă din nou totul. Viața și bucuria pentru mai tîrziu. Va aștepta. Așteptarea o simțea în suflet ca o rugăciune, cu îngenuncheri oarbe, ca în fața unei copleșitoare adorări. Închise ochii strîns, ascunzînd în ea totul.

CAPITOLUL XXXII

Se deșteptă dimineața obosită, de parcă ar fi muncit noaptea lucru de caznă, în ascunzișuri lipsite de aer. Oboseala era molcomă, așezare de păienjeniș pe lumină.

Primul gînd pe care îl găsi deslușit a fost că trebuie să-i spună lui Veroniade ce se întîmplase și că se desparte de el. Se gîndi să-i scrie. În prima clipă i se păru că felul acesta e cel mai simplu și cel mai corect. Găsi argumentele toate în favoarea unei scrisori, care va limpezi totul. Va scrie simplu, simplu de tot. Veroniade va înțelege ușor.

Dar cînd Maria încercă să scrie, nu găsi acele cuvinte atît de simple. Cuvintele, oricare, erau tăioase, crude, neînțelese, revoltătoare.

Mila se făcu vie, se aprinse. Bărbatul acesta era al ei. Nu-l iubise, dar totuși nu trecuse niciodată mai multe zile fără să nu primească mîngîierile lui. Știa cu precizii de credință că Veroniade o iubește, că dragostea asta ar putea dura viața întreagă, că în afara ei, el nu iubește nimic mai mult pe lume, că ea plecînd, el va pierde sensul vieții. Știa că va suferi și el acum, așa cum suferise ea cînd plecase Saşa. Ar fi putut urmări suferința lui cu fiecare tremurare a pleoapelor, cu fiecare aprindere a ochilor speriați de golul care se face în fața lor. Știa. Totuși, pleca.

Azvîrli tocul. Scrisoarea nu o putea scrie. Se va duce ea la el. Acum i se părea de datoria ei, ca despărțirea

să se facă cu ea de față, iar nu într-o lașă lipsă a ei. I se părea că-i va fi mai ușor lui Veroniade să sufere suferință spusă de ea, cu ea alături, decît așa, primită cu răceala unei scrisori moarte și fără glas pentru a răspunde plînsului, fără gest, pentru a opri durerea.

Iar dacă Saşa va afla că s-a mai dus încă o dată la Veroniade, căci într-adevăr, Saşa putea veni între timp ori telefona, era dator să înțeleagă și el că a fost necesar să mai meargă la omul de care se despărțea.

Îi telefonă lui Veroniade. Era acasă. O putea primi. Glasul sosi de departe, șters, resemnat, speriat.

Maria plecă repede.

Ca de obicei, Veroniade îi deschise chiar el ușa.

— Ce e, Mario ?

Maria vru să vorbească, dar nu găsi decît același gol ca acum cîteva clipe cînd voise să scrie scrisoarea. Ochii îi fluturau în căutare și spaimă.

— Spune, Mario, fără teamă.

Dar Maria tăcea.

— S-a reîntors Saşa ?

— Da.

— V-ați împăcat ?

— Da.

— Bine, Maria.

Veroniade plecă de lîngă ea. O lăsă singură lîngă ușă. El se opri lîngă geam și privi afară.

— Gigi ! Maria făcu un pas spre el.

Veroniade rămase nemișcat.

— Ce e, Mario ? întrebă încet după o pauză lungă.

— Te rog să mă ierți... încercă Maria împietrită în mijlocul dăii.

— Nu am ce ierta... Nu ai greșit cu nimic. Dimpotrivă, îți mulțumesc pentru tot ce mi-ai dat.

Veroniade vorbea cu pauză între fiecare cuvînt pe care îl căuta, ca pe un cuvînt nou, neîntrebuințat pînă în clipa aceea. Ton teatral din pricina efortului pe care îl făcea asupra suferinței, ca s-o înăbușe. Dar liniștea era jucată, nu durerea. Și totuși, purtarea aceasta o înghețа pe Maria. Ar fi vrut să-i dea prilej să plîngă, ar fi dorit gesturi mari, care să umple golul intolerabil, apăsător dintre ei.

— Poate că ar fi fost mai bine... să am puterea să nu fi venit în viața ta... dar...

— E păcat că vorbești așa, Mario... E inutil.

Veroniade se întoarse, plecă de lîngă geam, se apropie de ea.

— S-a întîmplat așa pentru că nu se putea altfel. Nu ești de vină cu nimic. Dacă sufăr, vina e de partea mea.

Fața lui Veroniade avea o crispare violentă în jurul gurii, ca o tresărire nervoasă de stăpînire, de voință neizbutită.

— Te rog să fii liniștită. Era inevitabil. Știam de ieri... adică de mult, de la început... că se va întîmpla așa. Nu mi-ai anunțat nimic nou. De cînd sîntem împreună, în nici un moment n-am putut avea lîngă tine un singur gînd, „te iubesc". Întotdeauna alături mi-a stat și gîndul „totul este inutil". Trebuie să știi că așa ceva împiedică multe... stîngherește mult... pregătește mult.

— Nu știu ce să-ți spun, dar te rog să crezi că aș vrea să pot spune ceva care să te facă să înțelegi... poate ar fi mai ușor.

Veroniade îi întinse mîna și o trase la el. O privi mult, de aproape, cu atenție.

— Ești frumoasă. Îmi placi mult... ai fost a mea.

Maria plecă ochii. Veroniade îi dădu drumul imediat.

— Vă căsătoriți ? întrebă cu un ton ce voi să fie degajat.

— Da.

— Cînd.

— Peste cîteva zile.

— Bine, Maria. Deci noi nu o să ne mai vedem. Eu, probabil că voi pleca din țară.

Maria ridică o privire înfricoșată.

— Trebuie, spuse el ghicindu-i gîndul.

— O să-mi fie și mie greu, murmură Maria.

— Să știi că nu voi iubi niciodată pe nimeni ca pe tine, că ești făcută să ți se dea o dragoste întreagă.

— De ce ești așa de bun cu mine ?, șopti Maria fără să poată stăpîni gîndul că acum căzuse și ea în același teatralism ca al lui Veroniade. O enervare se înălță în ea. Vedea că lîngă omul acesta niciodată nu fusese întreagă, profundă. O constrîngere o strivise de la început.

Totul rămăsese de suprafață, ca muzica instrumentelor la care s-ar cînta cu mîinile îmbrăcate în mănuși. Singurele clipe adevărate fuseseră cele ale îmbrățișărilor, cînd elanul fizic întrecuse mediocrul. Dar nici atunci conștiința inutilului nu-și cedase niciodată locul. Și totuși, Veroniade o iubea mai mult decît o va iubi vreodată Sașa.

Ceva peste ce nu se poate trece îi despărțea, ceva imaterial, totuși real, copleșitor, ca un zid întins între două vieți. Fiecare ar fi vrut să strige, să cheme, dar vorbeau liniștiți, cu falsitatea sentimentelor înăbușite, a temperamentului încătușat. Maria vedea totul în ochii mirați, speriați, dezastrul fără sens și iremediabil.

— Nu sînt bun, Maria. Am făcut pur și simplu tot ce puteam face ca să te reții.

— Ți-am spus de la început că nu te voi putea iubi...

— Cîți din cei care au spus că vor iubi veșnic s-au putut ține de cuvînt? Aveam dreptul să cred că mă vei iubi, poate. Niciodată nu ți-am fost mai aproape ca acum... Să nu crezi că primesc despărțirea noastră cu răceală... Tot ce am primit, am primit din slăbiciune. Am crezut mereu, am vrut să cred că mă vei iubi, poate, totuși. Am așteptat mereu...

Tăcu, apoi începu din nou repede :

— Parcă tu ești sigură că vei fi fericită cu Sașa? Și totuși primești viața cu el. Dealtfel, sînt întotdeauna tot atîtea șanse de fericire ca de durere. Întotdeauna. Și totuși, toată lumea primește... Înțelegi? Nu aș vrea să crezi despre mine altceva decît ce a fost. Și dacă acum mă port cu tine așa încît aș putea părea rece, e pentru că știu că nu pot schimba nimic, că totul e inutil... Dacă aș bănui că se mai poate ceva... că voința mea... ar putea schimba ceva... aș face orice... orice.

Tăcu. Maria își reaminti cu precizie despărțirea ei de Sașa... atunci. Același gînd : „orice, orice, inutil. Sașa tot ar fi plecat."

«În clipa asta — își mai spuse Maria — aș putea încă hotărî altfel, încă aș putea rămîne cu Veroniade. Și poate că, într-adevăr, dacă am ști că sîntem pentru totdeauna împreună, totul între noi s-ar schimba și totul ar căpăta altă valoare... Dacă rămîn cu el, toată viața mea va fi altfel decît cu Sașa. Totul este în mîinile mele

acum, totul depinde de mine, dar nu știu cum voi hotărî, încă nu știu. Și acest „nu știu" nu arată că nu voi face cum vreau, că se vor întîmpla toate așa cum vreau, ci că se vor întîmpla toate așa cum *trebuie* să se întîmple ? La ce îmi folosește voința, dacă nu știu dinainte ce voi face ? Orice voi face, va fi poate așa cum trebuia să fie, fără să pot controla dacă voința mea a hotărît. Orice se va întîmpla, voi putea crede că „așa a fost scris"».

Gîndurile se perindară într-o clipă, vertiginoase, dar cînd reîncepu Veroniade să vorbească, glasul îi era schimbat, ca și cum trecuse multă vreme.

— Sînt trist... îngrozitor de trist...

Da, încă se mai putea schimba totul. Va rămîne cu el, să scape de Saşa.

— Gigi !

Dar Maria își recunoscu același glas străin ei, al elanului frînt. Tăcu. Era scris...

— Cînd ai să pleci, închide-mi ochii cu mîinile tale, șopti Veroniade.

Maria i se azvîrli de gît și începu să hohotească. Îi era capul așezat pe umărul lui. El o cuprinse violent în brațe. Maria se dezmetici.

— Nu, spuse, nu.

Îi așează mîinile pe ochi ca să stingă privirea aceea insuportabilă.

Veroniade le simți reci, topindu-se în el, alunecînd pe șira spinării. Știa că în cîteva clipe va fi singur, definitiv singur. Acum însă, căută să prindă tot, pînă la cea mai adîncă conștiință a realității efemere.

Maria fugi hohotind. Plîngea în stradă alergînd. Îi erau degetele încă umede de lacrimile pe care le strivise în ochii omului rămas singur.

CAPITOLUL XXXIII

Se reîntoarse repede acasă. La uşă o întîmpină doamna Măneanu, sosită odată cu servitoarea, care venise să deschidă. Îi spuse în şoaptă :

— Saşa e aici de o jumătate de ceas şi pare a fi foarte enervat. Nu ştiai că trebuie să vină ? A telefonat de trei ori de cînd ai plecat.

— Da, mamă, numaidecît.

Maria îşi lăsă pălăria în antreu şi intră imediat în salon. Saşa se sculă în picioare. Era în locul unde fusese atunci, cînd se despărţise de el. Părea aprins de o furie care se înălţase pînă în obraz şi gata să izbucnească în cuvinte. Totuşi, se prefăcu că o primeşte glacial.

— Ai telefonat după ce am plecat eu ? Credeam că vei veni numai după-amiază ! spuse Maria înaintînd repede spre el.

Îi părea bine că îl găseşte aici. Se simţea zdruncinată. Trupul plin de lacrimi încă. Avea nevoie de Saşa. Îi întinse mîna cu elan.

— De unde vii ? — întrebă Saşa cu un ton inchizitorial şi fără să-i sărute mîna.

Maria tăcu.

— Deci, nu m-am înşelat. Eram aproape sigur. Ei bine, trebuie să ştii — începu deodată Saşa să strige — că nu înţeleg să tolerez nimic, să iert nimic. Ţi-am telefonat de trei ori de dimineaţă. De trei ori. Simţeam cum mă fac caraghios faţă de mama ta. După socoteala mea, ai stat la acel domn mai bine de două ceasuri.

— M-am despărţit de el.

— Cum — izbucni Saşa mai aprins — şi ca să te desparţi de el era necesar să te duci acolo ? O scrisoare nu era suficientă ? O întrevedere de dragoste înainte de căsătorie ? Ce ai căutat acolo, decît a-l revedea ? Aţi aranjat poate o nouă întîlnire ? Să nu crezi că mă vei putea înşela, păcăli, minţi.

— Am fost pentru că aşa am crezut că este bine şi că tu vei înţelege aceasta.

— Nu conta pe mine ca să înţeleg astfel de lucruri.

— Am trăit cu el şi...

Saşa deveni violent.

— Ştiu, ştiu, ştiu că ai trăit cu el. Mi-ai spus-o. Ştiu. Dar tocmai de aceea nu înţeleg să tolerez nimic. Dacă ai hotărît că eşti a mea, înţeleg să fii a mea. Ca să te desparţi de el, o scrisoare era suficientă. Pentru ce era „necesar" să vă mai vedeţi ? O despărţire e o despărţire în orice caz, fie că e cu scrisoare ori cu scenă sfîşietoare. Nu văd ce motiv, altul decît dorinţa de a-l mai vedea pe acel domn, te-a făcut să alegi mijlocul acesta din urmă al despărţirilor cu lacrimi şi îmbrăţişări. Spui că nu-l iubeşti.

— Tocmai pentru că nu... Şi tu, Saşa...

Maria tăcu.

— Tocmai pentru că nu, ce ? Şi eu, ce ?

— Nu, nimic. Am fost la el pentru că aşa am crezut că este bine, uman. Nu m-am ascuns de tine cîtuşi de puţin, nu am pus la cale nici o altă revedere. Pleacă din ţară.

Saşa o privi pătrunzător. Maria avea ochii roşii. Plînsese, deci. Cînd se despărţise de el nu plînsese.

— Spune, eşti sigură că mă iubeşti ? întrebă Saşa, cu un ton sever, îngrijorat şi deodată potolit.

Maria făcu o pauză înainte de a răspunde. Părea că se gîndeşte ameţitor de adînc.

— Da, şopti încet şi învăluit.

— Eşti sigură ?

— Da, şopti Maria din nou, cu acelaşi glas şi după aceeaşi pauză.

— Şi dacă mă iubeşti, pentru ce pauzele astea ca să-mi răspunzi ?

— M-am gîndit.

— Îți mulțumesc, dar astea nu sînt lucruri care se gîndesc, astea sînt lucruri care se simt.

Maria îl privi pe Saşa. Era momentul să-l întrebe şi ea acelaşi lucru : dacă o iubeşte, el, care se întorsese fără ca vreodată să fi găsit în nici o clipă avîntul cuvîntului plin „te iubesc".

— Dacă ți se pare cumva... cumva că ai fost poate mai fericită cu el, că-l iubeşti poate...

— Atunci, bineînțeles, aş fi rămas cu el, spuse Maria şi surîse ironic şi rece.

Saşa se înroşi.

— Da, desigur.

— Da, desigur, repetă Maria cu acelaşi surîs.

I se părea acum că Saşa ar putea fi gelos.

— ...Şi m-aş fi căsătorit atunci cu el... nu cu tine.

— Voia să vă căsătoriți ? — întrebă Saşa frămîntîndu-se şi căznindu-se să nu lase să se vadă aceasta.

— Da, bineînțeles. Mă iubeşte.

— Îți repet că nu înțeleg deloc pentru ce ai fost la el, începu Saşa din nou să strige. Ți-am spus că ne căsătorim peste cîteva zile. Nu pot tolera să ştiu că ai fost la acel om. Cum vrei să pot tolera să mă gîndesc că poate v-ați sărutat, îmbrățişat ! Mă pot gîndi orice... înțelegi...

Mariei îi era penibil că îl aude pe Saşa vorbind astfel de Veroniade. Ar fi dorit respectul deplin al tăcerii față de omul de care se despărțise. Îi era sufletul greu de lacrimile plînse acolo, de suferința rămasă nepotolită acolo.

— Pentru ce să vorbim aşa. Toate astea sînt lucruri care nu ne aparțin. Sînt ale unei vieți în care nu am fost împreună.

Saşa o privea uimit. O recunoscuse atît de perfectă în primele momente ale revederii, cu glasul şi fața ei ştiute, iar acum observa că acelaşi glas spunea cuvinte noi, iar fața ei aceeaşi, ascundea gînduri străine. Fusese a altui bărbat, o dorise alt bărbat, poate alți bărbați. Saşa se simțea frămîntat de dorința de a şti, gelos.

— Maria ! şopti cu violență. O luă în brațe. Maria îşi simți gura lovită de aceeaşi sărutare muşcată a buzelor nerăbdătoare ca în seara împăcării lor.

— Spune-mi că mă iubești.

Cuvintele se așezară pe fața ei odată cu respirația lui Sașa.

Maria nu răspunse decît închizînd ochii. Îl simțea pe Sașa cuprins de o dorință tăioasă, de mîngîieri repezi și tăcute, lipsite de căldura șoaptelor și-a sărutărilor, dorință făcută din nevoia de a zdrobi o rezistență, dorință acută a geloziei trezite.

În odaia de alături se auziră pași. Sașa și Maria se rupseră unul de lîngă altul. Privirile lor păstraseră amețeala îmbrățișărilor violente. După o clipă, doamna Măneanu intră în odaie. Aducea o tavă mică cu un șervețel și pe ea, pregătită, țuică, pîine, măsline.

— V-am adus puțină țuică, să gustați și să mergem la masă. Credeam că o să vină și tata cu noi, dar văd că întîrzie. Nu-l mai așteptăm.

Ca de obicei, cu același glas resemnat, doamna Măneanu vorbea de venirea bărbatului ei la masă ca de un lucru posibil, vrînd să pară că cei din jurul ei ar mai fi putut crede în minciuna ei răbdătoare.

— După masă, spuse Sașa, mergem la mine, să vedem de casă.

— Tot la hotel ești ? întrebă doamna Măneanu.

— Da, răspunse Sașa, și dădu feții lui o expresie de exagerată dezolare, o reclamă a doliului lui, a imposibilității de a trece peste o sensibilitate neobișnuită ; iar doamna Măneanu îi răspunse printr-o privire înțelegătoare de condoleanțe mecanic repetate de cîte ori gîndul morții se amesteca în realitățile prozaice ale vieții.

La masă, Sașa mîncă cu poftă. Pe furiș, Maria îl privea. Oare reîntoarcerea lui Sașa era o realitate, despărțirea ei de Veroniade împlinită ? La un moment dat, Maria simți piciorul lui Sașa, care se apropia de al ei. Apoi, sub masă, mîna lui Sașa îi cuprinse genunchiul. Mîna alunecă mai sus și strînse tare coapsa. Fața lui Sașa însă nu se schimbă cu nimic decît cu o oarecare veselie glumeață de dublu înțeles. Și pentru că ochii Mariei se măriră și fața căpătă o expresie mai aprinsă, Sașa surîse și întrebă cu un ton ironic și mîngîios :

— Dorești ceva, Maria ?, trăgînd mîna de pe piciorul ei îi întinse coșul cu pîine. Maria căută să ascundă roșeața ce-i urcă în obraz. Gestul lui Sașa îi păru intolerabil.

După-masă, Maria și Sașa plecară imediat. Sașa părea grăbit.

În stradă o luă pe Maria de braț și o strînse.

— Mioara, îi șopti.

Maria se lăsă dusă.

Apoi Sașa opri un taxi și ajutîndu-i Mariei să se urce, dădu în șoaptă adresa șoferului.

— Unde mergem ?, întrebă Maria văzînd că automobilul o ia pe străzi care îi îndepărtau de casa lui Sașa.

— La mine, la hotel.

O sărută din nou cu aceeași violentă lovire a unei stăpîniri tiranice.

CAPITOLUL XXXIV

Cînd Maria intră în odaia mică a hotelului unde locuia Saşa, avu o tresărire penibilă. Odaia avea un pat de două persoane, iar pernele erau ambele mototolite. Privi patul cu atenţie.

Saşa se apropie să o cuprindă.

— Cu cine ai fost aici ? — întrebă Maria.

Saşa surîse.

— Ce gînd !

— Spune, cu cine ?

— Cu nimeni, bineînţeles. Unde vezi pernele mototolite ? ...Eu m-am culcat pe amîndouă.

O cuprinse din nou, rîzînd.

— Cu nimeni ?

— Bineînţeles. Lasă fleacurile !

„Într-adevăr, se gîndi Maria, nu ar fi putut face aşa ceva chiar imediat după moartea mamei lui, după împăcarea noastră".

Totuşi, privirea Mariei căuta alte urme, alte dovezi. Saşa o strînse violent în braţe, căută să o tragă spre pat.

Dar scîrba şi gîndul duplicităţii nu o părăsiră. Ar fi voit să fugă sau poate cuvinte înălţate solemn ale glasului care nu poate minţi. Saşa însă, văzînd-o că se opune mîngîierilor, o ridică în braţe.

Maria se trezi în pat lîngă Saşa fără nici o altă dorinţă decît de a plînge lacrimi topite în inutilitatea de doliu aşternută pe fiecare clipă ce fusese aşteptată.

— Saşa !

Glasul se înalță singur. Saşa nu răspunse, izolat în dorința lui ca într-un loc inexpugnabil, în care Maria își dădu seama cu spaimă că nu îl poate urma, că nu-l va mai putea niciodată urma. Lacrimile izvorîră atît de naturale, încît Maria nu le simți. Îi erau ochii, fața, înecate, acoperite ca de un văl.

Îl vedea pe Saşa şi mişcările lui aprinse şi inutile şi îi părea ridicol, iar mîngîierile lui, o cazną fără sens, o batjocură a ei şi a gesturilor de dragoste toate.

Nu rămăsese nimic întreg din ce fusese între ea şi Saşa, nici măcar înțelegerea dorinței. Nu rămăsese absolut nimic. Trupul care suferise atît aşteptîndu-l primea mîngîierile cu dușmănie. Îl ura pentru tot ce suferise. Știu că nu-l va ierta niciodată. Saşa nu putea fi iertat.

Își aminti de Florin Negrea, aceeași lovire a corpului rece şi străin ca în noaptea aceea, dar de data asta lucrul parcă mai trist, pentru că era Saşa acel care lovea.

Își aduse aminte şi de Veroniade, de îndrăgostirea glasului lui, de surîsul cu care mulțumea, de toată căutarea aceea înfrigurată pentru fiecare tresărire a ei, şi de toată dureroasa inutilitate a dragostei lui. Îl ştia singur acum, căzut, zdrobit asupra timpului care fusese viu.

— Ce ai ?, întrebă Saşa cu uimire şi se înalță revoltat, obraznic. Spune, ce regreți ?

— Nu, nu.

— La cine te gîndeşti ?

— Nu, nu.

Saşa se tulbură :

— Nu mă mai iubeşti ?

Maria se îndepărtă de el, cu forța isterică a elanului care vrea să sfărîme, să uite şi să găsească drumul îndelung căutat.

— Te-am aşteptat, strigă, te-am aşteptat !...

Glasul se îndreptă către nimeni.

Saşa o acoperi, o înăbuşi. Victoria i se păru desăvîrşită.

Mai tîrziu au mers şi acasă la Saşa.

Maria nu mai fusese în strada aceea din ajunul despărțirii ei de Saşa, de aproape opt luni de zile.

„Da, se gîndi, dacă aş fi fost însărcinată atunci aşa cum am crezut, copilul nu ar fi avut încă timp să se nască".

Aştepta să vadă în cadrul uşii, strălucind, părul alb al doamnei Velescu şi pe ea înaltă, nemişcată, aşa cum o lăsase atunci în prag.

Ceea ce nu putuse gîndi la înmormîntare, înţelese acum perfect. Ştia că trupul acela care stăpînise soarta ei, era acum îngropat în pămînt, descompus. Cîteva clipe încă şi va fi stăpînă în casa aceea, de unde fusese gonită.

Apropiindu-se i se păru victoria inutilă, viaţa golită de înţeles, cenuşa inconsistentă a unui lucru care a fost aievea. Şi mai ales ar fi vrut să nu intre în casa aceea care-i părea că se înalţă, că există, numai pentru a dovedi fără milă inutilitatea durerii, inutilitatea înfrigurată a aşteptărilor, inutilitatea clipelor care vor veni.

CAPITOLUL XXXV

— Vom aranja casa cum dorești tu. Singurul lucru pe care îl vreau, e ca odaia care a fost a mea să rămînă a mea, iar tu cred că cel mai bine ar fi să iei odaia care a fost a mamei, spuse Sașa, deschizînd ușa și arătînd odaia cu o apăsată sugestie în glas. Dar Maria simți o repulsie rece. Rămase în pragul odăii, fără să poată intra.

— Dacă e cum doresc eu, cred că nu voi lua odaia asta.

Sașa o privi cu o nedumerire exagerată, marcînd astfel că nici nu bănuiește că ar putea exista vreun motiv ca să refuze.

— Poate că ar fi fost chiar mai bine să înțelegi și tu singur pentru ce refuz, fără să-ți mai fi spus eu. Nu? șopti Maria.

— Da, da... cu toate că eu cred că exagerezi. O transformi complet și gata. Nu cred că sînt sănătoase sensibilitățile astea.

Sașa vorbea repede. Ar fi vrut neapărat ca Maria să stea acolo. Așa ar fi scăpat el mult mai ușor de gîndul odăii goale unde murise mama lui, teama aceea... la care cu nici un chip nu trebuia să se mai gîndească.

— ...Nu putem condamna odaia. Nu are sens să stea goală.

— Se poate face salonul... aici... Odaia mea dincolo, în salon...

— Nu, spuse Sașa cu îndîrjire și enervare, aș prefera să te știu mai aproape de mine...

„Dacă ar vrea să mă știe mai aproape de el, ar sta jos, cu mine, sau mi-ar da o odaie sus, la etaj, lîngă el.

Minte, minte. Vrea să fie singur sus, liber, abia mi-a arătat odaia lui, abia m-a lăsat să o văd, ca să se ferească de orice amestec în viața lui, iar aici nu poate suferi odaia asta goală, îi e frică de odaie..."

— Saşa, spuse Maria, eu nu vreau odaia asta. Să hotărîm altă odaie.

— Dar nu are nici un sens încăpățînarea ta.

— Spuneai că pot face cum doresc.

— Da, dar e o copilărie...

— Tu singur spuneai că-ți este urît singur în casă... În odaia asta îmi va fi mie urît...

— Nu, se repezi Saşa, mie îmi este urît singur, dar nu dacă te ştiu în casă. Cum vrei să-ți fie urît cînd ai să mă ştii lîngă tine ?

Maria îl privi, vedea că Saşa, ca ultim argument, făcea eforturi exagerate ca să fie sentimental, dar că, supărat, i-ar veni mult mai la îndemînă să strige. Mariei îi era ruşine de slăbiciunea ei, dezgust. Pur şi simplu trebuia să refuze. Ieşi din odaie.

„În definitiv — se gîndi — bucurie tot nu voi avea, nici aici, nici într-altă parte, în nici un loc al casei. E deci indiferent în ce odaie voi sta".

— Dacă ții aşa de mult, pot sta şi în acea odaie... şopti. Glasul îi era tărăgănat şi privirea căută să se ascundă...

— Bineînțeles că țin să stai aici din... din atîtea motive — încercă Saşa să surîdă cuceritor, dar surîsul se stinse imediat, inutil, jenat. Eu mi-am ales odaia de sus, mai întîi pentru că sînt învățat cu ea, apoi aşa nu te voi deranja deloc. Pot pleca devreme dimineața... în fine... înțelegi. Ai ceva de spus ? De ce mă priveşti aşa ?

— Nu, nimic, răspunse Maria, dar nu înțelegea pentru ce lui Saşa niciodată nu-i ajunge să facă ceea ce dorește, şi imediat după aceea simțea nevoia de a deveni obraznic. O pecetluire de definitivă afirmare a voinței lui, oricare ar fi fost acea voință. Şi nu înțelegea nici pentru ce, cu toate că o revolta purtarea lui Saşa, simțea o mulțumire înciudată în a-i da lui Saşa posibilitatea de a se dezlănțui, de a fi obraznic cu ea, şi de a observa în tăcere fiecare surîs şi intonație cu care Saşa o lovea.

CAPITOLUL XXXVI

Sașa o conduse pe Maria pînă la ea acasă. O părăsi în poartă mașinal, cu gestul unei sărutări neatente. Din depărtare îi flutură mîna și îi strigă: „Îți telefonez eu mîine".

Maria merse la ea în odaie. Se așeză pe pat și rămase nemișcată. Trecutul era îndepărtat, străin ei. Nimic nu avea absolut nici o importanță. Suferința ei i se păru meschină, pentru că o tolera fără revoltă, iar Sașa ridicol, pentru că se întorsese.

Auzi o bătaie în ușă.

— Am venit, spuse doamna Măneanu intrînd în odaie cu timiditate, ca să mai stăm de vorbă. Vreau să știu ce îți trebuie... pentru casa ta cea nouă...

Dar deodată începu să plîngă, cu o tremurare copilărească a bărbiei moi și mici.

— Nu știu de ce, dar îmi este atît de greu... să rămîn singură... Atît doream să vă văd măritate pe amîndouă... și acum, că s-a făcut... îmi este groază la gîndul că am rămas fără voi... mai singură ca niciodată... Ieri noapte tatăl vostru nici nu a venit acasă... Nici o femeie nu ar tolera ce am tolerat eu...

Doamna Măneanu plînse mai tare și își ascunse fața.

— A, da! spuse Maria și revăzu odaia din hotel unde fusese cu Sașa, cu pat dublu, cu pernele mototolite. Un dezgust o cuprinse pentru trupul ei, care fusese batjocorit și silă pentru mama ei, pentru tatăl ei, pentru

Sașa era amestecată cu milă, enormă milă, pentru toți și pentru ea. Tăcu.

— Măcar tu să fi rămas aici cu bărbatul tău... că e destul loc. Dacă l-ai fi luat pe Veroniade... nu că vreau să vorbesc rău de Sașa... dar Veroniade...

Maria o trase pe mama ei pe pat lîngă ea. Îi șterse fața îmbătrînită, udă de lacrimi. O sărută cu evlavie. Fiecare cută era însemnată cu ani lungi de suferință. Astfel trecuse viața. Astfel va trece și viața ei. Va muri și ea... vor muri toți. Astfel se pustiește viața... astfel se potolesc toate...

— Să nu plîngi, mamă, să nu plîngi. Nu se poate altfel. Trebuie să fie așa, fiecare trebuie să rabde cîte ceva... Mai tîrziu o să fie bine.

— Ca să mă văd așa singură... sînt prea nenorocită... Toată viața am fost nenorocită... Voi nici nu știți... pentru voi am trăit... am răbdat...

— Am să vin în toate zilele să te văd, am să vin mereu... să nu-mi schimbi odaia, să mi-o păstrezi așa cum e. Să mă aștepți. Nu te am decît pe tine, mamă, numai pe tine.

Lacrimile Mariei curgeau pe fața ei netedă și luminată. Bătrîna o privi uimită. Privirile li se întîlniră și sub vălul ud al lacrimilor lor un gînd se desluși. Maria plecă fruntea.

Deodată, adînc îngîndurată, bătrîna tăcu din plîns.

PARTEA A PATRA

CAPITOLUL XXXVII

Maria se întorcea cu Saşa de la primărie. Erau amîndoi în trăsură. Acum, ceea ce dorise ea vreodată mai puternic, căsătoria ei cu Saşa, se împlinise, dar ce simţea nu era bucurie, ci o destindere mare. Lăsase jos de pe umeri o povară uriaşă.

Ca să aducă bucuria care lipsea, Maria îşi spuse: „Acum, Saşa e pentru totdeauna al meu". Îşi aşeză mîna pe mîna lui, dar Saşa rămase nemişcat. Maria trase mîna înapoi. Saşa nu observă nimic.

Se întipăriră în mintea Mariei şi lumina care se stingea şi căldura acelei înserări. Oraşul părea obosit, prăfuit. Stropitoarele primăriei trecînd, împrăştiind apă, ridicau un miros de praf ud. Departe, soarele apunea. Vehiculele oraşului alergau în zgomotul roţilor şi al claxoanelor. Şi zgomotul acesta era catifelat, topit în praf. Geamurile vitrinelor, ale caselor, răsfrîngeau brusc reveniri orbitoare ale apusului, ale soarelui roşu. Biserica Sfîntul Gheorghe dădea o linişte neaşteptată mişunării comerciale a străzilor din jurul ei.

Stela se căsătorise cu Florin şi la biserică, nu numai la primărie. Avusese văl alb. Mariei îi scrisese mama ei, povestindu-i totul. Fusese frumoasă ca un înger, spunea în scrisoare. „Le stătea foarte bine la amîndoi, el în uniformă şi ea aşa drăguţă cum o ştii..."

Probabil că este exclus dacă iubeşti să nu simţi o emoţie la gîndul căsătoriei religioase, chiar dacă nu crezi

în Dumnezeu, chiar dacă ți-e teamă de ridicol. Cîntecele și mirosul bisericii atît de asemeni celor morți te fac să știi că ai amestecat gîndul eternității dragostei tale. Lui Saşa îi este groază ca cineva să poată bănui că el ar fi atît de slab, încît să creadă în Dumnezeu. Bineînțeles că acum nici pentru Maria nu ar fi avut nici un rost o căsătorie cu văluri albe, însă totuși își amintea perfect ziua cînd Saşa, căutînd un cuvînt de mîngîiere pentru ea, îi spusese : „Mireasa mea". Maria privi din nou spre Saşa, dar Saşa cu ochii aprinși, se uită tocmai la o femeie care trecea pe stradă. Maria se întoarse și ea, dar nu văzu nimic altceva decît că femeia aceea își mișca ostentativ șoldurile ei strînse într-o rochie foarte lipită de corp.

— Cine e ? întrebă Maria.

— Nostimă femeie, spuse Saşa distrat. Frumoase coapse !

Maria tăcu. Aplecă pleoapele. În trăsură, alături de Saşa, și i se părea că este legată, că îndură pedeapsa slăbiciunii ei pentru Saşa, că va trebui să rabde orice de la el, fără să se miște, fără să se răzvrătească, pînă va omorî tot ce a simțit vreodată pentru el. Pedeapsa i se părea naturală. Ce îi părea însă monstruos, depășind vina ei, era faptul că nu știa cît timp va dura chinul. I se păru că va putea rămîne nemișcată toată viața. „Dacă voi răbda toată viața, înseamnă că merit să rabd... că îmi convine să rabd"...

— Nu prea pari bine dispusă, observă Saşa. Regreți ceva ?

Maria se căzni să surîdă. Saşa surîse franc.

— Bine, bine, am glumit. Pari cam obosită însă.

Saşa părea foarte satisfăcut, foarte destins.

Maria începu în goană să caute să-și precizeze ce o întristase aşa de grozav, căci în definitiv, Saşa era al ei, „pentru totdeauna al meu" își repetă. Îl vedea surîzînd alături de ea, liniștit : și dacă atît de liniștit, neatent față de ea, pentru că, desigur, totul îi părea atît de natural, încît nimic nu merita să mai fie gîndit. Cuvîntul de admirație față de femeia care trecea fusese azvîrlit numai aşa, fără nici un gînd rău, ascuns, împărtășit Mariei într-un elan de camaraderească sinceritate.

Își aminti despărțirea de Veroniade : „Niciodată nu voi iubi pe nimeni ca pe tine. Ești făcută să ți se dea o dragoste întreagă".

Dacă nu îl iubea pe Veroniade în nici o clipă, în nici o strîngere cît de aprinsă, în nici o îmbrățișare cît de apropiată, fusese totuși a lui cîteva luni. Veroniade merita să fie iubit, merita o dragoste întreagă. Saşa nu o mai iubește, e al ei pentru totdeauna.

— Saşa, spuse Maria.

— Da ?

— Tu crezi că mă iubești ?, îngînă Maria cu teamă.

— Ai înnebunit, Maria ?

„Într-adevăr, gîndi Maria, nu voi putea niciodată înțelege că ceea ce vreau e un lucru imposibil și că, totuși, dorind acest lucru cu însetare, sînt nebună ?"

— Nu ești deloc amuzantă.

— Saşa, aş vrea să mă iubești, aş vrea să mă iubești mult..., mai spuse Maria cu o intensă rușine, văzînd cît e de ridicolă. Se înroși.

— Maria, ce înseamnă lucrurile astea, tocmai acum ?

— Saşa, te rog spune-mi drept. Te rog să-mi spui drept, pînă acum nu te-am întrebat absolut nimic, dar aş vrea să știu, să înțeleg, pentru ce ai plecat ; pentru ce te-ai întors ?

— Mă întrebi lucrul acesta ca și cum ai avea intenția să oprești trăsura și să o iei la goană de lîngă mine. Nu te înțeleg deloc. Cum, de ce m-am întors ? Ție lucrul acesta nu-ți este clar ? Îți mai trebuie explicații ? Dacă nu înțelegi pentru ce am făcut lucrul acesta, atunci nu înțeleg eu pentru ce l-ai primit ! Nu crezi că este momentul deplasat pentru astfel de gînduri ?

Dar de ce Saşa găsește atîta abundență de cuvinte, ca să explice ceva nelămurit, iar cînd îl întrebase adineauri dacă o iubește îi răspunsese scurt și plictisit : „Ce, ai înnebunit ?"

Saşa o va înșela. Va trăi cu alte femei. Va minți. Se va întoarce acasă și o va îmbrățișa apoi pe ea, Maria, care va ști lucrul acesta și va primi mîngîierile lui ca atunci, în odaia mică din hotel, cu scîrbă și dușmănie. Îi revăzu privirea cu care se uitase la femeia aceea cu șol-

durile legănate., „Nostimă femeie". Cuvintele nu fuseseră azvîrlite „numai așa", ci însemnau ceva.

Cînd Maria trece pe stradă, din mulțimea oamenilor întotdeauna se găsesc bărbați s-o privească astfel, cu aceleași priviri de poftă. Adineauri, privirea lui Sașa, a ochilor lui negri, aprinsese aceeași mecanică dorință : „Nostimă femeie ! frumoase coapse !"

Lucian Panu avea ochii albaștri... Albastrul cerului, albastru nu al sentimentalelor priviri și al genelor răsfrînte, ci din aprinderea oțelului ars în flacăra voinței, cu intensități metalice, cu intensități de stea... Dealtfel, desigur că aprinderea aceea veșnic curată a ochilor albaștri, nu înseamnă că în dosul ei nu se ascunde niciodată nici un fel de gînd josnic. Așa ceva e poate omenește imposibil. Totuși, niciodată nu gîndise că Veroniade ar fi putut-o minți... Fusese al ei întreg, fără reticențe. Privirea lui avea culoarea frunzelor veștede, un verde uscat... culoarea otrăvii care și-a pierdut puterea...

...De cînd se despărțise de el, în nici o clipă nu îl regretase, poate dimpotrivă...

„Nici unul nu eram fericiți. Trebuia să ne despărțim. Și m-am căsătorit cu Sașa pentru că îl iubesc. Îl iubesc de mult, de mult de tot".

„Ți se pare", spunea Veroniade cu surîsul trist și resemnat care doboară.

Dar alături ei, Sașa izbucni într-un rîs batjocoritor. Maria întoarse capul. Sașa era lîngă ea și părea că o privește de mult.

— Sîntem în trăsură, nu în aeroplan.

Maria îl privi uimită.

— Aeroplan !

— Da, ai zburat în nori.

— A, spuse Maria și rămase înmărmurită.

— Ce, îți pare gluma proastă ?

— Da. Nu înțelegeam.

— Îți mulțumesc. Însă, crede-mă că nici nu se poate avea cu tine mai multă fantezie. Ești absolut dezolantă. M-ai uitat de tot și m-ai lăsat singur. Și drept să-ți spun, mă îngrijorezi. Așteptam de la tine cu totul altceva. Eu am nevoie de liniște. Am o mulțime de obligații față de viață, grele. Am nevoie de un om întreg lîngă mine. Te

rog foarte mult să te reculegi, să te potolești și să fii drăguță.

La ultimul cuvînt transformă asprimea feței într-un surîs îngăduitor, cochet.

— Uite, am sosit, mai spuse. Sîntem la noi.

Sașa plăti trăsura. Și apoi o lăsă pe Maria să treacă în casă. Maria intră aplecînd ușor capul, ca sub un pervaz invizibil și scurt, care i-ar fi putut lovi fruntea.

CAPITOLUL XXXVIII

A doua zi, Maria se deşteptă dis-de-dimineaţă. Îşi aminti totul chiar înainte de a prinde sensul întîmplărilor.

Rămase cu ochii deschişi, atentă. Casa întreagă era nemişcată. O vedea parcă, toată deodată, cu aceleaşi scaune demodate, învelite în îmbrăcăminte gălbuie, pereţii cu aceleaşi portrete şi mesele cu aceleaşi albumuri tixite de fotografii decolorate.

Acum, Maria va lua locul doamnei Velescu. Luase locul ei, odaia ei. Se va ocupa de casă. Va comanda servitoarelor, va îngriji de mobile şi dacă ar vrea, ar putea merge la bucătărie să facă dulceaţă ca să se distreze, întocmai ca doamna Velescu. Saşa era sus, singur, la el în odaie. Putea veni, pleca, fără să fie văzut ori auzit.

Va sosi din oraş, cu faţa răcorită de aerul proaspăt din stradă, cu sîngele biciuit de umblet, aducînd ştiri noi, auzite de la oameni, citite, aflate, comentate, ştiri pe care Maria le va primi tot ca pe ceva petrecut de mult şi fără însemnătate. Nimic, niciodată, nu va mai avea viaţă vie.

Maria se simţi bătrînă.

„Pentru totdeauna", şopti. Deschise ochii. Nu avea nimic de făcut.

Dar deodată sări din pat. Se trezi în mijlocul odăii. Sună servitoarea.

— Domnul s-a sculat ?

— Da, e la baie.

— Te rog să aduci ceaiul și să-i spui și dumnealui să vină apoi aici.

— Domnul a băut o cafea neagră. Așa bea dumnealui de dimineață. Ceai am să vă fac dumneavoastră, dacă doriți.

— Bine.

Servitoarea plecă. Maria se așeză pe marginea patului. Auzi o bătaie scurtă în ușă și imediat, înainte de a aștepta un răspuns, Sașa intră în odaie :

— Te-ai sculat ? Bună dimineața ! Ce păr frumos avem ? *Touchons du bois !* Sașa atinse speteaza unui scaun, surîzînd. Trebuie să plec repede, am întîrziat. Am venit să văd ce faci, ca să nu te plîngi că te las singură. Mă duc la un coleg pentru un proces. După aceea la Tribunal. Se poate să întîrzii nițel cu masa. Dacă nu voi putea să vin, am eu grijă să telefonez. Ce, ești prost dispusă ? Ce stai așa serioasă ?

— Mă doare puțin capul...

— Ia un piramidon.

Sașa o sărută pe obraz.

— La revedere, spuse plecînd. Sînt grăbit.

Apoi, după o clipă, Maria îl văzu trecînd repede prin curte, cu o servietă la subsuoară.

Maria se duse și ea în curte. Grădina era mică, dar plină de trandafiri. Aerul era curat, cristalin. Se așeză pe o bancă. Se simțea obosită. După cîtva timp, servitoarea îi aduse un ceai cu pîine prăjită și unt.

— Te rog deretică la mine în odaie.

— Lăsați, coniță, e mai bine să isprăvesc cu salonul și mai la urmă odaia dumneavoastră. Știu eu, de cînd trăia cucoana mare.

— Bine, spuse Maria și rămase nemișcată, cu impresia unei știri rele.

Bău ceaiul încet, fără să poată atinge pîinea. În grădină era răcoare. Aerul mirosea a pămînt ud și iarbă. Trandafiri străvezii cuprindeau o liniște deplină. Frumuseții lor nu se mai putea adăuga nimic. Totul fiind perfect, părea nemișcat. Și totuși, viața era acolo, densă, înălțîndu-se invizibilă într-o exaltare stăpînită, abunden-

tă, într-o transformare neîncetată a nemișcării acesteia mincinoase, echilibrată pe muchie de clipe.

Maria privea cu intensitate. Emoția se deșteptă, se înălță izvor cald. Lacrimile ei pe marginea izbucnirii erau tot atît de nemișcate și adevărate ca și viața înălțată din flori.

Ceva fierbinte îi aprinse trupul. Aerul în legănări de tainice zvonuri, din lumi îndepărtate ale vieții de pretutindeni, pătrunzînd în plămînii înșetați, aveau șoapta chemării. Maria fugi în casă. Se îndreptă spre salon. În odaie perdelele erau lăsate, cu același întuneric ca în zilele cînd o adăpostise pe doamna Velescu vie și moartă. Toată casa păstra un miros liniștit, un miros așezat asupra lucrurilor, mobilelor, un miros care o izbise din prima dată cînd venise la Sașa. Ușor, parcă a mucegai uscat, miros de casă bătrînă, miros tot atît de încăpățînat ca cel de praf vechi. Pretutindeni același miros.

Ieri seară Sașa venise la Maria în odaie. Era îmbrăcat într-o pijama și încercase s-o ia în brațe, dar ea se apărase, îi spusese că e obosită. Îi era groază de odaia bătrînei, de îmbrățișările lui Sașa. Nu se putea dori nimic în acea odaie, nimic. Dealtfel, Sașa, stîngaci, o lăsase imediat din brațe, mulțumit că poate pleca.

— Nu mă iubești ?, întrebase totuși cu tonul glumeț al omului sigur de un răspuns plăcut.

Și Maria îi surîse vag. Atît. Rămăsese apoi singură la ea în odaie, pe pat.

Cu mîini neatente, Maria luă de pe masă un album cu fotografii. Le cunoștea pe toate. Le răsfoise cînd venea la Sașa, la începutul dragostei lor. Albumele fuseseră pretext pentru a putea sta unul lîngă altul. Erau acolo fotografiate tot felul de rude și cunoștințe pe care niciodată Maria nu le putea desluși una de alta, nici chiar pe tatăl lui Sașa, la fel și el cu toți ceilalți ai trecutului. Printre fotografii exista și o fotografie a unei bătrîne surde, care va lăsa averea ei lui Sașa. Cînd va veni în București, Maria va trebui s-o primească bine, s-o pofteacă la masă, să stea de vorbă cu ea. În fiecare an nou, Alexandru îi scria acelei mătuși o scrisoare de felicitare. Maria îi va ajuta.

Apoi mai găsi cîteva fotografii de ale doamnei Velescu, tînără, în rochii de bal decoltate. Semăna cu Saşa.

Maria se sculă şi ieşi din odaie. Deodată, hotărîndu-se, urcă scara şi merse la Saşa în odaie. Îi bătea inima de parcă ar fi făcut ceva rău. Aici o găsi pe servitoare ştergînd praful cîntînd.

Odaia lui Saşa era mare şi simplă. Un divan în loc de pat, un dulap, o bibliotecă şi un birou. Mobilele, toate vechi, demodate, grele. Cîteva cărţi erau răvăşite pe birou. O altă carte stătea lîngă patul lui Saşa, pe un scaun alături de o ceşcuţă mînjită cu cafea. Pijamaua cu care fusese îmbrăcat ieri cînd venise la ea şi o îmbrăţişase, atîrna lîngă un halat de baie gălbui, de un cui, la perete.

Ca să pară că venise pentru ceva treabă, Maria se îndreptă către bibliotecă şi căută printre cărţi. Mai toate erau de specialitate. Restul, romane franţuzeşti. Deschise cîteva. Pe cărţile lui Proust găsi numele „Florence". Cărţile erau noi, necitite. Pe primul volum, o dedicaţie cu pretenţii literare, scrisă în franţuzeşte. Apoi găsi alături şi cîteva volume cu numele ei : Maria.

Maria rămase nemişcată, privind fără să vadă. În dosul ei o simţea pe servitoare, umblînd de colo-colo, aşezînd lucrurile prin odaie.

— Pînă o să vă învăţaţi singurică. Pînă o să prindeţi şi dumneavoastră rosturile casei.

— Tu nu ai fost măritată niciodată ?, întrebă Maria, răsfoind printre cărţi.

— Am fost, am avut şi un copil, dar m-am despărţit.

— De ce ?

— Mă bătea.

— Eşti de mult aici ?

— De patru luni. Cealaltă a stat tot patru luni şi apoi a dat-o coniţa afară. Era foarte obraznică. Se vedea să fie tare stricată.

Maria şi-o aminti deslușit. Femeia aceea înaltă, cu ochi verzi, provocatori.

Ceva extrem de dezagreabil i se strecură în suflet. Pentru nimic în lume nu trebuia să întrebe ceva. Gîndul era prea murdar. Apoi ce fusese, fusese, şi nu mai putea avea nici o însemnătate.

— Dar ce, cucoanei nu îi este bine ?

— Odaia ta unde este ?

— Iacă dincolo. Spre intrarea podului. Sînt două mai mici.

„Deci, se gîndi Maria, ar fi putut într-adevăr uşor să vină la el în odaie".

Îşi aminti că o chema Lina pe femeia aceea.

— Aşa sînt bărbaţii, spuse servitoarea, mai cîini. Nu le pasă de nimic.

„Probabil, se gîndi Maria, vorbeşte despre bărbatul ei. Nu ar îndrăzni să vorbească despre Saşa. Dar cu ce accent îi strigase Saşa în noapte, pe stradă, o clipă înainte de a se împăca cu el : «Cum ai putut fi a lui, dacă spui că nu îl iubeşti ? Cum poţi face aşa ceva ?» Aceasta fusese fraza prin care Saşa îi lămurise ei, Mariei, totul : „Cum poţi fi a cuiva cînd nu îl iubeşti ?" Deci, e aproape imposibil ca Saşa să fi trăit cu servitoarea aceea atît de ordinară ! Maria îşi aminti mirosul violent de năduşeală caldă pe care îl simţise cînd servitoarea intrase în salon ca s-o roage să aştepte, atunci, în ziua despărţirii. Îşi aminti perfect şi obrazul fardat cu farduri ieftine, care pun o coajă albă, crăpată, ca dată cu var, o mască penibilă, ascunzînd poate boli lăuntrice, imunde...

— Odaia asta am isprăvit-o, acum merg să curăţ la dumneavoastră.

Servitoarea plecă încărcată cu mături şi cîrpe de praf.

Maria rămase singură. După cîteva clipe se îndreptă către birou.

Sertarele erau încuiate.

Merse iar la bibliotecă. Privea cărţile fără să le vadă, cu gîndurile într-altă parte.

Nu se putea hotărî să ia nici o carte.

„Mai tîrziu le voi citi pe toate", îşi spuse, dar brusc îi sună în minte cuvintele lui Veroniade : „Asta e o boală care poate dura toată viaţa".

„Nu, îi răspunse Maria în şoaptă, nu toată viaţa".

Apoi, deodată liniştită, luă *Taifun* a lui Conrad, în traducerea lui Gide.

Era una din cărţile pe care le găsise în salon, la ea acasă, după plecarea doctorului Lucian Panu, atunci, cînd îl gonise. O clipă ochii albaştri răsăriră deslușit.

Coborî repede la ea în odaie, găsi servitoarea care deretica.

— Te rog să-mi pregăteşti baia.

Servitoarea ieşi. Maria încuie uşa. Trînti cartea pe pat. Se îndreptă către dulap şi luă o rochie. Mirosea şi ea aşa, a mucegai uscat, a mort. Atunci Maria se aşeză pe pat istovită şi începu să plîngă. Plîngea fără zbucium, fără cazmă. Plîngea aşa cum iei o doctorie amară, dar necesară. Se potoli repede, fără însă să-i fi trecut cîtuşi de puţin oboseala din suflet. Îşi luă rufele şi merse la baie. Se dezbrăcă şi cu îngrijorare se privi de sus pînă jos în oglindă. Totul i se păru lin şi cald, ca o mişcare suplă, ca o mîngîiere. Plînsul amar i se urcă din nou în gît. Lacrimile curseră iar cu uşurinţă. În oglindă îşi vedea lacrimile alunecînd pe obraz, căzînd pe trup, rostogolindu-se jos, ca şi cînd nu ar fi plîns ea, ci numai cea din oglindă. Plîngea fără tristeţe, şi fără sinceritate, dar plînsul îi făcea bine. O uşurare imensă. Îşi şterse lacrimile, simţind că nu ar mai putea plînge chiar de s-ar căzni. De data asta plînsul o potolise complet. Intră în apă cu plăcere.

Apoi, toată dimineaţa citi. Ritmul violent al cărţii o cuprinsese perfect.

Odată, servitoarea vîrî capul în odaie şi Maria îi strigă :

— Tu mănîncă, eu mai aştept. A spus domnu' că vine la masă.

— A întîrziat mult, coniţă, o să mai întîrzie.

— Bine, nu mi-e foame.

Şi se adînci din nou în peripeţiile furtunii dezlănţuite a cărţii.

Tîrziu, pe la trei, Saşa sosi totuşi. O sărută pe obraz.

— Tu ce ai făcut !, întrebă cu un aer important.

— Am citit.

— Ce ?

— *Taifun* de J. Conrad.

— *Connais pas.* Interesant ?

— Da, foarte. Dar tu ce ai făcut ?

— Nişte procese.

— Ai cîştigat multe ?, întrebă Maria cu un ton indiferent şi fără să surîdă. Saşa o privi nedumerit. Ar fi vrut să ştie dacă Maria îşi bate joc de el.

Au mers amîndoi în sufragerie. Saşa mînca grăbit, gîndindu-se în altă parte, fără să vadă că Maria abia gusta din mîncăruri.

La mijlocul mesei, Saşa se sculă spunînd :

— Iartă-mă un minut, îmi trebuie o carte.

Se întoarse cu un volum. Mariei i se păru că ar fi codul cel cu iscălitura „Florence". Saşa răsfoi cartea, o închise şi o aşeză pe un scaun lîngă el. Tuşi, privi în vid, apoi, ca şi cum s-ar fi căznit să facă o împărţire cu mai multe cifre, pe de rost. După aceea, în tot timpul mesei, vorbi cu fraze frînte, mîncînd repede.

— Sînt obosit — spuse la sfîrşitul mesei — mă duc să mă culc puţin. Tu ce faci azi după-masă ? Te mai doare capul ? Nu prea ai mîncat cu poftă.

— Poate am să merg la mama... Am şi cartea pe care am început-o...

— Bine.

Saşa o strînse în braţe şi o sărută, apoi şi pe gură, destul de lung.

— Culcă-te şi tu puţin. O să-ţi facă bine.

— Da, merg şi eu să mă culc.

O clipă Saşa o privi atent, parcă nedumerit. Dar Maria părea tot liniştită.

— Bine, spuse Saşa şi plecă. La uşă se întoarse şi îi trimise o sărutare cu vîrful degetelor. Închise uşa.

Imediat Maria luă cartea. Era, într-adevăr, codul cu iscălitura „Florence".

— Saşa, strigă.

Saşa se întoarse.

— Ce e ?, întrebă îngrijorat.

— Ai uitat cartea asta aici.

— A, mulţumesc, şi întinse mîna.

Mariei i se păru că Saşa se înroşeşte.

Maria deschise cartea.

— Ce carte este ? Un cod ! Florence ! Ce e iscălitura asta aici ?

Inima îi bătea mult prea repede.

— Florence ? A, da — surîse Saşa stîngaci — desigur că l-am luat din greşeală, am schimbat codul cu colega mea Florence Niţescu.

— O colegă ?

— Da.

— Sînteți prieteni ?

— O, înțelegi, între colegi... Am avut împreună, mai demult, un proces. Am fost și colegi de facultate, dealtfel, e o fată foarte bună ! Mă mir că nu ți-am vorbit niciodată de ea.

— Nu, niciodată. E frumoasă ?

— Nu, nici urîtă. Simpatică.

— „Nostimă femeie", poate ! ?

— Depinde de gusturi.

— Și, după gustul tău ?

— Mario, vorbești serios ?

— Voiam numai să știu.

— Eu cred că ți-am spus ce aveam de spus.

Dar Saşa se făcu sever, cu acea răceală care vestea că va deveni arogant, gata să se apere cu glasul care strigă.

— Nu — spuse Maria cu liniște — întrebam pentru că, mergînd la tine în odaie să iau o carte, am văzut și frumoasele dedicații literaro-sentimentale făcute de această Florence pe cărțile lui Proust. Dedicații făcute, bineînțeles, pentru tine, nu pentru Proust.

— I-am făcut cîteva... servicii... Nu înțeleg ce vrei să spui !

— În tot cazul, dacă o fi nostimă, simțul ridicolului nu-l are. Voiam să spun că acele dedicații sînt pur și simplu penibile. Dealtfel, toate astea nu au importanță.

— Nu sînt responsabil de gustul tuturor oamenilor pe care îi cunosc, și poate că scena pe care mi-o faci acum nu e mai puțin ridicolă ca dedicațiile domnișoarei Florence.

— Da, ai dreptate. Și acum du-te și te culcă.

— Spui că ai luat cartea pe care o citești de la mine din bibliotecă, din odaia mea ?, întrebă Saşa cu îngrijorare și tărăgănînd glasul.

— Da. Am făcut rău ?

— Nu... nu... desigur...

— Bine, altădată îi voi cere servitoarei să-mi dea vreo carte din biblioteca ta. Mă voi încrede în gustul ei. Poate că servitoarele au voie să intre la tine în odaie — spuse

Maria, cu glas violent, fără să se poată stăpîni și înroșindu-se.

— Ce vrei să spui ? — bîlbîi Saşa, dar deodată reluă tonul violent, mai violent. Altădată, dacă nu vrei să intri la mine în odaie, îmi poți cere mie cărțile pe care le vrei.

— Am să-ți fac o listă pe o săptămînă.

— La revedere, spuse Saşa. Sînt obosit.

Plecă închizînd ușa cu zgomot.

Maria merse la ea în odaie. Imediat reluă cartea începută și citi cu patimă, vertiginos. Se lăsă complet cuprinsă de carte, atît de cuprinsă, încît dacă s-ar fi răsturnat un scaun ori o masă de la sine, miraculos, Maria nu ar fi observat. Dar deodată se întrerupse din citit și, ridicînd ochii, șopti cu glas deslușit :

„Bineînțeles că a trăit și cu servitoarea aceea, iar cu Florence e posibil să trăiască și acum".

Spuse fraza cu o liniște hotărîtă, ca o concluzie. Apoi își reluă cartea și citi din nou, tot atît de atentă ca la început.

CAPITOLUL XXXIX

Saşa aţipi. Cînd se deşteptă, simţi că ceva rău îl pindeşte. Mai întîi i se păru că este iar singur în casă, mama lui moartă întinsă jos în odaie. O năduşeală uşoară îi trecu pe frunte, dar se linişti imediat. Maria era jos. Servitoarele la cîţiva paşi, în odăile lor, sau jos la bucătărie. Se sculă şi începu grăbit să-şi îmbrace halatul de baie.

„Nu are nici un sens să mă tem : nu cred să fie supărată. Are ea aşa un fel curios de a fi". Coborî repede scările. Intră la Maria în odaie, după obişnuita lui inutilă bătaie în uşă. O găsi citind, întinsă în pat. Se culcă lîngă ea. Maria îi făcu loc, dar fără să lase cartea din mînă, ca şi cum ar fi fost legată de o frază mai lungă.

— Imediat, şopti. Apoi închise cartea. Ce e, Saşa ?

Saşa se strînse lîngă ea. Maria îi răspunse cu un surîs vag, neatentă.

— Nu vrei să stai niţel cu mine ? se jelui Saşa.

— Ce ai ?, întrebă. Ţi s-a întîmplat ceva ?

— Nimic. Am venit la tine.

— Nu ai de lucru ? Spuneai că ai mult de lucru.

— Ba da. Trebuie să merg în oraş, dar mai tîrzui. De ce nu mă iubeşti ?

Maria îl privi. Saşa părea tulburat, înfricoşat, inconştient. Maria avu deodată pentru Saşa un sentiment matern.

— Pentru ce te-ai îngrăşat aşa, nu-ţi stă bine. Nici mustaţa.

Saşa înălţă enervat din umeri.

— Nu ştiu.

Întrebă însă, crispat :

— Crezi că m-am îngrăşat prea tare ? Îşi supse pîntecele, privindu-l cu grijă.

— Da şi nu. Personal, nu-mi plac oamenii graşi.

— *Merçi* — spuse Saşa şi o luă în braţe cu hotărîre, cu încăpăţînare.

„Nu — se gîndi Saşa — nu e supărată, nu are de ce să fie supărată, nici de unde să afle, iar Florence aceea ar cam trebui s-o isprăvească. Nu are nici un sens. Trebuie să înţeleagă".

„În definitiv — gîndi Maria, nu-l mai iubesc şi nici dorinţă pentru el nu mai am, de aceea găsesc defecte în toate. Totul e inutil". Dar îi rămase nemişcată în braţe, pentru a putea controla ceea ce gîndise. Saşa avea faţa încălzită, înroşită, părul vîlvoi, pleoapele congestionate. Deodată îi păru Mariei totul insuportabil, totul hidos, repulsiv de meschin — şi totuşi se strînse mai tare lîngă Saşa, simţind cum alunecă, fuge, scapă. Îl vedea pe Saşa mai gras, cu ochii rămaşi închişi şi se vedea şi pe ea stînd nemişcată în braţele lui, aşa cum ar putea vedea doi oameni străini ei, alături. Îşi vedea şi gîndurile, tot acolo, departe, a femeii aceleia care totuşi era ea. Fiecare gînd era falsitate, dar totul era făcut, nu din ipocrizie, ci dintr-o căutare a ceva adevărat, gînduri zbătute, pîlpîirile aripilor înfricoşate de aprinderea unei lumini, pe care ar vrea s-o cuprindă şi care va omorî-o poate. Mîngîierile lui Saşa o revoltau cu fiecare gest, iar răspunsurile ei îi păreau de neînţeles.

„A trăit cu femeia aceea, servitoarea, atunci cînd îl iubeam eu, acum mă înşeală, sigur, absolut sigur, o ştiu şi totuşi mă simt legată de el, ca de o ultimă bucurie. Şi odaia asta coşmar, catafalc, în care nu pot trăi nici o plăcere, şi casa asta, şi viaţa întreagă aşa — şi Saşa atît de străin şi totuşi atît de asemănător cu cel pe care l-am iubit. Saşa, atît de intens aşteptat, reîntors cu masca de grăsime pe faţă şi trup, ca o înflorire murdară. Vreau o dragoste pe măsura unei fapte eroice" îi sacadau gîndurile cu lovituri în fiecare silabă, ca un ritm mecanizat,

egal ca fiecare mișcare de mîngîiere a lui Sașa. „Nu am ce căuta lîngă Sașa. Nu am de ce primi mîngîierile lui. Nu îl recunosc. Seamănă cu el, dar nu e el. Asta îmi este absolut indiferent. Nu are nici un sens să fiu lîngă el. El e mort. Totul în casă a murit, au murit toți. Voi muri și eu dacă rămîn". Și tot timpul în ritmul mîngîierilor, gîndurile apoi avură acuitatea dezlănțuită a furtunii, cînd mișcarea se precipită. Nu mai rămăsese decît puterea gîndurilor fără sens, fără să fie nevoie de sens. Așa cum trăiesc valurile mării. Gîndurile voiau să spargă limita trupului în care erau închise, voiau o destindere largă spre maluri îndepărtoare ale unei înțelegeri fără margini, voiau să azvîrle tot ce înconjoară, tot ce fusese în întuneric. Apoi se făcu liniște. Sașa avea un surîs mulțumit pe buze. Era alături ei, cu aceiași umeri largi, dar Mariei îi păru un om fără însemnătate și prostuț. Îi era milă de el, cum îți este milă de un copil pe care va trebui să-l păcălești ca să facă ce vrei, și care nu poate înțelege ce se întîmplă. Sașa nu era de vină cu nimic. Nu fusese nimeni de vină cu nimic. Fiecare însă e stăpîn pe viața lui, atunci cînd a înțeles aceasta. Maria se simți atît de puternică, încît ar fi putut dărîma orice piedică.

Îl mîngîie ușor pe Sașa, pe frunte, așezîndu-i părul.

„Nu astăzi, nici mîine poate — își spuse Maria, dar cît de repede, absolut cît de repede. Nu trebuie să devină indiferent și asta și apoi să pot răbda orice. Trebuie să profit de voința pe care o am acum".

Îl mîngîie din nou pe Sașa, cu același gest matern. Simți că i se umezesc ochii.

„Îi e frică singur" — își spuse Maria și i se umplu sufletul de grijă și duioșie pentru el. Îl mîngîie iar și deodată știu că-l disprețuiește profund, că mila nu este decît ceva de suprafață și înjositoare, o răzbunare. Se cutremură. Sașa fusese de vină de toate. Nu-l va putea ierta niciodată.

— Sașa, spuse Maria.

— Ce e ?

— Vreau să-ți spun ceva.

— Da, ce e ?

— O să-ți pară curios că-ți spun, nici eu nu înțeleg de ce îți spun, dar simt că neapărat trebuie s-o fac.

— Ce e ?, se sperie Saşa. Ce s-a întîmplat ?

Se ridică rezemat în cot.

— Nu, nu, nimic... important. Nu te speria. E ceva mai de mult... Te-am minţit... atunci, ştii, cînd m-ai întrebat dacă am trăit şi cu altcineva decît Veroniade. Am minţit. Trebuie să ştii că am trăit şi cu Florin Negrea.

— Cu cine ?

— Cu Florin Negrea — cumnatul meu, bărbatul Stelei.

Faţa lui Saşa, cu ochi înroşiţi, o priveau fix şi cu atîta uimire, încît Maria simţi ceva dezagreabil, ca şi cum ar fi rămas dezbrăcată în stradă şi s-ar fi văzut batjocorită de ceva neaşteptat. Nu înţelegea de ce face ceea ce face, totuşi, cu toată cazna cu care vorbise, simţi o plăcere că vorbise astfel.

Saşa se înălţă ameninţător.

— Îţi spun asta, urmă Maria cu acelaşi ton, cu toate că, bineînţeles, nu ai fi putut afla niciodată...

— Atunci, de ce mi-o spui ?

— Nu ştiu. Voiam să afli.

— Ei, şi acum ce e de făcut ! Ce vrei cu asta ?, strigă Saşa.

— De ce îţi este frică singur ?, întrebă Maria, pîndindu-l. Saşa tresări.

— Cum, frică ? Cine ţi-a spus ?

— Da, frică. Exact, ştiu eu. De aia te-ai căsătorit cu mine.

— Nu-mi este frică.

— Mi se pare că minţi.

Şi Maria rîse scurt, rece. Privirea îi era luminată intern de o culoare mai deschisă decît obişnuit. Ochii se decoloraseră, straniu.

Saşa sări din pat.

— Vrei să-ţi baţi joc de mine acum. Ce vrei cu mine ?

Şi aici glasul lui se făcu rău, crud, plin de ură. Maria primi totul cu mulţumire, aşa cum poate primi palme pe faţă un om leşinat, simţind că astfel se deşteaptă din moarte.

— ...Cred că faci înadins, de cînd m-am întors la tine să-ţi baţi joc de mine, spuse Saşa violent. Dacă nu mă puteai ierta pentru... tot ce ţi-am făcut, trebuia să ai des-

tulă cinste sufletească și să mi-o spui. Răzbunările îți sînt meschine, murdare.

Dar Saşa tăcu brusc.

Maria se sculă și ieși din odaie. Merse la baie. Căzu pe un scaun.

„Ce urît ! ce urît !... E îngrozitor !...“ Își îngropă fața în mîini. Rămase mult timp așa.

Cînd se reîntoarse în odaie, Saşa era plecat.

Maria se îmbrăcă repede și plecă și ea.

CAPITOLUL XL

Îi deschise ușa chiar doamna Măneanu. O primi cu o privire îngrijorată, dar Maria părea liniștită. Doamna Măneanu o sărută.

— Am venit să te văd, mamă.

— Tocmai mă gîndeam ce-oi fi făcînd tu acolo ! Ei, cum merge cu casa nouă ?

Dar Maria ocoli răspunsul.

— Nici nu îți închipui ce cald e afară. Nici nu am avut de fapt primăvară anul acesta.

— Cam așa e în fiecare an. Avem însă întotdeauna noroc în București de niște toamne frumoase.

— Da, adevărat, spuse Maria, și se bucură la gîndul acelor toamne bogate, topite în aurul soarelui, al frunzelor, al fructelor.

— Ce făceai singură, mamă ? Nu îți este urît ?

— Ce să fac, ca de obicei, cu ale casei. Azi am dereticat la tine în odaie.

— Nu ai schimbat nimic ?, întrebă Maria îngrijorată.

— Nu, nimic. Numai odaia Stelei i-am pregătit-o, pentru că m-a rugat, ca să aibă unde sta cînd vine cu Florin.

— Ce face Stela ? Nu se plictisește la Severin ?

— Spune că o să vină curînd, la începutul vacanței. Stă o săptămînă, pentru tîrguieli. Apoi merge la Techirghiol trei săptămîni, cu Florin.

— Vin aici ?

— Da, între 15 iunie și 1 iulie. Tu ai să fii plecată ?, întrebă, cu o oarecare teamă, doamna Măneanu.

— Nu. Am să fiu în București, răspunse Maria, topind glasul într-un surîs liniștitor. Mi-e dor de Stela. Îmi pare bine că am să o văd...

— Nu pleci în vara asta nicăieri ?

— Ba da, probabil... voi pleca, mai tîrziu.

— Unde ?

— Nu știu, să vedem.

— Depinde de Saşa ?

— Da, spuse Maria, tărăgănînd glasul... depinde de Saşa.

Apoi, vioi, ca deșteptată deodată din nou la viață, întrebă :

— Pot merge pînă la mine în odaie ? Vreau să iau ceva.

— Desigur. Stai să-ți dau cheia.

— Mamă, să nu încui odaia mea niciodată.

— Ca să nu ia cineva ceva.

— Nu, nu. Hoților le plac mai ales ușile încuiate. Nu are ce lua din odaia mea nimeni. S-o lași descuiată.

— Bine, bine.

Urcară scările. Doamna Măneanu descuie ușa. Maria intră în odaie. Se regăsi aici întreagă. O cuprinse pe mama ei, o sărută. Avea impresia că se întoarce dintr-o călătorie lungă. Lipseau cuferele. Aproape că privirea ei le căută. Doamna Măneanu se uită uimită la surîsul plin de elan al Mariei. Nu o mai văzuse așa. Recăpătase fața ei de copil exuberant, cald, generos, cinstit. Și totul părea într-o zi de sărbătoare, cînd fiecare sărută pe celălalt și îi arată darul pe care i l-a pregătit în ascuns, surpriză.

— Cum merge cu servitoarele tale ?, întrebă doamna Măneanu și un sentiment de recunoștință pentru Saşa îi mișcă ceva în suflet. Maria părea într-adevăr fericită.

— Mulțumesc, foarte bine, răspunse Maria, iar privirea ei arăta că nu a înțeles, nu a auzit întrebarea și că răspunsul sosise la întîmplare, oricare.

— Ai pus și flori în odaie, mamă !

— Da, și la Stela și la tine, întotdeauna cînd sînteți plecate.

— Mi-e sete, spuse Maria, neştiind cum să facă să rămînă măcar cîteva clipe singură în odaie.

— Să merg să-ţi dau o dulceaţă. Am făcut mai multă. Am să-ţi dau cîteva borcane şi la tine acasă.

Plecă.

Maria rămase singură. Cu o privire vie cuprinse odaia. Asta era odaia unde se chinuise atîta, unde îl iubise pe Saşa. În odaia asta se trezise de cînd îşi putea aminti. Poate avea cinci ani cînd se mutaseră aici. Maria îşi amintea şi acum bucuria pe care o avusese cînd căpătase pentru ea singură o odaie. Acum resimţea aceeaşi bucurie.

Se uită cu o privire stăpînitoare şi recunoscătoare în jurul ei. Se apropie de bibliotecă. Cunoaşte toate cărţile. Le citise pe toate mai demult. Dar îi părură acum toate noi.

„Le voi citi iar şi îmi voi cumpăra şi altele" — se gîndi.

Apoi luă un volum de Proust. Îl deschise la prima pagină, acolo unde dimineaţa găsise dedicaţia Florencei. Cartea acum era fără nici o urmă de scris, curată. Maria trecu mîna pe foaie cu mulţumire, cu linişte, ca pe locul unei răni vindecate.

O bucurie victorioasă o cuprinse. Bucuria avea acuitatea foamei care, în sfîrşit, a dat de mîncare, a însetării care a dat de apă, a sufocării, de aer.

Trecutul îi păru îndepărtat, al unor timpuri pentru totdeauna înstrăinate şi imposibil de redeşteptat, iar viitorul ameţitor, plin de speranţe.

Cînd doamna Măneanu veni în odaie să aducă dulceaţă şi apă, o găsi pe Maria dereticînd sertarele bibliotecii.

— Ce faci, Maria ?

Bătrîna părea extrem de mirată şi din nou îngrijorată.

— Nimic — surîse Maria — aşez puţin cărţile şi hîrtiile astea.

Se gîndi :

„Orice viaţă nouă începe prin curăţirea sertarelor", şi rîse încet, cu murmur melodic de apă mîngîioasă a izvoarelor vii.

CAPITOLUL XLI

Plecînd, Maria simți că bucuria pe care o avusese în casa părintească fusese o lumină pe care o lăsase acolo și că fiecare pas al ei mărea întunericul, care pătrunde într-un ținut cenușiu, făcut din umbre. Remușcări o cuprinseră pentru purtarea ei cu Saşa. Îi spusese că trăise cu Florin, numai ca să se răzbune. Își amintea fața lui mirată, vedea deslușit ochii lui măriți, capul cu părul vîlvoi și obrajii înfierbîntați. Saşa fusese ridicol și ea simțise o bucurie privindu-l. Ordinar rîsul izbucnit în fața unui om care a căzut strîmb frîngîndu-și o mînă. Acum îi era milă de Saşa. Ar fi cerut iertare. L-ar fi mîngîiat ca să-i treacă spaima și ar fi surîs, i-ar fi spus că a mințit că a trăit cu Florin Negrea, ca să liniștească tulburarea, să potolească privirea.

„Oare nu am să am puterea să mă despart de el?" — își spuse Maria și gîndul ăsta se abătu asupra ei, întunecat, înspăimîntînd-o. „Poate nu azi, își mai spuse Maria, ca să se apere de frică, dar mîine sigur".

Se grăbi spre casă, spre Saşa. Dar în ritmul pașilor care o apropiau de casă, cu o acuitate învingătoare, dragostea pentru Saşa reînvie. Îi auzea glasul: „Mario!" Niciodată Saşa nu pusese în glas mai multă căldură ca acum, în glas era eternitate. „Nu mi-a vorbit niciodată așa", se gîndi Maria, uimită, doborîtă, dar glasul fu înlocuit prin întregul corp al lui Saşa. O cuprinse atît de perfect, încît Maria îl simți pe Saşa una cu ea, cu viața, cu aerul pe care îl respira. Maria se zbătu.

„O astfel de mîngîiere nici nu există“ — își spuse Maria, dar Sașa era acum lîngă ea. Nu-l vedea, dar îi simțea pasul lui, alături de al ei, fără însă să-l poată auzi, atît de perfectă era similitudinea. Nu trebuia să întoarcă privirea, căci Sașa ar fi dispărut. Îl simțea extrem de fericit, de încrezător și înțelegerea era atît de perfectă între ei, încît dragostea lor avea moliciunea viselor și acuitatea lor, totodată. Ei amîndoi erau de nicăieri și pentru totdeauna. „Îl am în mine, în sîngele meu. Niciodată nu am să mă pot despărți de el, niciodată. Poate să fie cum vrea, să facă orice, eu nu pot să mă despart de el. Poate numai moartea...“ Dar azvîrli gîndul, căci la moartea lui Sașa se gîndise.

Înaintă iar cîțiva pași. Îi era frică de stradă, îi era frică de oameni, de fiecare umbră mai adîncă, de luminile felinarelor rare, îi era frică de ce era în urma ei, de strada care se întindea în fața ei, de curțile, casele oamenilor, de goana și joaca copiilor. Ar fi vrut să fugă, dar îi era frică. Înaintă încet, prudent, ca să nu se deștepte cruzimea nimănui și i se mai părea că tristețea acestei reîntoarceri este atît de deplină, încît toată viața va fi cuprinsă la aceeași oră a înserării și oriunde s-ar afla, de aceeași spaimă a înmormîntării. Se făcuse o răcoare vie, plină de mișcări de șarpe rece pe corpul ei. Își simțea brațele imprudent goale în atingerea cu aerul acesta otrăvit. Își simțea picioarele pe trotuar și auzea sunetul fiecărui pas deslușit, ca un cuvînt fără înțeles. Ceilalți oameni umblînd, răspundeau cu același murmur neînțeles al pașilor pe caldarîm. Apoi, mai departe, văzu casa. Cîteva ferestre erau luminate: bucătăria, intrarea și sus, odaia lui Sașa.

Sașa era acasă. Maria se grăbi, cu toate că, otrăvită de lașitate, acum, de spaimă, s-ar fi așezat jos, oriunde. „Chiar suferința și nu ar avea importanță — își spuse — da, dar dacă aș putea scăpa de frica asta, de lașitatea asta!“

Atunci înțelese că îi era frică, despărțindu-se de Sașa, să rămînă singură, pentru totdeauna singură. „De aceea a rămas mama, închisă în casă, cu lacrimi pe obraz, de aceea vine tata seara obosit acasă, de aceea răbdăm toți

orice. Voi răbda mîngîierile lui Saşa, care nu mă iubeşte, voi răbda să-l văd venind de la alte femei, voi răbda minciunile lui, voi răbda ura mea pentru el. Am să stau într-un colţ al casei, ascunsă. Viaţa, în tot cazul, va trece. Voi aştepta să treacă". Şi cel mai groaznic lucru i se păru cu mult întrecînd tot ce simţise şi tot ce îşi închipuise vreodată ca groază, clipa morţii, atunci cînd va şti că a rămas totuşi singură, atunci cînd va fi trecut viaţa fără să fi putut căpăta ce căutase.

„Poate că tocmai în clipa morţii mele Saşa va lipsi de acasă. Va fi tocmai în clipa aceea departe, uşuratic, neînţelegînd groaza mea..." Înspăimîntată, Maria intră violent în casă şi închise uşa. Maria o auzi căzînd apăsat în spatele ei. Rămase apoi nemişcată locului, rezemată de uşă. Inima îi bătea deslușit, însemnînd clipele. De sus, Saşa coborî scările. În odaie se făcu lumină. Totul se schimbă. Maria îl văzu coborînd fiecare treaptă şi nu-l recunoscu. Uitase că Saşa, gras, cu mustaţă, nu mai era Saşa pe care îl iubise, care o iubise. Tot ce gîndise venind spre casă fusese cu Saşa cel pe care ea îl iubise. Saşa, care cobora, era un om străin, pe care nu-l mai iubea, pe care nu-l va aştepta în clipa morţii. Celălalt, cel adevărat, murise înaintea ei.

— De unde vii la ora asta? — spuse glasul străin.

— De acasă — şopti Maria, abia respirînd.

— Care casă? — strigă Saşa.

— De la mama.

— Pe cine vrei să păcăleşti?

Maria îl privi uimită.

— Nu încerca. E inutil. Nu e nevoie de nici o explicaţie.

Maria nu înţelegea ce spune Saşa, nu pentru că ceea ce spunea el ar fi fost lucru imposibil, ci pentru că nu-l asculta. Se gîndea la cu totul altceva.

Saşa înaintă pînă la măsuţa unde se afla o priză a telefonului şi ceru un număr. Maria recunoscu numărul casei ei şi tresări.

— Alo, da — spuse Saşa şi faţa lui deveni surîzătoare. Mamă, dumneata eşti?... Maria nu este acolo? Toată după-masa? Da? De cînd? Bine. Atunci trebuie să

sosească îndată. Nu, nu te speria. Tocmai sună cineva. Da, e ea. Bună seara. Iartă-mă că te-am speriat.

Saşa închise telefonul.

— Ce te uiţi aşa la mine!? Ei, da, era natural să cred orice. Nu ai o purtare faţă de mine care m-ar putea linişti. Eşti o fiinţă... suspectă. Nu te înţeleg cîtuşi de puţin. Poţi să-mi spui ce ai făcut atîta timp la mamă-ta?

— Am aşezat biblioteca.

— Biblioteca cui?

— A mea.

Saşa o privi nedumerit. O clipă crezu că Maria începe iar o ceartă, pentru cartea cu dedicaţia Florencei, dar Maria, acum, nu avea faţă care ar fi trădat bucuria încăpăţînată a răzbunării. Totul părea stins. Ochii aveau o privire inconştientă, de om care a rămas pe gînduri, dar care de fapt priveşte în vid, într-o completă delăsare.

— Ce te gîndeşti?, întrebă Saşa înfricoşat. Ar fi vrut să se întoarcă să vadă ce vede Maria în spatele lui.

— Nimic.

— Ai mîncat?

— Poftim?

— Te întreb dacă ai mîncat.

— Nu. Te-am aşteptat pe tine, spuse Maria, fără să poată aduce privirea din depărtările golului.

— Unde m-ai aşteptat? Nu-ţi dai seama că nu ştii ce vorbeşti? Nu ai putea să-mi faci plăcerea să te trezeşti? Parcă ai vrea să repeţi scena somnambulismului cu Lady Macbeth. Sînt de părere că odată pentru totdeauna să sfîrşim cu toate astea. Cred că e timpul să ne lămurim şi să începem o viaţă ca lumea. Pe ziua de azi mai ales, cred că ajunge.

— Saşa — spuse Maria — aş vrea să vorbesc ceva cu tine.

Dar Maria se opri deodată, pentru că îşi auzise glasul.

— Ce e iar? — întrebă Saşa speriat.

— Nu, nimic, voiam numai să-ţi spun ceva.

Maria îşi scoase pălăria de pe cap şi o ţinu strîns în mînă, apăsată de piept împreună cu geanta şi mănuşile.

— Ce?

— Voiam să-ţi spun că noi o să trebuiască să ne despărţim.

— Cum ? — sări Saşa şi se îndepărtă un pas.

Maria tăcu. Îşi dădu seama ce spusese şi începu să tremure. Lucrul i se păru din nou imposibil, întunericul de afară înfricoşător, viaţa înspăimîntătoare. Purtarea ei faţă de Saşa nu avea sens.

— Pentru ce să ne despărţim ? — întrebă Saşa foarte mirat.

— Nu ştiu.

Maria căută în jurul ei un motiv.

— Nu pot sta aici — mai spuse apoi, cu un gest evaziv, care cuprindea toată casa şi pînă şi locul unde era aşezată casa.

— Nu ai decît să-ţi schimbi odaia, dacă nu te poţi învăţa cu ea. Şi eu mi-am dat seama că poate ai dreptate — îngînă Saşa.

— Nu — spuse Maria şi i se păru că-i este ruşine de ce spune — nu odaia, casa... toată casa.

— ...şi cu mine împreună — strigă Saşa, deodată înţelegînd ceea ce nu avusese timpul sau energia să gîndească. Maria ridică o privire înlăcrimată, cu ochii foarte mari şi umezi.

— Pentru ce plîngi ? — întrebă Saşa strigînd. Nu ai deloc pentru ce plînge. Nu te reţin cu nimic. Poţi pleca. Poftim.

Şi cum Maria era nemişcată, Saşa întrebă lovind :

— Ce aştepţi ? Crezi că mai avem ceva de spus ? Îţi spun că poţi pleca imediat. Te rog chiar să pleci imediat.

— Să plec acum ? întrebă Maria. Şi, cu toate că-şi dădea seama că ridicolul întrebării va depăşi orice obrăznicie, adaugă : Cum ai să rămîi singur ?

Saşa o privi o clipă, rîse scurt, ironic, violent, şi, fără să mai privească în urma lui, urcă scările dispărînd.

Cînd ajunse sus, înainte de a intra în odaie, Saşa avu timp să audă poarta intrării închizîndu-se încet în urma Mariei, ca o şoaptă. Ceva rece îi trecu prin şira spinării.

„E nebună !“ — şopti şi se simţi singur, cum nu fusese nici chiar după moartea mamei lui.

EPILOG

CAPITOLUL XLII

Era o zi de toamnă, cînd plenitudinea pare că nu va mai avea sfîrșit. Aurul din soare sosise pe pămînt într-o revărsare de lumină tăcută.

Maria umbla încet. Nu putea ridica privirea, căci soarele i se răsfrîngea orbitor în ochi. Pe stînga drumului avea cheiul Dîmboviței, înfundat adînc între maluri, cu apa pe care pluteau bucăți mari de răsfrîngeri din aceeași lumină ca a cerului ; iar pe dreapta, rece, înalt, se ridica Palatul Tribunalului.

Maria se simțea liniștită și conștientă de liniștea ei. Îi părea că fiecare clipă e o eternitate, pentru că totul părea nemișcat. Fiecare pas, pe zgomotul metalic al frunzelor de aramă, sunînd clar, izolat, ecou știut al unei reveniri eterne, o bucura.

Se apropie de parapetul gîrlei. Se rezemă de el rămînînd cu privirea adîncită în mișcarea apei. Îi era greu să plece din soare, să intre în tribunalul acela rece. Dealtfel, toate erau pe sfîrșite, ultima înfățișare...

În spatele ei auzea pașii oamenilor apropiindu-se și depărtîndu-se. Deodată, ca revărsarea de apă ce cuprinde întinsul, bucuria se înălță, și Maria nu înțelegea cum de nu pricepuse, atunci, demult, cît de imens bine îi face să poată privi astfel lumea.

Soarele era în fața Mariei și o orbea. Maria întinse încet mîna, acolo, în lumină. Puterea soarelui umpluse lumea întreagă, viața întreagă.

Maria închise ochii. În inima ei era pace și putere.

După Inișți, 1933.

Lector : GRIGORE PĂTRAȘCU
Tehnoredactor : ELENA CĂLUGĂRU
Bun de tipar 15.VI.1979. Tiraj 30.120 exemplare broșate. Coli ed. 16,63. Coli tipar 14,50.
Planșe tipo 1.

Tiparul executat sub comanda nr. 5061/1979 la Întreprinderea poligrafică Bacău, str. Eliberării nr. 63.
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Lucrarea este tipărită pe hîrtie fabricată de „C.C.H. Călărași"